

Sammenslåing av fartøygruppene seitrål og torsketral

Et kunnskapsbidrag

Øystein Hermansen & John R. Isaksen

Nofima er et næringsrettet forskningsinstitutt som driver forskning og utvikling for akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien.

Nofima har om lag 390 ansatte.

Hovedkontoret er i Tromsø, og forskningsvirksomheten foregår på fem ulike steder: Ås, Stavanger, Bergen, Sunndalsøra og Tromsø

Hovedkontor Tromsø:

Muninbakken 9–13
Postboks 6122 Langnes
NO-9291 Tromsø

Ås:

Osloveien 1
Postboks 210
NO-1433 ÅS

Stavanger:

Måltidets hus, Richard Johnsgate 4
Postboks 8034
NO-4068 Stavanger

Bergen:

Kjerreidviken 16
Postboks 1425 Oasen
NO-5844 Bergen

Sunnalsøra:

Sjølsengvegen 22
NO-6600 Sunndalsøra

Alta:

Kunnskapsparken, Markedsgata 3
NO-9510 Alta

Felles kontaktinformasjon:

Tlf: 02140
E-post: post@nofima.no
Internett: www.nofima.no

Foretaksnr.:

NO 989 278 835 MVA

Creative commons gjelder når ikke annet er oppgitt

Rapport

<p><i>Tittel:</i> Sammenslåing av fartøygruppene seitrål og torskeetrål – et kunnskapsbidrag</p>	<p>ISBN 978-82-8296-636-8 (pdf) ISSN 1890-579X</p>
<p><i>Title:</i> Merging the cod and saithe trawl vessel groups – background information</p>	<p><i>Rapportnr.:</i> 21/2020</p>
<p><i>Forfatter(e)/Prosjektleder:</i> Øystein Hermansen & John R. Isaksen</p>	<p><i>Tilgjengelighet:</i> Åpen</p> <p><i>Dato:</i> 19. mai 2020</p>
<p><i>Avdeling:</i> Næringsøkonomi</p>	<p><i>Ant. sider og vedlegg:</i> 67 + 7</p>
<p><i>Oppdragsgiver:</i> Sjømat Norge og Møre Trållag</p>	<p><i>Oppdragsgivers ref.:</i></p>
<p><i>Stikkord:</i> Trål, kvotefaktorfordeling, torsk, sei</p>	<p><i>Prosjektnr.:</i> 12903</p>
<p><i>Sammendrag/anbefalinger:</i></p> <p>Et mer utfyllende sammendrag gis kapittel 1. Regjeringen har foreslått å slå sammen gruppene sei- og torskeetrål for å forenkle kvotesystemet. På oppdrag fra Møre Trållag og Sjømat Norge tar denne rapporten for seg historikk, fangst- og landingsmønster og effekt av kvotebytteavtaler for seitrålgruppen. Mulige sammenslåingsmodeller og resulterende kvotefaktortildelinger beskrives.</p> <p>Seitrålgruppen oppstår gjennom endring av fisketillatelse. Med basis i tidligere års fangst omgjøres tråltillatelse i perioden 1979–81 til industritråltillatelse. Dette avgrensar fiskemulighetene til konsumfiske bare sør for 65° N. Senere ble denne omdefinert til nordsjøtillatelse og i 1996 ble de såkalte skalleseitrålerne skilt ut med etablering av en egen seitrålkonsesjon.</p> <p>Gruppen driver i dag et fiske primært etter sei langs hele norskekysten, men også etter uer og torsk og andre arter. Det er generelt lite bifangst i alle fiskeriene. Spesielt sei leveres i betydelig grad til foredling i Norge. Kvotebytteavtalene gir en viss negativ estimert effekt for gruppen.</p> <p>Ved en eventuell sammenslåing av torsk- og seitråltillatelsene kan seitrålfartøyene eksempelvis tildeles kvotefaktor torsk basert på den historiske avsetningen av torsk til gruppen. En modell tilsier tildeling av 0,112 faktor torsk per faktor sei i nord. Det beskrives også modeller for fordeling av konverterte og utløpte strukturkvoter.</p>	
<p><i>English summary/recommendation:</i></p> <p>The authorities have proposed to merge the fishing permit groups cod trawlers and saithe trawlers to simplify the Norwegian quota system. This report describes the historic development of the saithe trawlers and their harvesting and landing patterns. Different models for quota factor allocation when merging the groups are described.</p>	

Forord

I kvotemeldingen (Meld. St. 32 (2019–2020)) som kom i juni 2019 ble det av regjeringen foreslått å slå sammen fartøygruppene torskestrål og seistrål. Møre Trållag og Sjømat Norge ba derfor Nofima å foreta en analyse rundt seistrålgruppens tilblivelse, utvikling og fangstmønster, for å bringe til veie et større kunnskapsgrunnlag for beslutningstakerne som eventuelt setter meldingens forslag ut i livet.

Nofima har derfor gjennomgått ulike sider ved seistrållernes historie, fangst og utvikling, i tråd med det som foreligger i denne rapporten. Vi har støttet oss til historiske dokumenter fra offentlige etater, rettsdokumenter og statistikk for å vise kjennetegn ved denne relativt fåtallige gruppen, og å stille disse opp mot gruppen av torskestrållere.

På tampen av arbeidet ønsker vi å takke Møre Trållag (ved Tormund Grimstad) og Sjømat Norge (ved Sverre Johansen) for oppdraget, og godt samarbeid under utførelsen. Vi vil også takke Nærings- og fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet for velvillig hjelp, både med tanke på å skaffe til veie statistikk og leiting i gamle arkiver. I tillegg takker vi for god informasjon fra respondenter i næringen (fiskere, fiskesalgslag og fiskeindustri) som har tatt seg tid til å svare på spørsmål fra oss.

Innhold

1	Sammendrag	1
1.1	Historikk seitrålgruppen	1
1.1.1	Fangst- og landingsmønster	2
1.1.2	Kvoteytteevtaler og kvoter i internasjonalt farvann	2
1.1.3	Kvotefaktortildeling.....	3
2	Bakgrunn	4
1.1	Problemstilling.....	4
3	Historikk, status og fordeling	5
3.1	Bakgrunn og historisk utvikling for seitrålgruppen	5
3.1.1	Antall «skalleseitrålere» og seitrålere.....	17
3.1.2	Fangstmønster.....	20
3.1.3	Antall fartøy, kvotefaktorer og sammenslåing.....	25
3.1.4	Oppsummering – seitrålgruppens historie.....	26
3.2	Fangst- og landingsmønster for sei- og torsketrålgruppen	27
3.2.1	Fangstmønster.....	30
3.2.2	Fangstområder	37
3.2.3	Landingsmønster	37
3.2.4	Økonomisk relevante variabler	42
3.3	Litt om seitrålens betydning for industrien.....	46
4	Effekt av kvoteytteevtaler	49
4.1	Kvoteytteevtalene	49
4.1.1	Norge – Russland.....	49
4.1.2	Norge – EU.....	50
4.1.3	Norge – Grønland	52
4.1.4	Norge – Færøyene.....	53
4.1.5	Norge – Island.....	53
4.2	Førstehandsverdi for seitrålgruppen.....	54
4.3	Kvotefordeling andre lands soner og internasjonalt farvann	55
4.3.1	Internasjonalt farvann i NAFO området (Flemish Cap)	55
4.3.2	Grønlands økonomiske sone og uer i Irmingerhavet	56
5	Modeller for kvotefaktortildeling	59
5.1	Tildeling kvotefaktor torsk til seitrål.....	59
5.2	Fordeling av strukturegevinst – gruppene holdes separat.....	60
5.2.1	Kvotefaktorer sei – fordeling på grunnkvoter	60
5.3	Fordeling av strukturegevinst – sammenslåtte grupper	62
5.3.1	Kvotefaktorer torsk nord.....	62
5.3.2	Kvotefaktorer sei	63
5.3.3	Oppsummering fordeling utløpte strukturkvoter	64
6	Epilog	65
7	Referanser	67
	Vedlegg 1: Høyesterett – Dom (s.1045–1052)	i
	Vedlegg 2: Faksimile fra Fiskets Gang, nr. 4/1979 – s. 119	vii

1 Sammendrag

I stortingsmeldingen om kvotesystemet er det foreslått å slå sammen torsketrål- og seitrålgruppen. Dette reiser interessante spørsmål, og dersom dette blir vedtatt vil det kreve tilpasninger på flere områder. Dette er den primære bakgrunnen for denne rapporten. I tillegg til å belyse historikken bak etableringen av seitrålgruppen, tar rapporten også for seg gruppens fangstmønster, kvotebytteavtaler med andre land og modeller for håndtering av fisketillatelser og strukturkvoter.

1.1 Historikk seitrålgruppen

Antall trålfartøy i norske fiskerier har gjennomgående vært strengt regulert med konsesjonskrav blant annet i medhold av ulike trållover helt fra 1908¹. Bakgrunnen for dette har primært vært å verne kystfiskeflåten mot konkurransen fra disse. Det ble imidlertid tildelt et betydelig antall tillatelser over tid, og da kvoter ble introdusert for vår viktigste fiskeart torsk, på midten av 1970-tallet, ble det klart at innsatsen måtte begrenses. Det ble i 1976 for første gang fastsatt maksimalkvoter for trålerne. Mange trålkonsesjoner ble trukket tilbake eller omdefinert til nye tillatelser som var mer i tråd med det fiskeri som hadde funnet sted.

Møre og Romsdal har alltid vært et tyngdepunkt for norsk trålflåte. Fra tidlig 70-tall hadde mange trålere derfra forlatt trålfisket på Finnmarkskysten og konsentrert fiskeinnsatsen på feltene utenfor hjemfylket og sør i Nordsjøen, som den gang var i en god ressursituasjon. Da torsketrålfisket i nord ble lukket i 1976 og fartøy måtte registrere seg for å delta, var det derfor mange som ikke gjorde det. Det ble starten på skillet mellom bunnfisktrålerne, der noen beholdt torsketrålrettighetene mens andre ble såkalte «skalleseitrålere». I perioden 1979–1981 ble derfor mange trålfartøy fratatt sin opprinnelige uavgrensede tråltillatelse, eller den ble omdefinert til industritråltillatelse som blant annet ga anledning til å fiske torsk, hyse og sei sør for 65° N.

Utover 1970- og 1980-tallet fant inntil 30 trålere mye av sitt fangstgrunnlag innenfor seitrålfisket på Mørkekysten. Disse hadde gjerne industritråltillatelse og ble ofte betegnet skalleseitrålere. Da torskbestanden nok en gang var i krise ved utgangen av 1980-tallet fant myndighetene det nødvendig å begrense også de såkalte skalleseitrålerne bifangst av torsk og hyse i områdene mellom 62 og 65° N.

I 1988 ble fangsten av sei i nord (nord for 62° N) begrenset, og nordsjø-/industritrålerne ble tildelt mellom 8 og 15 % av gruppekvoten for trål i årene 1989–1991, i forkant av 1992 knesettes et prinsipp om at seitrålerne skal ha 20 % av gruppekvoten for trål, basert på historisk fangst. For torsk og hyse blir det raskt et komplisert spørsmål om hvor mye som skal avsettes til seitrålerne, til bifangst i fisket etter sei. Etter ett par år der regelen var at kun uunngåelig bifangst av torsk og hyse kunne tillates, som blant annet ender opp med et felles søksmål fra flere redere av skalleseitrålere mot Staten (se vedlegg I), ble det for første gang i 1992 avsatt et kvantum på 400 tonn torsk til disse.

Samme år settes det i gang en prosess for at disse fartøyene kan inngå i en egen reguleringsgruppe, motivert nettopp av behovet for å løse problemet med avsetning av torsk og hyse. I 1996 etableres seitrålgruppen, bestående av 16 fartøy med differensierte grunnkvoter avhengig av fartøylengde. Avsetningen av torsk i nord til seitrålerne varierer mellom 0 og 1 500 tonn på 1990-tallet, mens avsetningen av hyse i nord varierte fra 0 til 750 tonn. Fra 2000 har avsetningene til seitrål av disse

¹ Lov av 13. mai 1908, om forbud mot fiskeri med bunnsløpet (trål).

artene vært konstante, med 750 tonn av hver, og fra 2017 fordeles avsetningene med like store fartøyskvoter til de fire gjenværende seitrålene. Med faste kvantumsavsetninger for disse artene blir andelen av totalkvoten som tilfaller seitrålerne varierende som følge av bestands- og kvoteendringer.

Fra 2001 får seitrålerne tilgang til en egen enhetskvoteordning, og strukturkvoteordning fra 2004, hvilket gjør at antallet faller fra de opprinnelig 16 til 12 i 2002, og videre til fire fra 2014 og frem til i dag. Fra 2008 åpnes det også for at kvotefaktorer av sei kan struktureres mellom torsketrål og seitrål, og visa versa, samtidig som den geografiske begrensningen for seitrålerne (sør for 65°N) ble opphevet.

1.1.1 Fangst- og landingsmønster

Seitrålgruppen skiller seg først og fremst fra torsketrålerne ved at fangsten av sei utgjør en vesentlig større andel av fangstene. Andelen sei svinger noe, men var i 2018 om lag 65 %. Uer har siden 2014 blitt en viktig art, med om lag 20 % av fangstene. Resterende utgjøres i all hovedsak av torsk, hyse og blåkkeite. Torsketrålerne har noe mer diversitet i fangstmønsteret, og ikke så stor andel sei. Reke er også en betydelig art for disse. Seitrålerne driver i hovedsak fiskeriene med lite innblanding av andre arter utenom målarten, dette gjelder også fangstene av torsk. Seifisket finner sted langs hele norskekysten, med et lite tyngdepunkt utenfor Møre-kysten, EU-sonen og utenfor Færøyene. Torskefisket gjøres i hovedsak nord i Barentshavet, men også utenfor norskekysten. Uer fiskes hovedsakelig i Irmingerhavet.

I all hovedsak landes fangsten fra seitrål fryst i Ålesund og Tromsø kommune. Det aller meste går til fryselager, men en betydelig andel landes også direkte til prosesseringsbedrifter. Seitrålerne selger trolig en betydelig større andel til foredling i Norge, basert på sluttsetdelstatistikk, men det kan finne sted videresalg av råstoff som vi ikke har oversikt over.

Intervju med to foredlingsaktører understreker at gruppen er en viktig råstoffleverandør for klippfisk-industrien. Kvalitet- og størrelsesmessig er det små forskjeller mellom sei- og torsketrålerne, men seitrålernes hovedfortrinn er at de leverer langt jevnere over året. Dette er fordelaktig for en jevnere produksjon og minker lagerbehovet. Det holder kostnader nede og setter dem bedre i stand til å levere til prissensitive marked der konsumet er relativt jevnt over året.

1.1.2 Kvotebytteavtaler og kvoter i internasjonalt farvann

Seitrålerne påvirkes som de fleste andre flåtegruppene av kvotebyttene Norge gjør med andre land. For gruppen er det spesielt avtalene med EU og Russland som er av betydning. Seitrålerne drar nytte av at Norge tilføres blåkkeite, sei og uer ved Grønland fra EU, men påvirkes negativt av at Norge gir sei til EU. Til sammen er effekten på førstehåndsverdien for seitrål av våre kvotebytteavtalen med EU beregnet til +1,0 millioner NOK. I avtalen med Russland har det betydning at Norge gir fra seg sei og uer, med en estimert førstehåndseffekt på -9,4 millioner NOK.

I avtalen med Grønland bytter Norge til seg en betydelig mengde blåkkeite og uer. Denne forbeholdes imidlertid gruppene konvensjonell havfiskeflåte og torsketrål. Spesielt blåkkeite er verdifull og tilsvarer om lag 2,5 millioner NOK i førstehåndsverdi per tråler.

Norge tildeles kvoter i internasjonalt farvann som har og kunne hatt relevans for seitrålerne. Spesielt gjelder dette torsk ved Flemish Cap og uer fra NEAFC. Førstnevnte deles bare mellom konvensjonell havfiskeflåte og torsketrål og tilsvarer for torsketrålerne en førstehåndsverdi på 0,44 millioner NOK

per år, da hensyntatt at de bare kan utnytte dette annethvert år. Uerkvoten fra NEAFC kan utnyttes av både torske- og seitrål, men bare sistnevnte har gjort dette de senere årene.

1.1.3 Kvotefaktortildeling

Det kan være naturlig å tildele seitrålerne en faktor torsk ved sammenslåing av gruppene. Avsetningen og gruppekvote torsk til seitrål har variert mellom 0,6 og 1,3 % av trålkvoten fra 1993 til 2019. Et veid gjennomsnitt er 0,99 %. Dette tilsvarer en torsketrålfaktor på 0,88. Dersom dette fordeles likt på de fire seitråltillatelsene blir det 0,22 faktorer per tillatelse. Også andre fordelingsgrunnlag er illustrert. Disse gir hver seitråler en tildeling på mellom 0,11 og 0,34 faktorer torsk.

Det er også utviklet modeller for tildeling av strukturkvoter, både ved konvertering som foreslått i stortingsmeldingen og ved et eventuelt utløp og fordeling på gruppen. Dette er gjort både for seitrålfaktorer og torsketrålfaktorer. Ved konvertering vil torsketrålerne som innehar seitrålfaktorer redusere sin beholdning noe ved overgangen, mens effekten for seitrålerne vil variere etter beholdning av strukturkvoter.

Kvotefaktorforløpet avhenger blant annet av hvordan de ulike seitråltillatelsene behandles. Dersom man viderefører disse separat og fordeler utløpte strukturkvoter på grunnkvoter vil torsketrålerne etter hvert miste alle sine seitrålfaktorer, mens seitrålerne etter hvert vil disponere et høyere og svært likt antall kvotefaktorer. Seitrålerne vil ved utløp miste strukturkvotene de disponerer fra torsketrål sei nord, men dette er et relativt lite antall.

Et alternativ vil være å samordne seifisketillatelsene, og da ta hensyn til at hver faktor gir ulik kvote. Med en forutsatt konverteringsfaktor og fordeling av utløpte strukturkvoter på grunnkvoter vil gruppenes beholdning av seifaktorer i nord være relativt konstant. Når det gjelder seifaktorer i sør vil seitrålerne med en slik modell komme dårlig ut ettersom torsketrålerne ikke har hatt anledning til å strukturere slike faktorer.

Når det gjelder torsketrålfaktorer vil seitrålerne ved konvertering øke sin beholdning dersom de får ta del i fordelingen av konverterte strukturkvoter. Dette vil også skje dersom strukturkvotene utløper og fordeles på grunnkvotefaktorer. Effekten for seitrålerne vil være betydelig i begge tilfellene, mens den for torsketrålerne er relativt liten.

2 Bakgrunn

Bakgrunnen for prosjektet er forslaget til sammenslåing av fartøygruppene torsketrål og seitrål i forbindelse med Eidesen-utvalgets innstilling (NOU 2016:26) – «Et fremtidsrettet kvotesystem» – et forslag som regjeringen går inn for i Meld. St. 32 (2018-2019) – «Et kvotesystem for økt verdiskaping. En fremtidsrettet fiskerinæring». Fra næringens side er Nofima bedt av aktører i seitrålgruppen og av Sjømat Norge om kort å utrede seitrålgruppens historie og tilblivelse, deres rolle i fiskeflåten og for fiskerinæringen i bredere kontekst, og å anslå hvilken betydning den foreslåtte sammenslåingen vil få – med ulike modeller. Flere forhold rundt Stortingsmeldingens bebudede sammenslåing mellom torsk- og seitrålgruppene krever avklaring (spesielt rundt fordeling av konverterte strukturkvoter).

1.1 Problemstilling

En sammenslåing mellom fartøygruppene torsketrål og seitrål kan få stor betydning, spesielt for de få gjenværende seitrålerne. I henhold til Fiskeridirektoratets statistikk² var det ved utgangen av 2019 fire seitråltillatelser – alle i Møre og Romsdal. I henhold til Fiskeridirektoratets fartøyregister³ og oversikt over «Dagens kvotefaktorer og tidsbegrensninger i strukturkvotene⁴» så er det i dag (medio april 2020) tre aktive seitrålere i gruppen; «Synes» - M 65 G, «Haltentrål» - M 206 H og «Nordstar» - M 85 G. En tillatelse, med til sammen 1,0 kvotefaktor for sei i nord og 1,0 kvotefaktorer for sei i sør, står i dag på en tillatelse som ikke er tilknyttet fartøy. Disse utgjør henholdsvis 9 og 14 % av gruppens totale kvotefaktorer for henholdsvis sei i nord og sei i sør. I 2000 var det 16 seitrålere, og i 2007 var det åtte, men etter 2013 har det kun vært fire seitrålkonsesjoner.

Etter at det i 2008 ble åpnet for strukturering på tvers av seitrål og torsketrålgruppene er deler av seitrålgruppens opprinnelige kvotefaktorer samlet på torsketrålere, men også noen av torsketrålerne opprinnelige seikvotefaktorer står i dag som strukturkvoter på seitrålerne.

Ytterligere strukturendringer i gruppen kan påvirke den leveringsstrategi vi i dag finner fra seitrålerne, der landingene i all hovedsak går til norsk klippfiskindustri. Et eventuelt bortfall av denne råstoffkilden vil kunne ha konsekvenser for foredlingsindustrien.

Med denne bakgrunnen er hensikten med dette notatet å bringe frem relevant informasjon for å utvide kunnskapsgrunnlaget for beslutningstakere, dersom regjeringens forslag om å slå sammen torsketrål- og seitrålgruppene blir stadfestet av Stortinget. Målet med utredningen er å få på plass en fyllestgjørende beskrivelse av dagens seitrålgruppe, historien bak, samt å belyse mulige endringer ved at denne fartøygruppen slås sammen med torsketrålgruppen.

² <https://www.fiskeridir.no/content/download/8258/102014/version/47/file/konsesjoner.xlsx>

³ <https://register.fiskeridir.no/fartoyreg/> (avlest: 12. mars 2020)

⁴ www.fiskeridir.no/Yrkesfiske/Tall-og-analyse/Strukturkvoter/Strukturkvoter-kvotefaktor-utloepsdatoer-og-konvertering (avlest: 12. mars 2020)

3 Historikk, status og fordeling

I denne delen av notatet presenteres en gjennomgang av hvordan seitrålggruppen ble til som en egen reguleringsgruppe. Også historien bak etableringen og hvordan fartøygruppen ser ut i dag gjennomgås.

Ved utgangen av april 2020 finner vi 28 torsketrålere og tre seitrålere i Fiskeridirektoratets fartøyregister. Antall konsesjoner ved årsskiftet 2019/2020 er imidlertid respektive 36 torsketrål og fire seitrål. Begge gruppene er høyt strukturerte, med en strukturgrad (etter sei i nord) på 64 og 67 % for henholdsvis torsketrål og seitrål. Strukturgraden for sei i sør er lavere med henholdsvis 14 og 47 %. Torsketrålerne er fordelt mellom Finnmark, Troms, Nordland, Møre og Romsdal og Hordaland, mens alle seitrålerne er registrert i Møre og Romsdal.

De to fartøygruppene er vesens forskjellige i antall og aggregert fangstmønster. Under gis en kortfattet gjennomgang av bakgrunnen for seitrålggruppen, og den historiske utviklingen den har vært gjennom. Dernest ses det på forskjeller og likheter mellom de to fartøygruppene, før fangst- og landingsmønster de siste årene gjennomgås. Til slutt gis en status over seitrålernes betydning for verdikjedene for sei.

3.1 Bakgrunn og historisk utvikling for seitrålggruppen

Konsesjonsordningen for seitrålere er av relativ ny dato og ble opprettet ved Kongelig resolusjon av 25. august 1995, som en endring til den tidligere trålforskriften (Forskrift av 12. desember 1986, nr. 2185), nå hjemlet i Konsesjonsforskriften (FOR-2006-10-13-1157). Seitråltillatelsen var hjemlet i § 7-1 som:

«Tillatelse til å fiske sei, torsk og hyse med trål i området sør for 65° n.br.», der det het: «Tillatelse til å fiske sei, torsk, hyse og uer med trål i området sør for 65° n.br. kan gis til fartøyeier som i 1995 innehar nordsjøtillatelse (...) og som har drevet trålfiske etter sei i ett av årene 1990-93 i samme område. For å få tildelt tråltillatelse etter første ledd må fartøyeier ha hatt trålfiske etter sei i nevnte område som hoveddriftsgrunnlag. Med hoveddriftsgrunnlag menes her at fartøyeier har hatt hoveddelen av inntekten fra og driftstiden i slikt fiske. Tillatelse til utskiftning av fartøy som innehar seitråltillatelse kan gis når driftsmåten fortsatt blir den samme.»

Årsaken for opprettelsen av seitrålggruppen omtales av Fiskeridepartementet (1999:51) som følger:

«Bakgrunnen for konsesjonsordningen var å skille ut den gruppen fartøyer som hadde hatt tråling etter sei i et område på Mørekysten som hovedfiske i årene 90-95⁵, for deretter å kunne regulere fartøygruppen særskilt med hensyn til bifangst av torsk og hyse. Det er tildelt 16 seitråltillatelser.»

Etablering av seitrålggruppen skjedde altså med basis i et behov for å regulere deres bifangst av torsk og hyse. Første gang man påtreffer denne problemstillingen i sammenheng med reguleringsrådsmøter,

⁵ Sett i forhold til sitatet over så synes det å være uoverensstemmelse mellom de to kildene hva gjelder kvalifiseringsperiode. I den aktuelle J-meldingen, J-9-1996, «Forskrift om endring av forskrift av 12. desember 1986 nr. 2185 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål heter det: «Tillatelse til å fiske sei, torsk, og hyse med trål i området sør for 65°n.br. kan gis til fartøy som i 1995 har nordsjøtillatelse i medhold av § 5-1 og som har drevet trålfiske etter sei i ett av årene 1990-93 i samme område.» Men i den endelige tildelingen er det 1990-1995 som er kvalifiseringsperioden.

så vidt vites, er i forbindelse med gjennomgangen av torskereguleringene for 1992 (i desember samme år), der det prognostiseres et overfiske på 500 tonn av trålkvoten på torsk (som var 46 200 tonn) som følge av at: «*De såkalte skalleseitrålerne fikk avsatt 400 tonn torsk til bifangst i 1992. Oppfisket kvantum torsk for denne gruppen ventes å komme opp i nærmere 1.000 tonn på årsbasis.*» I reguleringene for 1992 er første året det avsettes et eget kvantum av torsk (eller hyse) til denne gruppen, første gang med et kvantum på 400 tonn – utelukkende av torsk (nord for 62° N). Denne var åpenbart for lav, og avsetningen til torsk økte raskt til 1 000 tonn i 1993, og videre til 1 500 tonn i 1994. I 1993 fikk også skalleseitrålerne en egen hyseavsetning i nord (250 tonn) som økte til 500 tonn i 1994.

I årene 1985–1991 hadde seitrålerne i snitt en bifangst av både torsk og hyse på om lag 730 tonn. For myndighetene var utfordringen at bifangstavsetningen var utilstrekkelig for å begrense seitrålernes fiske etter disse artene, siden lovlig bifangst teoretisk sett kunne langt overstige avsetningene. Noe de også gjorde.

Men seitrålggruppen har naturligvis en langt lengre historikk. Trålfisket etter norsk arktisk torsk nord for 62° (11' 2") N ble allerede i 1976 kvotebelagt. Derfor ble det etter hvert et springende punkt, for myndigheter så vel som for utøverne, i hvor stor grad industritrålerne (som etter 1988 fikk nordsjøtillatelse) som fisket etter sei på skallene sør for 65° N (i hovedsak på Mørkekysten) kunne ha bifangst av norsk arktisk torsk og hyse under fangsten av sei.

Ifølge næringsaktører skjedde det et «regimeskifte» i perioden 1976-1978. Fisket etter torsk i nord hadde da vært dårlig over en tid, og mange fartøy fra Møre og Romsdal, med den tids **uavgrensede** tråltillatelse, hadde prioritert fiske i sine nære farvann⁶. Om lag 20 av de såkalte skalleseitrålerne mistet sine rettigheter i trålfisket etter i nord som følge av dette, mens kanskje 6-7 fartøy – mange fra Fjørtoft – fortsatte sitt fiske i nord og beholdt rettighetene nord, gjennom den seinere småtrållrettigheten innen torsk og hyse.

Trålfisket i 1975 var å betrakte som et fritt fiske, der Norge ikke nådde sin totalkvote, mens det i 1976 – fra mai av – ble nødvendig å regulere trålfisket, siden Norge hadde inngått kvoteavtale med Sovjetunionen og Storbritannia allerede for 1974 (se Fiskets Gang, nr. 2/1977). Fra mai 1976 måtte trålfartøy som ønsket å delta i torskefiskeriene etter norsk arktisk torsk registrere seg før 20. april for å kunne delta i fisket etter 1. mai (se Fiskets Gang nr. 17, 1976), og primo mai 1976 bekjentgjøres (i Fiskets Gang nr. 20, 1976) en egen forskrift for fiske etter torsk nord for 62° N. Den gang sorterte småtrålere (under 250 BRT) sammen med konvensjonelle redskap i reguleringsammenheng, men i reguleringsutvalget for 1977⁷ heter det følgende, under behandlingen av fisket etter norsk arktisk torsk:

«I 1976 var det ca. 40 trålfartøyer under 250 BRT som søkte om deltagelse i fiske. I 1977 var antall søkere øket til over 120 og myndighetene fryktet for at en ville få en betydelig opptrapping av fiske fra trålere som tidligere ikke hadde deltatt i torskefiskeriene. Myndighetenes siktemål med reguleringen ble derfor at de "tradisjonelle" torsketrålerne måtte få en kvote som gav

⁶ I brev av 25. august 1994 til Norges Fiskarlag, vedrørende egen konsesjonsordning for skalleseitrålerne, viser Sunnmøre og Romsdal Fiskarlag til følgende uttalelse fra Møre Trållag: «*Fartøy i denne gruppen hadde tidligere ubegrenset tråltillatelse. Grunnet ressursvikt av torsk på Finnmarkskysten, satset de på midten av 1970-tallet i større grad etter konsumfisk på Mørkekysten.*»

⁷ <https://fdir.brage.unit.no/fdir-xmlui/handle/11250/130285>

tilfredsstillende driftsgrunnlag samtidig som en søkte å holde totalkvoten for gruppen som helhet på et relativt lavt nivå slik at den samlede fangst for gruppen ikke oversteg 10-12.000 tonn.»

I 1976 fikk småtrålere en maksimalkvote på torsk i nord på hhv. 35 eller 70 % av kvoten til en ferskfisktråler avhengig av om den var under eller over 125 BRT, mens maksimalkvotene i 1977 for disse ble satt på respektive 100 eller 250 tonn rund vekt. I forskrift om regulering av for fisket etter torsk nord for 62° N i 1977 heter det i § 4, 2. ledd:

«Ved fordeling av kvoter på de enkelte fartøyer kan Fiskeridirektøren forholdsmessig redusere kvotene for fartøy som skal delta i andre kvoteregulerte fiskerier eller som vil delta i torskefisket i kortere perioder av året.» (se Fiskets Gang nr. 1, 1977).

Dette er en brytningstid i norske fiskerier, der det innføres en norsk 200 nautisk mils økonomisk sone, det kommer en ny Langtidsplan for fiskeriene (St. meld nr. 18 (1977-78)), fra 1978 kommer en ny midlertidig forskrift om tildeling av tråltillatelse og samtidig setter Fiskeridepartementet ned et utvalg som skal se på alle konsesjonsordningene i fiskeriene (se Fiskets Gang nr. 25/26, 1978).

Historien til disse trålerne går med andre ord nesten 45 år tilbake i tid. Før den midlertidige forskriften om tildeling av tillatelse til å fiske med trål, med medhold i trålloven av 1951, hadde disse fartøyene en ubegrenset tråltillatelse som også inkluderte trålfiske etter torsk. Ved den midlertidige tildelingsforskriften av tråltillatelse⁸ av 1978 (se Fiskets Gang, nr. 11, 1978) defineres tråltillatelsene nærmere og i fire kategorier: 1) Ubegrensede tråltillatelse i alle områder etter all fisk unntatt reker, 2) Torsketråltillatelse (all fisk unntatt etter industrifisk i Nordsjøen), 3) Industritråltillatelse (trålfiske unntatt torsk, sei, hyse og uer nord for 67° 20' N) og 4) Loddetråltillatelse. Samtidig gis det anledning til at tillatelsene gis andre begrensninger enn de angitte, og § 10 gir mulighet for inndragning av tillatelsene:

«... dersom den i løpet av et sammenhengende tidsrom av 2 år ikke er benyttet. Når den er benyttet i begrenset utstrekning, kan inndragningen avgrenses slik at konsesjonæren beholder en begrenset adgang til trålfiske.» Forskriften endres i januar 1979, der industritråltillatelsen gis et nytt innhold: «Tillatelse til å drive trålfiske etter industrifisk (øyepål, tobis m.v.) syd for 64°00' n.br., sei, hyse, torsk, hvitting m.v. i området syd for 65°00' n.br. og lodde, kolmule og polartorsk (industritråltillatelse)»,

Samtidig påpekes det at slike trålfartøy ikke gis kvote etter norsk arktisk torsk. Selv om rederne ble tilskrevet av fiskerimyndighetene med opplysninger om at ubenyttede tillatelser kunne bli tilbakekalt (se egen boks), valgte mange å ikke aktivere et fiske lengre nord, med det til resultat at fartøy mistet tillatelsen. I 1983 endres forskriften igjen da vassildtråltillatelse innføres og industritrålkonsesjonen begrenses til ikke å gjelde tråling etter denne arten nord for 62° N. I desember 1986 kommer en ny forskrift om tildeling av tillatelse til å fiske med trål (J-182-1986) der industritråltillatelsen (og konsumfiske sør for 65° N) hjemles i § 5.

⁸ Midlertidig forskrift om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål fastsatt ved kongelig resolusjon av 28. april 1978 i medhold av § 1, fjerde ledd i lov av 20. april 1951 om fiske med trål.

I «Langtidsplanen for norsk fiskerinæring» (St Meld nr. 18 (1977-78)) heter det at det i 1976 var om lag 30 mindre seitrålere i de sørnorske torskefiskeriene blant de helårsdrevne fartøyene over 40 fot (s. 87). Da er også utsiktene til økt ressursgrunnlag i Nordsjøen ansett som store (fra 130 til 235 000 tonn), et ressursgrunnlag som kan ligge til grunn for disse mindre seitrålerne i Sør-Norge. I perioden 1979–1981 benyttet imidlertid myndighetene i stor grad den anledning som ble gitt i forskriftens § 10 til å inndra og redefinere tråltillatelser (se over). I Fiskets Gang nr. 4, 1979, (s. 119 – gjengitt i sin helhet i vedlegg 2), informeres det om at: «Fiskeridepartementet har nylig inndratt ei rad trålløyve, hovudsakleg for fartøy som ikkje er brukt til trålfiske dei to siste åra.» 20 fartøy, hvorav seks fra Møre og Romsdal, nevnes blant de som har fått inndratt løyvet sitt. I tillegg har 27 andre fartøy fått inndratt sin tråltillatelse, men kan: «... om dei vil, få eit nærare bestemt industritrålløyve i staden.» Av disse 27 er 13 fartøy fra Møre og Romsdal (fem fra Averøy, fire fra Sandøy, tre fra Herøy og ett fra Hareid). To år seinere, i januar 1981, vises det til at en rekke fartøy har fått avgrenset tråltillatelsen sin (se Boks 1) uten at et eksakt antall tallfestes. Og det vises i den forbindelse til at rederne er tilskrevet og opplyst om at de ikke kan påregne å bli tildelt kvote av norsk arktisk torsk nord for 62° N. I forbindelse med omleggingen ble det fra Fiskeridepartementet uttalt at: «Fartøyeierne blir ikke avskåret fra å drive det trålfiske som fartøyet har vært nyttet til de siste årene, men de blir fratatt muligheten til å gå over til trålfiske som krever torsketråltillatelse.» Dette stadfestes også og presiseres i både forskrifter og i konsesjonsdokumentene.

Boks 1: Faksimile, Fiskets Gang nr. 4/81

Avgrensa trålløyver

Fiskeridirektøren har avgrensa trålløyvet for ei rekkje fartøy til berre å gjelde industritråling sør for 64°n.br. Innskrenkinga er grunngeven med at fartya ikkje har vore nytta til industritråling nord for 64°n.br. eller konsumtråling nord for 65°n.br. Det innskrenka løyve gir rett til å fiska industrifisk sør for 64° og sei, hyse, torsk kvitting m.v. sør for 65°n.br.

I brevet til reiarane heiter det óg at fartya ikkje kan rekna med å få kvote av norsk-arktisk torsk nord for 62° n.br.

Dette vises det til i Fiskets Gang nr. 3/81 under overskriften «Konsesjonsordningene»:

«Tråltillatelse efter punkt 1 (ubegrenset tråltillatelse), ble fram til året 1976 gitt til torsketrålfartøyer. Slik tillatelse gis nå kun til mindre fartøyer under 60 BRT eller 70 fot lengste lengde. I 1976 ble den ubegrensede tråltillatelse til torsketrålfartøyer avløst av den såkalte torsketråltillatelse – som ikke gir adgang til industritrålfiske syd for 64° n. br. i området øst for 0-meridianen. I 1971 kom den første type industritråltillatelse som i januar 1979 ble avløst av en ny type industri- og konsumfiskstillatelse. Den nye industritråltillatelsen omfatter trålfiske etter industrifisk syd for 64° n. br. og konsumtråling syd for 65° n. br. samt trålfiske etter lodde, polar-torsk og kolmule. Industritråltillatelsen gir ikke rett til tildeling av kvoteregulert norsk arktisk torsk nord for 62° n. br. [...] I henhold til trålerforskriftenes paragraf 10 er det mulig å avgrense tråltillatelsen til det faktiske trålfiske som drives med et fartøy.»

Også Fiskeridirektøren konkretiserer i brevets form den nye rettighetstilstanden til industritrålkonsesjonen i forbindelse med konsesjonsomleggingen. Der heter det at:

«Trålfangstene i området mellom 62 n. br. og 65 n. br. har erfaringsmessig forholdsvis lite innslag av torsk. Der skulle derfor ikke være grunn til å gi særskilte torsk kvoter, men det må selvfølgelig gis tillatelse til å ta uunngåelige bifangster.»

I forbindelse med de strenge reguleringene for torsk i 1990 sender Fiskeridirektoratet en telefax til Norges Fiskarlag om «Reguleringen av fisket etter torsk nord for 62° 11,2' n.br. i 1990 – industritrålere» (datert 21. februar 1990) vedrørende industritrålernes adgang til å fiske torsk. Der vises det til trålforskriftens vilkår om at tillatelser kan inndras dersom de ikke er benyttet i løpet av et sammenhengende tidsrom på to år, og det heter:

«Fiskeridirektøren skrev den 26. september 1978 til en rekke fartøyeiere som hadde tillatelse til å fiske med trål uten områdebegrensning og som omfattet alle fiskearter unntatt reker, en såkalt ubegrenset tråltillatelse. Dette ble gjort for å få opplysning om tråltillatelsen var benyttet og til hvilket fiske den eventuelt var benyttet. Svarfrist var satt til 1. desember 1978. Seks fartøyeiere opplyste at tråltillatelsen ikke hadde vært benyttet i løpet av de to siste årene og tråltillatelsene ble inndratt ved Fiskeridepartementets vedtak av 22. januar 1979. Fem fartøyeiere svarte ikke på henvendelsen og deres tråltillatelser ble også inndratt ved vedtak av 22. januar 1979. Flere av fartøyeierne som hadde ubegrenset tråltillatelse benyttet fartøyet til industri- og konsumtråling i Nordsjøen og på Mørekysten. Disse fikk i vedtak av 22. januar 1979 avgrenset sine tillatelser til å drive trålfiske etter industrifisk (øyepål, tobis m.v.) syd for 64° 00' n.br., sei, hyse, torsk, hvitting m.v. i området syd for 65° 00' n.br. og lodde, kolmule og polartorsk (industritråltillatelse). Det ble samtidig henvist til at det ikke ville bli gitt kvote av norsk-arktisk torsk. Det ble fremsatt klage fra en rekke av fartøyeierne og saken ble behandlet i statsråd. Ved kgl.res. av 30. mars 1979 ble Fiskeridepartementets vedtak opprettholdt.»

Et annet skriv som omtaler rettstilstanden den gang er Fiskeridepartementets brev av 19. januar 1979 – Kgl. resolusjon av 19. januar 1979 om endring i trålforskriftene av 28. april 1978 – til Fiskeridirektoratet. Der heter det:

«Slik trålforskriftenes §2 punkt 3 (industritråltillatelse) i dag er utformet har fartøyer med slik tillatelse adgang til trålfiske etter norsk-arktisk torsk utenfor 12 n. mil, og har dermed rett til redusert torskekvote. Ved opprettelsen av industritråltillatelsen var det forutsetningen å forhindre at fartøyer som drev industrifiske gikk over på torskeetråling nord for 62° n.br. Med den store overkapasitet som nå foreligger i fiske på norsk arktisk-torsk er det uheldig at fartøyer med industritråltillatelse må tildeles kvoter av norsk-arktisk torsk. Fremtidige industritråltillatelser bør ikke gis noen form for adgang til å fiske norsk-arktisk torsk. Norge unyttet i 1978 ikke sine kvoter på sei, torsk, hyse m.v. i Nordsjøen. Kvotene de norske fiskerne kan ta av konsumfisk i EF's og norsk sone i 1979 er av en slik størrelsesorden at det er plass for en økt aktivitet i trålfiske etter de her nevnte fiskearter. På denne bakgrunn er det ønskelig med en endring av trålforskriftenes §2 punkt 3, slik at man får en konsesjonstype som muliggjør en større utnyttelse av konsumfiskressursene i Nordsjøen, samtidig som presset på norsk-arktisk torsk ikke økes. I dag er det bare 4-5 båter med industritråltillatelse som driver torskeetrålfiske nord for 62° n.br. Dette tyder på at fartøyer med slik tillatelse er underlagt en så sterk begrensning i adgang til å fiske norsk-arktisk torsk at det blir lite lønnsomt for disse fartøyene å delta i dette fisket. Den foreslåtte endring innebærer således ikke en vesentlig begrensning i adgangen til å drive trålfiske på norsk-arktisk torsk i forhold til gjeldende regler. Grensen for kvoteregulering av norsk-arktisk torsk går ved 62° n.br. Samtidig foreslås grensen for fiske etter sei, hyse og hvitting m.v. i Nordsjøen satt ved 65° n.br. Teoretisk kan det derfor drives fiske etter norsk arktisk torsk i området mellom 62° n.br. og 65° n.br. med den foreslåtte industritråltillatelse. I dette område forefinnes bare mindre mengder norsk-arktisk torsk, slik at fiske utelukkende på denne fiskestamme neppe vil kunne foregå. For å gjøre det klart at fiske på norsk-arktisk torsk i dette område ikke kan utøves med

denne foreslåtte industritrållatelse, foreslåes inntatt en bestemmelse i forskriftenes § 8 siste ledd at fartøy med tillatelse etter § 2 punkt 3 ikke vil gi rett til kvote av norsk-arktisk torsk.»

I St meld 93 (1982-83) «Om retningslinjer for fiskeripolitikken» omtales et utvalg nedsatt av Fiskeridirektøren i 1980 (Seiutvalget) som har sett på reguleringstiltak i seifisket. Der heter det (på s. 86):

«Utvalget er også av den oppfatning at det må settes inn virkemidler for å begrense småtrållernes fiske etter skallesei på bankene utenfor Møre og de større trållernes utkast av småsei.»

Det heter også at antall helårsdrevne småtrållere i Møre og Romsdal falt fra 30 til 22 fra 1976 til 1982.

Som henvisning til i gjennomgangen av tildelingsforskriften over så står industritrållatelsen uforandret i perioden 1979 til den nye tildelingsforskriften kommer i 1986, deriblant at tildeling ikke skal gis til fartøy større enn 300 BRT (brutto registertonn). I mars 1988, endres industritrållatelsen (i J-33-1988) til en Nordsjøtillatelse der §5-1 heter:

«Trållatelse for fiske i områdene syd for 65° n.br. (Nordsjøtillatelse). Denne tillatelse omfatter rett til å drive trållfiske etter sild, makrell, øyepål, tobis, m.v. syd for 64° n.br. etter kolmule syd for 62° n.br. og øst av 4° v.l., etter sei, hyse, torsk, hvitting, m.v. i området syd for 65° n.br. Tillatelsen gjelder ikke trållfiske etter lodde, polartorsk og vassild nord for 62° n.br.»

Endringen innebærer eksempelvis retten til fiske etter sild og makrell, men i Fiskets Gang omtale av endringen (under overskriften «Nytt fra Fiskeridepartementet», nr. 5, 1988, s. 19) vektlegges ingen deler av den nye nordsjøtillatelsen, men heller at den gamle loddetrållatelsen nå deles i en tillatelse for trållfiske etter lodde, og en annen for trållfiske etter kolmule.

Ifølge næringsaktørene innebar delingen i 1988 at fartøy under 90 fot fikk nordsjøtillatelse, mens de over 90 fot beholdt sin industritrållatelse. Dette finner vi imidlertid ikke igjen i forskrifts form, der det blant annet heter at tillatelse ikke kan tildeles fartøy over 300 BRT. Seinere er det kommet andre endringer for denne trållatelsen. Blant annet omtales endringer i Nordsjøtrållkonsesjonene i Fiskeridepartementet (2001: 74). Der heter det:

«Ved endring i trållforskriften i 1998 ble det vedtatt en ny §5-4a. Fartøy over 27,5 meter største lengde som har hatt minst 50% driftstid og inntekt fra fiske etter øyepål og tobis i 1995 og 1996 og som i samme tidsrom har hatt årlig driftstid på minst 35 uker og samlede årlige driftsinntekter fra nevnte fiske på minst 3 mill. kr, kan skiftes ut med fartøy på inntil 600 tonnasjeenheter og lasteromsvolum under 600 m³ når utskiftningen ikke medfører større økning i lasteromsvolumet enn 30% eller 75 m³. (...) De trållerne som fyller disse vilkårene, som gjerne omtales som industritrållere, har herved fått et mer liberalt utskiftningsregelverk. Industritrållerne er hovedsakelig eldre fartøyer som driver fiske etter øyepål langs kanten av Norskerenna, og tobis på småfelt i Nordsjøen. Av 94 fartøy (pr. september 2001) med Nordsjøtrållkonsesjon, er det 25 fartøy som oppfyller disse vilkårene.»

Den omtalte 90-fots grensa ser med andre ord ut til å ha kommet på et senere tidspunkt. Også i Fiskeridepartementet (2003: 124) omtales endringer i Nordsjøtrållatelsen:

«Den tidligere nordsjøtrållgruppen ble delt i to nye grupper sommeren 2002, da de største fartøyene ble skilt ut i en egen industritrållgruppe. (...) Industritrållkonsesjon ble tildelt eier som

hadde nordsjøtrålkonsesjon sommeren 2002, dersom fartøyet var over 27,5 m og konsesjonen hadde vært nyttet aktivt i minst to måneder de siste tom årene. Utgangspunktet var at større og mindre fartøy med nordsjøtrålkonsesjon hadde forholdsvis ulikt driftsmønster, og formålet var å samle de med samme drift i en egen industritrålgruppe for å legge til rette for en enhetskvote-ordning for disse fartøyene.»

I reguleringsrådsmøtereferatet fra desember 1989 heter det om småtrålerne under 250 BRT:

«Utenom fartøy under 250 BRT som har torsketråltillatelse, omfatter småtrålergruppen også de såkalte "skalleseitrålere" – dvs. fartøy med industri- eller nordsjøtråltillatelse som driver et trålfiske etter sei i store deler av året i områdene sør for 65°N.»

I samme referatet fins en oversikt over fangsten av sei fra alle småtrålerne i perioden 1982–1988, som viser at det meste av sei nord for 62° N er tatt av de såkalte skalleseitrålerne, når det sammenholdes med statistikken fra Reguleringsrådsmøtet vinteren 1990, med en andel på mellom 45 og 90 % årlig.

Tråling etter sei mellom 62° N og 65° N (om lag fra utløpet av Nordfjord, sør om Stadt, og nord til Vikna, like nord om Haltenbanken) omtales i et eget notat utarbeidet av Fiskeridirektøren til reguleringen av fisket etter sei i nord for 1991, i Reguleringsrådsmøtet vinteren 1990. Der heter det at:

«Fartøy med industri- eller nordsjøtråltillatelse kan drive et konsumfiske etter sei mellom 62° og 65° N. Nord for 62° N er det i all hovedsak trålere fra Møre og Romsdal som drevet dette fisket. (...) kvantumsutbyttet i perioden fra 1983 til 1989 ligget stabilt omkring 5 tusen tonn med unntak av 1983 da denne fartøygruppen fisket over 11 tusen tonn sei. Deltakelsen fra denne trålgruppen har også vært relativt stabil.»

Den konkrete deltakelsen (i antall trålere) nevnes ikke i notatet, og toppåret – med en fangst på 11 600 tonn – inntraff i 1984, ikke 1983. De øvrige årene i perioden 1983–1989 var fangsten av sei fra disse mellom 4 600 og 6 300 tonn, hvorav det aller meste ble tatt i kystområde 07 (Mørekysten), men også noen små kvanta (30–1 100 tonn) sør i kystområde 06 (Helgelandskysten).

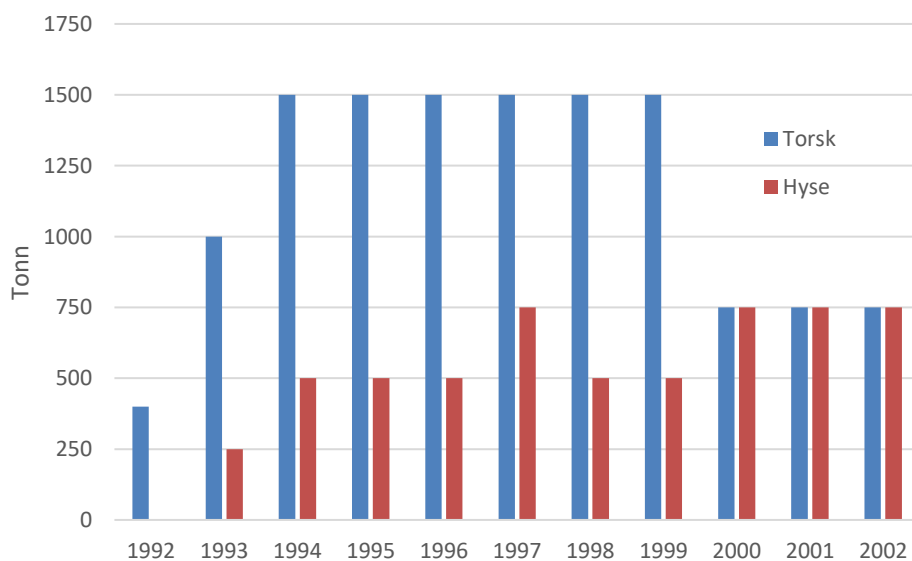
Departementet ba derfor Fiskeridirektoratet i desember 1993 å utrede en utskilling av disse fartøyene som en egen konsesjonsgruppe under trålerloven, for blant annet å kunne regulere avsetningen av torsk og hyse til disse som bifangst. Om lag samtidig lå Staten ved Fiskeridepartementet i en rettsvist mot en gruppe industritråledere som i juni 1992 anla et søksmål mot Staten for erstatningsansvar, som følge av at de i 1990 og 1991 hadde lidd tap som følge av informasjon fra Fiskeridirektoratet som de hevdet var uriktig. Søksmålet gikk helt til Høyesterett der dom falt 30. juni 1995⁹. Bakgrunnen var at de ved brev til Fiskeridirektoratet ved inngangen av 1990 (året da kystflåtens fiske etter norsk arktisk torsk ble lukket og norsk kvote på denne var på all-time-low på 113 000 tonn) krevde å få fiske torsk og hyse i 1990. Svaret fra myndighetene var at det kun ville tillates uunngåelig bifangst av torsk og ikke i noe tilfelle større bifangstandel enn det torsketrålerne hadde på dette tidspunkt – det vil si mindre enn 10 %. Saksøkerne mente seg i ettertid ikke å være bundet av en slik begrensning, ettersom de i medhold av sin konsesjon hadde rett til å fiske så lenge de ikke fangstet et innslag av torsk eller hyse som overgikk 50 %. Derfor søkte de erstatning for tapt inntekt for årene 1990 og 1991, før forskriften for trålfiske etter norsk arktisk torsk i 1992 for første gang fastslo størrelsen på lovlig bifangst for de

⁹ Høyesterettsdommen er gjengitt i sin helhet i Vedlegg 1.

såkalte «skalleseitrålerne». Da ble det gjort ei avsetning på 400 tonn norsk arktisk torsk til dekning av bifangst i seifisket med trål av de såkalte skalleseitrålerne mellom 62° og 65° N.

Selv om dette var første gangen det ble gitt ei bifangstavsetning av norsk arktisk torsk til skalleseitrålerne så hadde trålkvoten av sei nord for 62° N blitt delt mellom torsketrålerne og trålere med nordsjøtillatelse også i årene i forkant. I 1988 ble seifisket nord for 62° N for første gang begrenset, innenfor en ramme på 100 000 tonn for norske fiskere (Fiskets Gang, nr. 1, 1989), og fra 1989 ble kvoten fordelt mellom not, trål og (en avsetning til) konvensjonelle redskap. I 1989 ble det avsatt 40 000 tonn sei i nord til trålerne, hvorav 5 000 tonn (12,5 %) gikk til fartøy med nordsjøtrålkonsesjon. I 1990 var trålkvoten på 33 000 tonn, hvorav 3 000 tonn (8,3 %) ble avsatt til fartøy med nordsjøtrålkonsesjon. I 1991 fikk trålerne fiske 33 500 tonn sei i nord, hvorav 5 000 tonn (15 %) gikk til fartøy med industritrål og/eller nordsjøløyve. I 1992 ble trålerne tildelt en kvote på totalt 38 080 tonn sei i nord, hvorav fartøy med industritråltillatelse/nordsjøtråltillatelse fikk fiske 8 000 tonn (21 %). Se avsnitt 3.1.2. Samtidig ble det avsatt et kvantum torsk til bifangst for disse trålerne, og en egen bifangstregulering (10 % torsk i hver fangst og leveranse) i forskrifts form (J-16-1992). Denne bifangstbestemmelsen ble senere utvidet til å inkludere inntil 10 % hyse og inntil 10 % torsk (J-35-1992) og dernest «*tilsammen ha innblanding av inntil 25 % torsk og hyse regnet i rund vekt pr. døgn og av landet fangst*» i månedene februar, mars og april (J-40-1992).

Avsetningene av nordøstarktisk torsk og hyse til skalleseitrålerne/seitrålerne varierte innledningsvis betraktelig, men også den faktiske bifangsten kunne avvike mye fra avsetningen. I Figur 1 er det avsatte kvantum av henholdsvis torsk og hyse til dekning av nordsjø-/seitrålerne bifangst i seifisket nord for 62° N gjengitt for årene 1992–2002. Utover inngangen til 1990-tallet kom størrelsen på avsetningen av hyse og torsk til disse trålerne stadig opp til diskusjon i Reguleringsrådet. I Reguleringsrådsmøtet i desember i 1992 foreslo Fiskeridirektøren 1 000 tonn torsk og 500 tonn hyse for fisket i 1993, hvilket møtte motstand blant næringsrepresentantene i utvalget. Fiskeridirektoratet fant det da betimelig å minne på om at: «... *gruppen hadde hatt konsesjoner, men mistet disse*», slik at kvanta burde avsettes til det fiske som faktisk fant sted. Avsetningen i 1994 ble satt i tråd med Fiskeridirektørens forslag.

Figur 1 Avsetning av norsk arktisk torsk og hyse til dekning av bifangst for (skalle-)seitrålerne, 1992–2002 (Kilde: Fiskeridirektoratet, J-meldinger og Reguleringsrådsmøterefater)

Figur 1 viser at avsetningen av torsk og hyse til seitrålerne varierte noe de første årene før det stabiliserte seg – på ulike nivåer – i periodene 1994–1999 og etter 2000. Etter 2000 har avsetningen vært lik, med 750 tonn av hver art. Fra 2018 ble avsetningen gjort om til en like stor gruppekvote som ble delt mellom de fire gjenværende seitrålerne med like fartøyskvoter, uavhengig av antall grunn- og strukturkvoter per fartøy. Avsetningene var i all hovedsak for å dekke bifangsten i seifisket. Denne har vært konstant på 750 tonn siden 2000. Det kan da oppstå problemer for fartøyene dersom de utvikler nye fiskerier med bifangst av torsk og hyse, eksempelvis i det relativt nylige uerfisket. Også økte seikvoter eller endret innblanding av torsk kan gi problemer med fast avsetning. Fartøyene har også måttet adoptere fangststrategier som har gitt økt drivstofforbruk for å unngå torsk og sågar vært frahindret fra fiske på enkelte felt i perioder der torskeutbredelsen har vært spesielt stor.

Figuren viser ikke hvordan disse avsetningene står i forhold til kvotene av henholdsvis norsk arktisk torsk, hyse og sei, men det er lett å se at de neppe samvarierer. En beregning fra Fiskeridirektoratet viser at seitrålernes andel av trålernes torskekvote i perioden 1996–2018 var i gjennomsnitt på 0,88 %, der tilsvarende andel av trålernes hysekvote var på 2,19 %. Ser man på de siste 10 årene var seitrålernes andel av torsk 0,64 % og 1,69 % av hyse. Seitrålernes andel av tråltorsken var størst i 1999 med 2,11 % og lavest i 2013/2014 med 0,51 %. For hyse var den på sitt høyeste i 2000 med 5 %, og på sitt laveste i 1999 med 1,18 %.

Seitråls andel av de årlige totalkvotene for torsk og hyse i nord varierer betydelig. Ved årtusenskiftet (1999/2000) skjer en markant endring i avsetningene til seitråls bifangst der torskeavsetningen reduseres med 50 % samtidig som hyseavsetningen øker med 50 %. I Tabell 1 er det satt opp avsetningene til seitrål av torsk og hyse i nord sammen med de gjennomsnittlige totalkvotene for disse artene og seitråls gjennomsnittlige andel i tre perioder; 1992-1999, 2000-2009 og 2010-2019.

Tabell 1 Avsetninger av torsk og hyse i nord til seitrålerne, totalkvoter og seitråls andel av totalkvotene (gjennomsnitt) i tre perioder (1990, 2000- og 2010-tallet)

	Torsk			Hyse		
	Totalkvote (1000 t)	Avsetning (tonn)	Andel seitrål	Totalkvote (1000 t)	Avsetning (tonn)	Andel seitrål
1992–1999	300	1 300	0,43 %	71	500	0,70 %
2000–2009	207	750	0,36 %	65	750	1,15 %
2010–2019	385	750	0,19 %	116	750	0,65 %

Om man betrakter snittet av andelene av totalkvotene avsatt til seitrål i følgende intervaller: 1992–1999 (1993–2009 for hyse), 2000–2009 og 2010–2019) så er torskeandelen til seitrål på 0,43 % på 1990-tallet, 0,36 % på 2000-tallet da kvotene er på sitt laveste, og 0,19 % på 2010-tallet da torskekvotene er på sitt høyeste. Reduksjonen i torskekvotene fra 1990-tallet til 2000-tallet, falt sammen med en redusert avsetning av torsk til seitrålerne og dermed relativ lik andel. Ubalansen i avsatte andeler kommer imidlertid til syne på 2010-tallet når avsetningen blir stående på et lavt nivå, sammenlignet med 1990-tallet, samtidig som torskekvotene nesten dobles sett i forhold til 2000-tallet. For hyse er kvotene cirka på samme nivå på 1990- og 2010-tallet, men andelen dobles nesten fra første (0,7 %) til andre periode (1,15 %) som følge av den økte avsetningen. På 2010-tallet dobles nesten kvotene (i snitt) og andelen faller tilbake på 1990-tallsnivå (0,65 %). Dette bildet er godt illustrert for torsk i Figur 31, på s. 59, som andel av trålernes torskekvote.

Som nevnt skjer det en markant endring i avsetningen til seitrål fra 1999 til 2000. Da reduseres avsetningen av torsk med 50 % (fra 1 500 til 750 tonn) samtidig som avsetningen av hyse øker med 50 % (fra 500 til 750 tonn). I referatet fra reguleringsrådets møte i desember 1999 innstiller fiskeridirektøren med at fjorårets avsetninger bør beholdes, som følge av variasjonen i bifangst mellom år og at justeringer ikke var hensiktsmessig så lenge rammen var 2 000 tonn (til sammen). Per medio november 1999 hadde seitrål fisket 389 tonn torsk og 979 tonn hyse, innenfor et bifangstfiske. Fiskarlaget hadde imidlertid et innspill til møtet om at avsetningen til seitrål burde reduseres til 600 tonn for torsk som følge av at det avsatte kvantum på langt nær hadde vært benyttet. For hyse anbefalte Fiskarlaget en 500 tonns avsetning, og at ubenyttede kvantum av begge artene seinest burde reforderes innen 1. september til (torske-)trål. I diskusjonen ble det Fiskarlagets syn fremholdt, som følge av at oppstod ubenyttede kvanta når det ikke ble gjennomført refordeling. Fiskeridirektøren viste til at bifangsten av hyse var dobbelt så stor som avsetningen og at det ikke kunne reduseres på torsk uten at det samtidig ble økt for hyse, men at han kunne redusere rammen til 1 500 tonn, med forslag om 750 tonn av hver art – hvilket fikk utvalgets tilslutning. Fra reguleringsutvalgets møter i desember de to foregående år heter det at seitrålerne hadde fisket cirka 520 tonn torsk og cirka 1 220 tonn hyse i 1998 og om lag 500 tonn torsk og om lag 1 000 tonn hyse i 1997. I 1996 heter det at bifangstordningen for seitrålerne vil utgjøre cirka 500 tonn torsk og 540 tonn hyse. For 1995 angis ikke seitrålernes kvantum av torsk og hyse, men det heter at: *«De siste årene har dessuten gjeldende bifangstbestemmelse for torsk og hyse fungert tilfredsstillende, og en forventer heller ikke større problemer i 1996.»* I Fiskarlagets innspill til reguleringsutvalgsmøtet i 1995 bes det om at etableres en kvotereguleringsordning for den nye seitrålgruppen innenfor kvantumsavsetningen på 1 500 tonn torsk og 500 tonn hyse.

Seitrålkonsesjontildelingen, som fant sted fra august 1995 i medhold av forskriften over, betinget at fartøyet hadde nordsjøtrållatelse i 1994 og at det hadde drevet trålfiske etter sei sør for 65° N i ett av årene i perioden 1990–1993 – samt at seitrålfisket var fartøyets hoveddriftsgrunnlag. Fra Fiskeridirektøren var det forventet at 12–15 fartøy ville oppfylle kravene (Reguleringsrådsmøtet des. 1995), men det ble fra næringens side advart mot posisjonering i dette seifisket fordi det stadig kom nye fartøy inn i denne gruppen (Reguleringsrådsmøtet 1994). Til vårmøtet i Reguleringsrådet i 1994 viser Fiskeridirektoratet til at det er tatt 9 050 tonn sei av totalt 28 skalleseitrålere per 1. juni 1994, hvorav to fartøy har tatt mer enn 1 000 tonn og fem fartøy har fisket mellom 500 og 1000 tonn. I Reguleringsrådets møte i desember 1996 slås det fast at det i gruppen er 16 seitrålere etter lukkingen, selv om kun 15 fartøy med seitrållatelse fisket sei i område 07 (Møre kysten) i 1996 (Reguleringsrådsmøtet desember 1997). Alle de 15 seitrålerne hørte hjemme i Møre og Romsdal; sju var fra Fræna, tre fra Giske, tre fra Haram, ett fra Smøla og ett fra Molde.

I 1996, det første året med seitrållatelse, ble trålernes seikvote i nord fordelt med 39 200 tonn til torsketrålerne og 8 000 tonn til seitrålerne (en 83/17-fordeling). Begge fartøygruppene var begrenset med maksimale fartøykvoter på 1500 tonn, hvilket for de 16 seitrålernes del innebar en overregulering på 200 %. Også i 1995 var fartøy med nordsjø-/industri-trållatelse regulert med maksimale fartøykvoter på 1 500 tonn, men da under en gruppekvote på 10 500 tonn. I 1997 får seitrålerne 8 350 tonn (hvorav 2 000 tonn må tas etter 1. september) av en kvote til trålerne på 41 750 tonn (19 %) og hvert fartøy får maksimalt fiske 650 tonn (en overregulering på 25 %). I 1998 blir imidlertid fartøykvotene for seitrålerne regulert annerledes. Denne endringen skjedde både for torske- og seitrålere ettersom

udifferensierte maksimalkvoter i begge gruppene førte til stans i direktefisket tidlig i første periode (for seitrålerne 7. mai)¹⁰.

Som en følge av fisket i 1997 ble det av landsstyret i Norges Fiskarlag oppnevnt en arbeidsgruppe for å se nærmere på problemene ved avviklingen av trålfisket etter sei i nord. Utvalget knesatte enstemmig det tidligere 80/20 prinsippet av seien i nord mellom torsk og seitrål. I ønsket om differensierte kvoter for seitrålerne kom to modeller opp: Ett fra Fiskebåtredernes Forbund som fordelte seitrålerne i tre lengdegrupper (med antall fartøy i parentes): Under 25 m (2), 25–35 m (12) og over 35 m (2). Disse ble foreslått tildelt en kvotefaktor økende med lengden, med henholdsvis 0,3 for de minste, 0,9 for de mellomstore og 1,0 for de største – et forslag Fiskeridirektøren anbefalte i Reguleringsrådsmøtet høsten 1997. Det andre forslaget er gjengitt i andre kolonne i Tabell 2. I diskusjonen i møtet ble det fra en av Fiskarlagets representanter foreslått en tredje fordeling for differensierte fartøyskvoter, som etter sigende var omforent i fartøygruppen (også det gjengitt i Tabell 2, i tredje kolonne). Dette forslaget ble det enighet om i møtet og var seinere den fordelingen som ble brukt for kvotefastsettingen i 1998. Tabellen viser også kvotefaktoren (for norsk arktisk sei) for seitrålerne som ble benyttet for de to påfølgende årene – 1999 og 2000.

Tabell 2 Individuelle kvotefaktorer i seitrålflåten (antall fartøy i parentes) for sei i nord. Forslag fra arbeidsgruppen fra Norges Fiskarlag, forslag fremsatt i reguleringsrådet, og vedtatte effektuerte kvotefaktorer ved fisket i 1998, 1999 og seinere (Kilde: Fiskeridirektoratet, referat fra Reguleringsrådsmøtet 1998, 1999)

Lengdegrupper*	Forslag fra NFs arbeidsgruppe 1997		Forslag i Reg. møtet 1997	Regulering 1998		Regulering 1999	
	Kvotefaktor	(Antall fartøy)		Kvotefaktor	(Antall fartøy)	Kvotefaktor	(Antall fartøy)
Under 21 m	0,34	(1)	0,3	0,3	(1)	0,35	(1)
21-33 m (u/250 BRT)	0,46	(8)	0,7	0,7	(6)	0,75	(6)
Under 34 m og ml. 250-400 BRT	0,66	(4)	0,85	0,85	(6)	0,85	(6)
Over 34 m og 400 BRT	1,0	(3)	1,0	1,0	(3)	1,0	(3)

*) Lengdegrensen i forslaget fra NFs arbeidsgruppe er for de to største fartøykategoriene «Over 33 meter...», ikke 34 m.

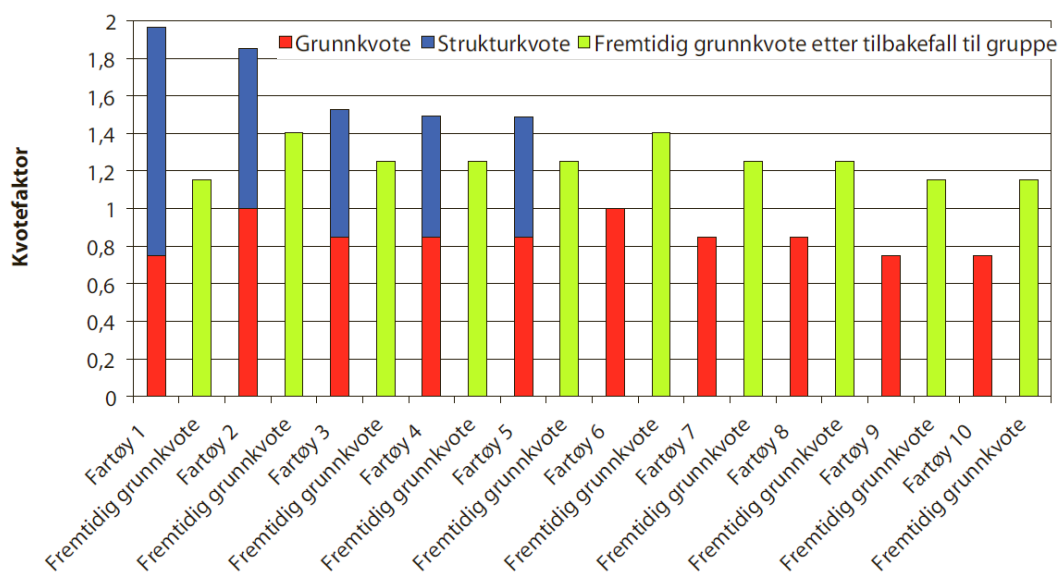
Som vi ser er det en vesens forskjell mellom de opprinnelig foreslåtte kvotefaktorene og de som det enes om, særlig for den nest minste kategorien fartøy (21–33 m). Tabellen viser også en liten justering i faktorene fra 1998 til 1999. Denne kom som følge av at samme fiskarlagsrepresentant i Reguleringsrådets møte i desember i 1998 foreslo en liten justering av de to laveste trinnene i stigen, som også – etter sigende – var omforent i næringen. Fiskeridirektøren godtok det, siden endringen var marginal og oppfattet den som omforent i næringen, noe Reguleringsrådet var enig i. Samtidig ble det satt en skjæringsdato, 1. januar 1999, for seitrålgruppen, der utskiftninger eller forlengelse av fartøy ikke ville gi uttelling i form av økt kvote¹¹.

¹⁰ Torskestrålernes kvote på 33 400 tonn var delt i tre perioder: 10 000 tonn for tidsrommet 1. jan.– 9. mars, 13 400 tonn til 10. mars–15. august, og 10 000 tonn til etter 16. august. Maksimale fartøyskvoter var 800 tonn og fisket i første periode ble stanset 16. februar – da 11 800 tonn var oppfisket. Som følge av overfiske de to første periodene (2. periode ble stanset etter fire uker) ble det ikke åpnet for direktefisket i siste periode.

¹¹ Denne skjæringsdatoen settes til 1. januar 1998 i Reguleringsrådsmøtet året etterpå (1999).

I 2000, fem år etter tillatelsene ble gitt har departementet en høring om enhetskvoteordning for seitrålerne¹². Da er det fremdeles 16 trålere med konsesjon, fra kommunene Giske, Haram, Fræna og Eide i Møre og Romsdal. De er over 20 år gamle i snitt med 11 fartøy bygd på 60- og 70-tallet, og er i størrelsen 23–46 meter. Enhetskvoteordningen for seitrålerne innføres i 2001 – fem år etter tilblivelsen av fartøygruppen – og gjennom denne ordningen gis det mulighet for tildeling av enhetskvote for 13 år, eller 18 år dersom fartøyet som tas ut av gruppen gjennom sammenslåing kondemneres. Bruk av enhetskvoteordningen må ikke føre til at et rederi, eller sammenslutninger av rederier, tildeles mer enn 20 % av gruppeknoten for det enkelte fiskeslag og fartøy kunne ikke tildeles mer enn to kvotefaktorer av sei nord for 62° N og 2,5 kvotefaktorer av sei sør for 62° N.

I 2005 ble enhetskvoteordningen for seitrålerne avløst av strukturkvoteordningen for havfiskeflåten, og fra 2006 ble samtlige enhetskvoter omgjort til strukturkvoter. Med det får tidsbegrensningen en annen gjenværende levetid – med 25 år for allerede inngåtte strukturkvoter og 20 år for strukturering som finner sted etter den nye ordningen. I den forbindelse trekkes seitrålflåten frem som et eksempel i St meld nr. 21 (2006-2007) «Strukturpolitikk for fiskeflåten» for å illustrere hvordan fordelingen av utløpte strukturkvoter vil fungere. I Figur 2 gjengis denne illustrasjonen. Den baserer seg på den strukturering som har funnet sted i seitrålflåten i perioden etter opprettelsen av gruppen, da 16 fartøy ble tildelt seitrålkonsesjon. Etter enhetskvoteordningen ble innført i 2001, og frem til 2005, da strukturkvoteordningen ble innført, ble fem seitrålere tatt ut. Disse ble omgjort til strukturkvoter, og i 2006 ble ytterligere ett fartøy tatt ut gjennom strukturkvoteordningen. Per november 2006 var det 10 seitrålere igjen, som fordelte grunn og strukturkvoter i henhold til figuren under.

Figur 2 Fordeling av kvotefaktorer i seitrålggruppen før og etter utløp av tidsavgrensede strukturkvoter (Kilde: St Meld nr. 21 (2006-2007), figur 5.1, s. 87)

Figuren viser at det blant de 10 gjenværende fartøyene var kun to igjen med kvotefaktor 1,0 og ett av disse hadde strukturkvoter. Halvparten av de gjenværende fartøyene hadde kvotefaktor 0,85 hvorav tre hadde strukturert. Tre fartøy hadde kvotefaktor 0,75. Av disse hadde kun ett strukturert seg, men var til gjengjeld det mest strukturerte fartøyet – rett under grensen på kvotefaktor 2,0. Figuren viser også tydelig at det ved tilbakefall av de tidsavgrensede strukturkvotene, etter 20/25 år, gitt flåten som

¹² Fiskeridepartementet (2000) «Høringsnotat om enhetskvoteordning for seitrålerne». Fiskeridepartementet, Oslo. 11 s. 16. okt.

det så ut i slutten av 2006, så ville de ustrukturerte fartøyene sitte igjen med en større kvotefaktor enn grunnkvoten, mens de strukturerte fartøyene – som mister sin strukturkvote – ville ha mindre igjen enn det de hadde med strukturkvoter. Dog med større kvoter enn bare grunnkvotene. Dette bildet har selvfølgelig endret seg en god del fra 2006 ettersom strukturering har gjort at kun fire fartøy er gjenværende i gruppen. Samtidig er det et politisk spørsmål i dag, i behandlingen av Meld. St. nr. 32 (2018–2019) – «Et kvotesystem for økt verdiskaping», hvordan strukturkvotene skal fordeles ved tilbakefall (forlenging av tidsbegrensningen, kvotebank og fordeling av strukturgevinst) men dette kommer vi tilbake til.

3.1.1 Antall «skalleseitrålere» og seitrålere

Å fastsette det nøyaktige antall skalleseitrålere i årene frem mot lukkingen er vanskelig, ettersom det ligger langt tilbake i tid og statistikken for denne tidsperioden ikke er av samme kvalitet og like søkbar som dagens registre. Likevel, som det fremgår av teksten over, så fins det bruddstykker av data som kan belyse dette.

Tabell 3 Antall trålfartøyer, konsesjoner og deltakende fartøy (med landinger av torskeartet fisk), 1979–83 (Kilde: Fiskeridirektoratet, «Trålstatistikk 1981-83»)

ANTALL TRÅLKONSESJONER OG DELTAKENDE FARTØYER ETTER FYLKE OG TRÅLGRUPPE 1979-1983 ¹										
Hjemstedsfylke/ Trålergruppe	Trålkonsesjoner ²					Deltakende fartøyer ³				
	1979	1980	1981	1982	1983	1979	1980	1981	1982	1983
Fylker:										
Finnmark	50	47	32	30	29	33	30	30	26	23
Troms	55	49	29	28	29	29	29	25	24	17
Nordland	48	46	31	30	31	35	32	32	29	26
Trøndelag	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-
Møre og Romsdal	86	69	31	30	29	52	44	47	34	45
Sogn og Fjordane	5	5	3	1	1	3	4	2	2	1
Hordaland	8	9	1	1	1	-	-	1	1	1
Rogaland	11	10	-	-	-	-	-	-	-	1
Skagerrakfylkene	10	6	-	-	-	1	1	1	-	1
Trålergrupper:										
Ferskfisktrålere	253	223	108	102	102	132	121	116	94	79
0 - 99 BRT	102	88	21	19	16	25	23	25	12	7
100 - 199 "	41	31	12	12	12	10	16	9	9	3
200 - 299 "	96	92	67	62	64	85	74	71	61	59
300 - 999 "	14	12	8	9	10	12	8	11	12	10
Saltfisktrålere	8	8	9	9	9	8	7	9	9	9
0 - 299 BRT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
300 - 999 "	8	8	9	9	9	8	7	9	9	9
Fabrikktrålere	13	12	11	10	10	13	12	12	11	10
0- 999 BRT	10	9	8	7	7	10	9	9	8	7
1000-1999 "	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Industrietrålere								1	2	17
0 - 99 BRT								-	-	15
100 - 199 "								-	-	1
200 - 299 "								1	2	1
Totalt	274	243	128	121	121	153	140	138	116	115

¹ Konsesjonstallene omfatter fartøyer med ubegrenset tråltillatelse og torsketrål-tillatelse. (Se oversikt over gjeldende konsesjonsordninger i vedlegg).

² Fra og med 1981 har en oppgitt antall trålkonsesjoner pr. 31.12. for hvert år. Tidligere omfatter tallet alle fartøyer som innehadde konsesjon i løpet av året. 1979 og 1980 er derfor ikke sammenlignbar med de senere årene. I tillegg har en fra 1981 foretatt innskrenkninger særlig i ubegrenset trålkonsesjoner, slik at antallet konsesjoner er redusert også av den grunn.

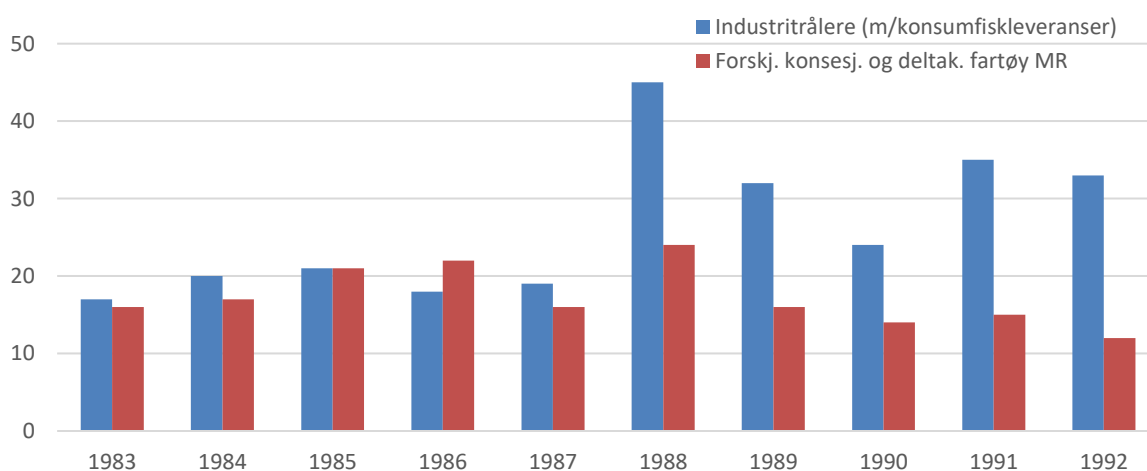
³ Fra 1981 har en skilt ut industrietrålerne som egen gruppe fordi en del trålere som tidligere hadde ubegrenset tråltillatelse har fått omgjort tillatelsen til industrietråltillatelse som gir rett til å drive konsumtrål sør for 65° n.br.

En slik kilde er Trålstatistikken¹³ fra Fiskeridirektoratet som utkom med ulik frekvens frem til 1993.

Denne ga et bilde over all fangst av torskeartet fisk foretatt av trålere, og antallet. I statistikken omtales også omleggingen fra tidligere, der det i oversikten over ulike tråltillatelse (i «Trålstatistikk 1979-80») heter om industritråltillatelse: «Det skal ikkje reknast med kvote av norsk arktisk torsk nord for 62° n.br. Konesjonen vart endra i januar 1979.» I Tabell 3 under har vi derfor tatt med tabell 1 fra «Trålstatistikk 1981-1983». Den viser i første rekke utviklingen i antall trålkonsesjoner etter at endringen av trålforskriften fant sted, da mange ubenyttede ubegrensede trålkonsesjoner ble trukket inn, eller omgjort til industritråltillatelse. Videre viser den, at for Møre og Romsdals, mot slutten av perioden (1981–83) er deltakelsen i fisket (etter torskeartet fisk) høyere enn antall konsesjoner – som det eneste fylket.

Forut for omleggingen av trålstatistikkens anførsler for antall fartøy med konsesjon og antall deltakende fartøy (med fangst av torskeartet fisk) finner vi i oversiktene for Møre og Romsdal, som det eneste av fylkene, at det i årene 1975–1978 er mellom 42 og 56 flere fartøy med konsesjon enn det er deltakende fartøy. Denne forskjellen reduseres med nesten 20 fartøy i 1979, dernest med nesten 10 nye i 1980, hovedsakelig som følge av at antall fartøy med trålkonsesjon (etter torsk) i fylket reduseres fra 112 i 1978 til 31 i 1981. Dette sammenfaller med perioden der industritrålkonsesjonen i forskrifts form ble endret (januar 1979) og myndighetene inndro industritrålkonsesjoner. Fra de siste kolonnene i Tabell 3 ser vi at 17 fartøy med industritrålkonsesjon har deltatt i fisket etter torskeartet fisk.

I figuren under har vi, med utgangspunkt i de ulike tabellene fra Trålstatistikk-publikasjonenes oversikt over antall konsesjoner og deltakende fartøy i fisket etter torskeartet fisk, gjengitt to sentrale størrelser for å belyse antall deltakende fartøy blant «skalleseitrålerne». Det første er forskjellen mellom antall fartøy med konsesjon og de som deltar i trålfisket etter torskeartet fisk, registrert i Møre og Romsdal. Det andre er antall fartøy med industritråltillatelse som har landet torskeartet fisk. Her har vi ikke tatt med de forutgående årene for 1983 som følge av statistikkens «kvalitet» der vi ser at antall fartøy industritråltillatelse som leverer torskeartet fisk øker fra 2 i 1982 til 17 i 1983.

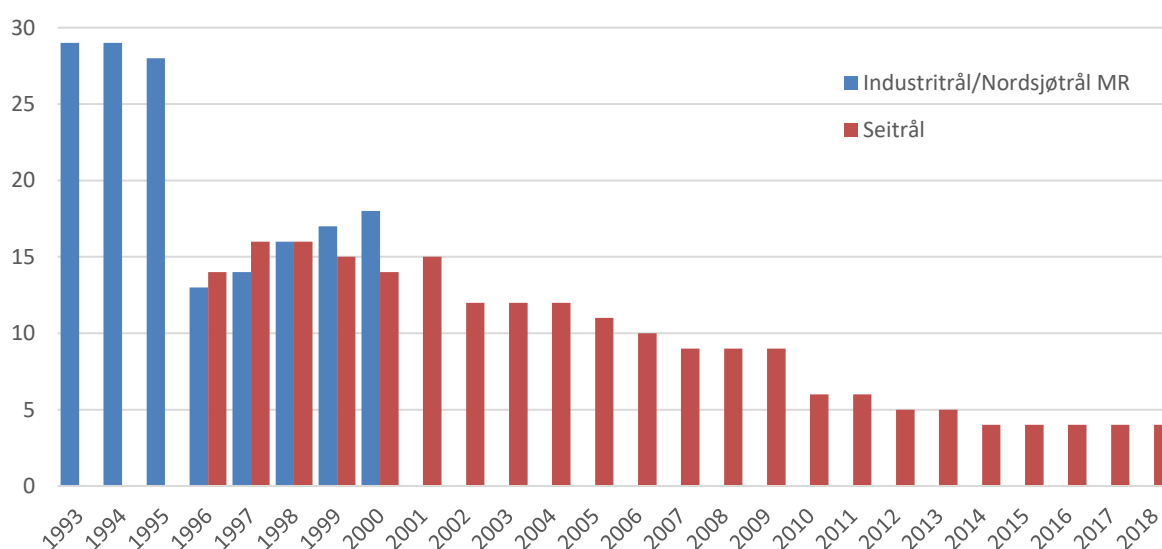

Figur 3 Antall norske trålere med industritråltillatelse, og avvik mellom antall trålere registrert i Møre og Romsdal med torsketrål- eller ubegrensede tråltillatelse og antall trålere som har levert torskeartet fisk fra samme fylke, 1983–1992 (Kilde: Trålstatistikk, Fiskeridirektoratet)

¹³ For perioden vi ser på utkom publikasjonen for årene 1979–81, 1981–83, 1984–85, 1986–89 og 1990–92. Fiskeridirektoratet (1981) «Trålstatistikk 1979-80» Årsberetning vedk. Norges fiskerier, nr. 1. FDIR, Bergen.

Som vi ser er det relativt god overensstemmelse mellom søylene de første årene i perioden, helt frem til 1988 da industritrålernes deltakelse i fisket etter torskeartet fisk (i antall) nesten tredobles og forblir høyt ut perioden – med 24–35 fartøy. Også antall deltakende fartøy fra Møre og Romsdal, uten torsketrål- eller ubegrensede tråltillatelse øker i 1988, men ikke i samme grad som for industritrålere ellers. Fra 1989 er imidlertid denne deltakelsen «normalisert», og i perioden 1990 til 1992 (som dekker det meste av kvalifiseringsperioden til den kommende seitråltillatelsen) ser vi at antall fartøy fra Møre og Romsdal som lander torskeartet fisk uten å ha torsketrålkonsesjon er på mellom 12 og 15 fartøy.

Når det gjelder deltakelsen i trålfisket etter at Trålstatistikken 'går ut av tiden' så har vi kun andre statistiske publikasjoner¹⁴ oversikt over antall norske fartøy med ulike tillatelser å forholde oss til. I figuren under har vi derfor illustrert utviklingen i antall fartøy fra Møre og Romsdal med industritrål-/Nordsjøtråltillatelse for årene 1983–2000, samt antall fartøy med seitrålkonsesjon for 1996–2018.

Figur 4 Antall fartøy fra Møre og Romsdal med industritrål/Nordsjøtråltillatelse (1993–2000) og antall fartøy med seitrålkonsesjon (1996–2018) (Kilde: Fiskeridirektoratet¹⁵)

Som vi ser av Figur 4 så er reduksjonen i antall fartøy med industri-/Nordsjøtråltillatelse fra Møre og Romsdal fra 1995 til 1996 om lag det samme som tilveksten i antall fartøy med den nye seitrålkonsesjonen fra 1996. Da reduseres de blå søylene fra 28 til 14, og 14 nye seitrålere kommer til (selv om det i Reguleringsrådsmøtepapirene fra 1996 refereres til at 16 fartøy får den nye seitråltillatelsen). Det kan også se ut som om det skjer en viss knoppskyting i antall industritråltillatelser i Møre og Romsdal i perioden 1996–2000. Totalt sett øker antall tråltillatelser av denne kategorien fra 140 i 1995 til 142 i 2000, i henhold til Fiskeridirektoratets statistikk, med fem flere fartøy i Møre og Romsdal, mens

¹⁴ Dette gjelder i første rekke publikasjonene «Fiskeflåte og fiskarmanntall» (Årsberetning nr. 7) for årene 1993–2000, som ble erstattet av «Fiskefartøy og fiskarar, konsesjonar og deltakaradgangar» fra 2001, men også Fiskeridirektoratets nettsider over «Konsesjoner og deltakeradganger» (<https://www.fiskeridir.no/content/download/8258/102014/version/49/file/konsesjoner.xlsx>).

¹⁵ Antallet seitrålere er hentet fra de årlige utgavene av publikasjonen «Fiskeflåte og fiskarmanntall», seinere «Fiskefartøy og fiskarar, konsesjonar og årlege deltakeradgangar». Tallene i disse kan avvike noe fra nyere fiskeristatistikk fra Direktoratet, etter omlegging av definisjoner (bl.a. av hva som er aktive fartøy).

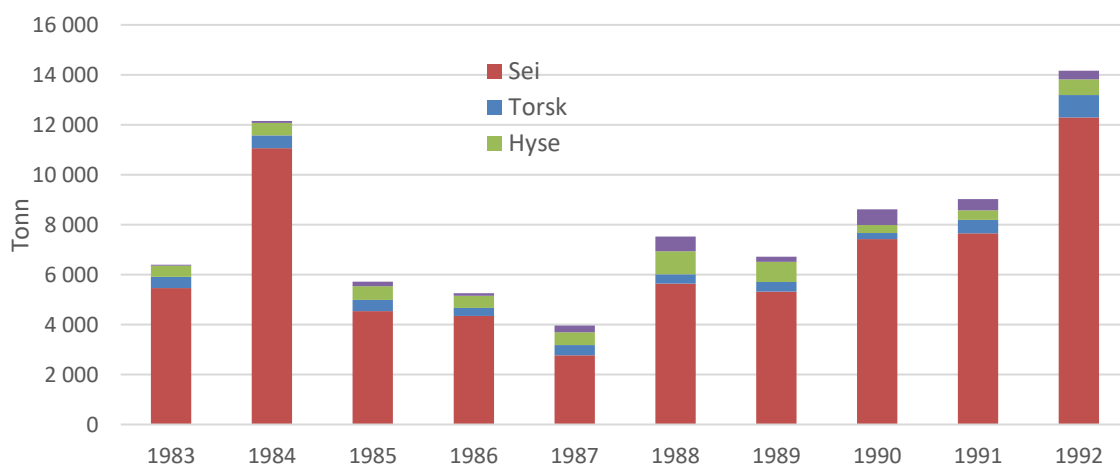
antallet i Agder/Østlandet faller fra 55 til 48 i perioden. Også i Trøndelag og Rogaland øker antallet, med tre industri-/nordsjøtrålere i hvert av fylkene, mens Sogn og Fjordane mister de to de hadde.

Figuren viser også hvordan utviklingen i antall fartøy med seitråltillatelse har vært etter konsesjonen ble innført. Holder man utviklingen i forkant av 2001 opp mot opplysningene i Reguleringsrådsmøte-referatene og i «Høringsnotatet om enhetskvoteordning for seitrålerne» så er vel sannheten nærmere at antall fartøy med konsesjon var 16 frem til 2000. Dernest faller antallet med ett fartøy i 2001, nye tre går ut i 2002, dernest går tre fartøy ut i perioden 2005–2008, og nye tre går ut i 2010. I 2012 og 2014 reduseres flåten med ett fartøy og siden 2014 har det vært fire konsesjoner igjen i gruppen.

3.1.2 Fangstmønster

Likeledes som for antall fartøy er det i dag vanskelig å etablere et fangstmønster for gruppen som helhet langt tilbake i tid. Men igjen kommer «Trålstatistikken» til unnsetning, der det for årene 1983 til 1992 er ført tabeller for fangst av torskeartet fisk for industritrålerne som gruppe. I tråd med Figur 3 over så er det for årene 1983–1987 god overensstemmelse mellom antall fartøy med industritrål som har fisket torskeartet fisk, og fartøy fra Møre og Romsdal uten uavgrenset tråltillatelse eller torsketråltilatelse. De påfølgende årene (1988–1992) derimot er imidlertid avviket svært stort, med mellom 10 og 21 fartøy.

I figuren under er derfor fangsten av torskeartet fisk gjort av industritrålere i perioden 1983–1992, fordelt på arter. Statistikken omfatter torskeartet fangst til alle industritrålere i alle norske (og utenlandske) fangstområder, men ved utelukkende å se på fangstområdene 06 «Haltenbanken» og 07 «Mørrekysten» så inkluderes utelukkende det fisket som skjer på seiskallene utenfor Møre og Romsdal¹⁶. Industritrålernes fangst i disse områdene utgjorde mellom 96–99 % av totalfangsten av torskeartet fisk i årene 1983–1984. Denne andelen faller til 42 % i 1987, da mye sei tas på Egersund-banken (fangstområde 08), før den øker igjen til 82–88 % i årene 1990–1992.

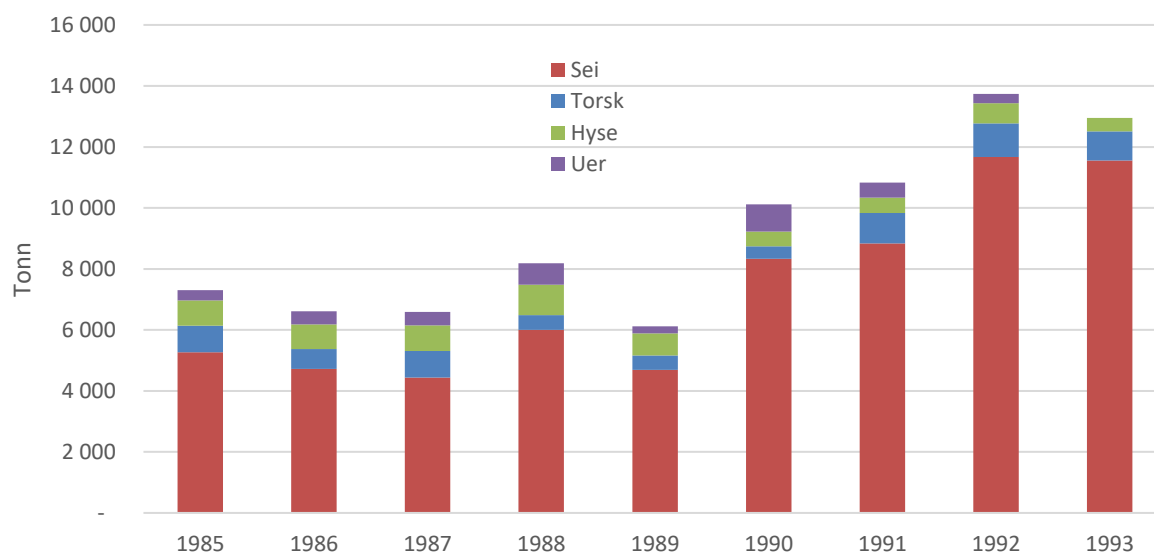
Figur 5 Fangst av torskeartet fisk gjort av fartøy med industritråltillatelse på Mørrekysten og Helgelandskysten (fangstområde 06 og 07) i årene 1983–1992 (Kilde: Fiskeridirektoratet, Trålstatistikk)

¹⁶ Mens område 07 «Mørrekysten» strekker seg fra 62° N til 64° N, så strekker område 07 «Helgelandskysten» seg fra 64° N og helt opp til 67°N. Vi har imidlertid valgt å inkludere også område 07 ettersom noe av seitrålfisket kan ha foregått her. Men det er beskjedne kvanta torskeartet fisk som fanges i område 07 av industritrålere i perioden, et fiske som utgjør bare små andeler av det som blir tatt i område 06 (3 % i 1983, 2 % i 1992)

Figur 5 viser for det første at sei er den dominerende arten i dette fisket, og at det tas varierende totalfangster mellom 5 000 og 15 000 tonn i perioden. Seien utgjør årlig mellom 58 og 90 % av totalfangsten – med et aritmetisk gjennomsnitt på 81 % i perioden. Vi ser også at innslaget av bifangst-artene også varierer mye. For torsk holder den seg relativt konstant med mellom 3 og 9 % av totalfangsten, mens den for hyse varierer noe mer (mellom 4 og 12 %). Også uer og andre bifangstarter varierer markant mellom år. I snitt i denne perioden utgjør torsk 5,6 % av totalfangsten (av torskeartet fisk), og hyse 6,8 % – til sammen utgjør torsk og hyse 12,4 % av totalfangsten i dette området.

Siden bakgrunnen for lukkingen av seitrålfisket er behovet for å kunne avsette et gitt kvantum til bifangst av hyse og torsk nord for 62° N så er det også av interesse å se på hvilke kvanta som tas av torsk og hyse. For periodene det her er snakk om, der totalkvantumet av sei ligger mellom 2 800 og 12 300 tonn (nordøst arktisk) sei så ligger som nevnt bifangsten av torsk og hyse samlet på mellom 7 og 19 % av totalfangsten, eller mellom 7 og 17 % dersom vi igjen holder årene 1987–1989 utenfor. Ser vi på torsk og hyse som andel av utelukkende trålseien så har torsk og hyse utgjort mellom 9 og 22 % når vi holder utenfor årene 1987–1989. Om vi ser på volumstørrelsene av torsk og hyse, som ikke går veldig klart fram av Figur 5 så ligger den i det tidsintervallet vi her snakker om på mellom 240 og 900 tonn for torskens del, og på mellom 320 og 930 tonn for hysas del, og et gjennomsnitt i perioden på 460 tonn og 560 tonn respektivt for torsk og sei. I andel av seifangsten i perioden utgjør det et snitt på 6,9 % av seifangsten for torsk og 8,4 % for hyse, sånn at det i gjennomsnitt tas 70 kilo torsk og 85 kilo hyse for hvert tonn sei som tas.

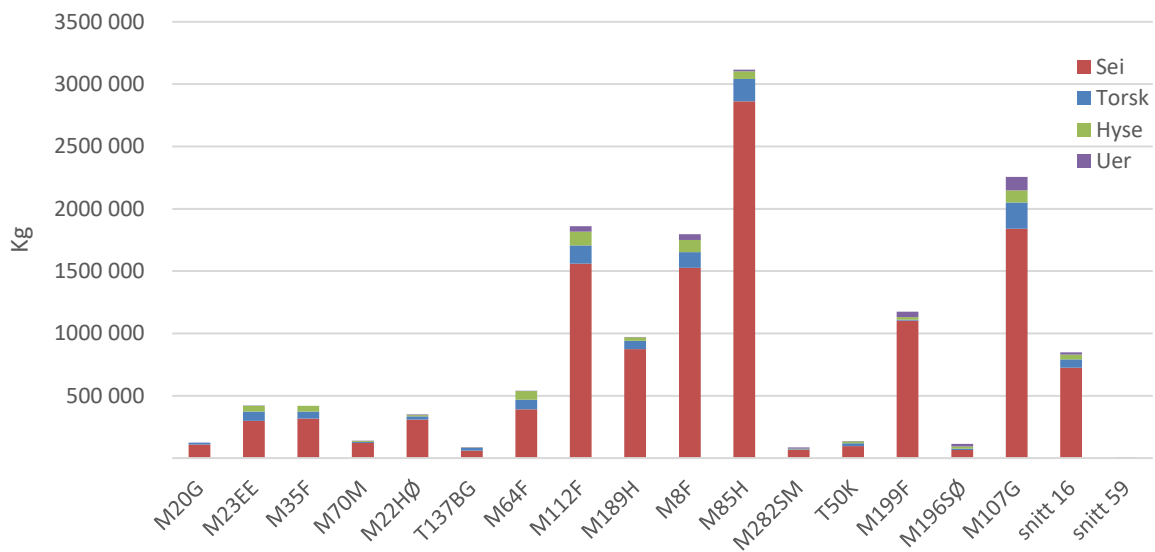
Fiskeridepartementet ba som nevnt Fiskeridirektoratet i desember 1992 om en utredning om hvorvidt det kunne opprettes en egen konsesjonsordning for skalleseitrålerne. I svaret fra Fiskeridirektoratet, datert 15. februar 1993, gis det en rekke statistikk over disse fartøyene med norsjø-/industri-trållatelse, deriblant en oversikt over fangstene tatt nord for 62° N for årene 1985-1992, som avviker noe fra tallene presentert over i Figur 5. I Figur 6 er disse illustrert. Der har vi også tatt med fangsten i 1993, hentet fra Fiskeridepartementets høringsnotat om den nye konsesjonen for seitrålere (datert 14. juli 1994), hvor fangsten av uer mangler.

Figur 6 Fangst av bunnfisk av fartøy med industri- og/eller norsjøtrållatelse, tatt med trålredskap nord for 62° N, 1985–1993 (Kilde: Fiskeridirektoratet og Fiskeridepartementet)

Søylene i Figur 6 viser et avvik fra det som framkommer i Figur 5 for de sammenfallende årene (1985–1992) og for seiens del, som utgjør hovedtyngden av kvantumet, er det snakk om et avvik som i snitt er på nesten 10 % årlig, med mellom 5 og 38 % (størst i 1987). Ser vi på andelen torsk og hyse i forhold til seifangstene så ligger det på mellom 4 og 20 %, og er størst i 1987. I tillegg tas det store mengder reke, samt vassild, sild øyepål og tobis av disse trålerne nord for 62° N. For disse årene utgjør fangsten av bunnfiskartene (sei, torsk, hyse og uer) en andel av gruppens totalfangst nord for 62° N på mellom 13 % og 1/3-del.

Direktoratets utredning den gang identifiserer også hvilke fartøy som er aktive nord for 62° N og hvorvidt deres aktivitet er størst innenfor konsumfisk-/seitråling, vassild og lodde eller industritrålfiske, og innenfor disse kategoriene identifiseres respektive 14, 4 og 8 fartøy av de totalt 72–76 fartøyene i industri-/nordsjøtrålergruppen i 1990–1992. Gjennomsnittsalderen for seitrålerne er langt lavere enn for de to andre definerte gruppene (22 år versus 33 og 35 år). I tillegg er seitrålerne i gjennomsnitt litt mindre enn de to øvrige fartøygruppene (29,7 m versus 29,9 og 32,8), men variasjonen er stor (fra 17 meter til 47 meter) og seitrålerne har de to lengste fartøyene. Utredningen inneholder også en oversikt over fangsten nord for 62° N fordelt på alle fartøy og på arter. I Figur 7 har vi illustrert hvordan sammensetningen av bunnfiskfangsten tatt nord for 62° N var for de 16 fartøyene som fisket mer enn 50 tonn sei i 1992. I samme figur er det tatt med gjennomsnittet for disse 16 («Snitt 16») sett opp mot gjennomsnittet for alle andre enn disse 16 («Snitt 59») fartøy med industri-/nordsjøtrålere som fisket mindre enn 50 tonn sei i 1992).

Figur 7 Fartøy med industri-/nordsjøtråltillatelses fangst av bunnfisk nord for 62° N i 1992, fartøy med mer enn 50 tonn fangst av sei, deres gjennomsnittsfangst og gjennomsnittet av øvrige fartøys fangst i 1992 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

Figuren viser med all tydelighet at det er svært stor variasjon i fangsten av bunnfisk selv mellom de som tar de største fangstene av sei i 1992, der fartøyet med størst seifangst lander nesten 2 900 tonn. Det går ikke fram av figuren, men 10 av de 16 fartøyene tar bare små kvanta av industrifisk, reker eller vassild, mens de øvrige har langt større fangst av disse artene enn av bunnfisk. Med basis i denne kartleggingen slår Fiskeridirektoratet fast at gruppen av fartøy som lar seg definere som såkalte «skalleseitrålere» er på om lag 14, basert på fangststatistikken for årene 1990–1992. Da høringsnotatet om konsesjonsordningen kommer fra departementet, i juli 1994, opplyses antallet til å bli cirka 14–15

fartøy basert på fangstoversikten for 1990–1993, der kriteriene er at konsumfiske etter sei mellom 62 og 65° N må ha vært hovedfiskeriet til fartøyet og at mer enn 50 % av inntekten har kommet fra fiske i dette området. Når den endelige Kongelige resolusjonen kommer litt utpå nyåret i 1996, vises det til den nye §7-1 i Kongelig resolusjon fra 25. august 1995, som ble tilføyd (i forskrift av 12. desember 1986 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål) om tillatelse til å fiske sei, torsk og hyse med trål i området sør for 65° n.br. (seitråltillatelse). Der heter det:

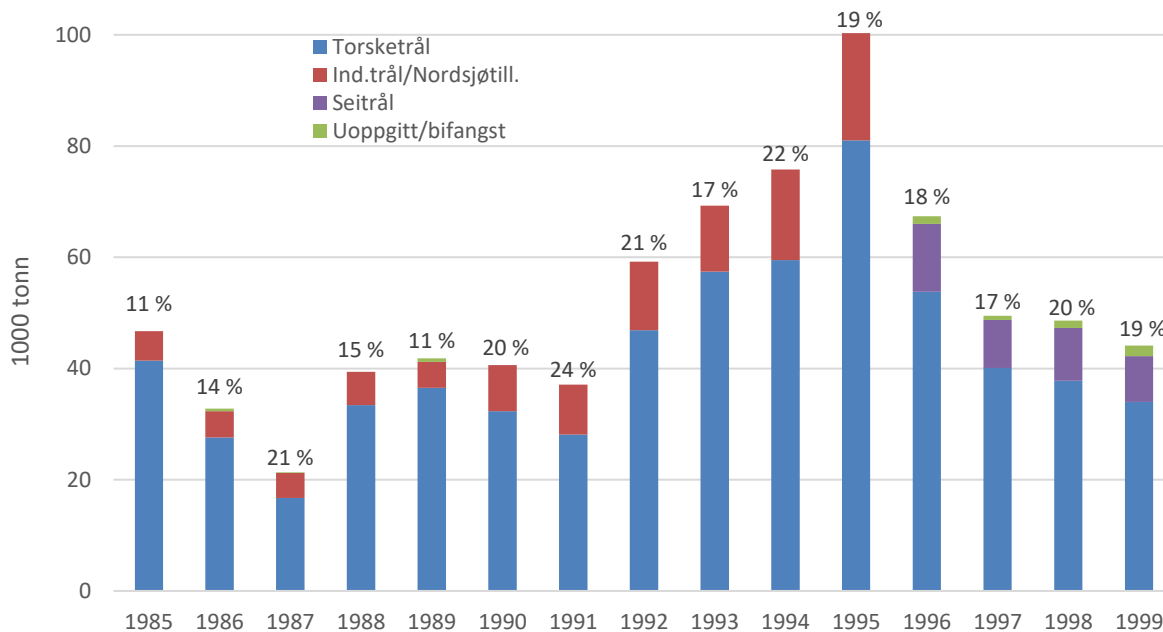
«Seitråltillatelse jf. §7-1 kan gis til eiere av fartøy med nordsjøtråltillatelse som har utvist tilstrekkelig aktivitet i perioden 1990 -1993. På bakgrunn av den vanskelige situasjonen for fartøyeiere som i 1994 og 1995 har investert betydelige beløp i fartøy og redskap for å drive skalleseifiske og som har hatt dette som hoveddriftsgrunnlag i disse årene, foreslås at referanseperioden i trålforskriften utvides til også å omfatte årene 1994 og 1995. Referanseperioden blir da «ett av årene 1990-1995». En legger til grunn at endringen vil omfatte 2-3 fartøy. Antall seitråltillatelser vil ligge på omtrent det nivået en tok sikte på ved innføringen av ordningen.»

I tillegg legges det til «uer» er blant de tillatte fiskeartene som konsesjonen gir tillatelse til å tråle etter.

I Reguleringsrådets møte i desember 1991, diskuteres for første gang fordelingen av seien nord for 62° N mellom torske-trål og skalleseitrålerne. Der heter det:

«Kvantumsutviklingen de to siste årene tilsier at det for 1992 blir nødvendig å håndheve en egen gruppekvote for skalleseitrålere. (...) I gjennomsnitt har skalleseitrålerne hatt vel 20 % av trålfangsten. På denne bakgrunn foreslår Fiskeridirektøren at trålkvoten fordeles med 8 000 tonn til fartøy med industri- og nordsjøtråltillatelse og 29 800 tonn til fartøy med torske-tråltillatelse.»

Forslaget til kvotefordeling mellom trålerne for 1992 ble dermed 21,2 % til seitrål og 78,8 % til torske-trål. Til støtte for fordelingen føres det i penn en tabell for fangsten av sei i nord for henholdsvis torske-trålere, Industritrål-/Nordsjøtillatelse, samt uoppgitt og bifangst for årene 1985 til 1990 (samt prognose for 1991). I Figur 8 er disse tallene basis for perioden 1985–1990. Tallene for resten av perioden (1991–1999) er hentet fra Reguleringsrådspapirene for desember 1999. Man bør ha i mente at trålernes fangsttall kan avvike markant fra deres kvotetildeling som følge av store overføringer fra notgruppens kvoter, i år der not ikke klarte å ta kvotene sine.

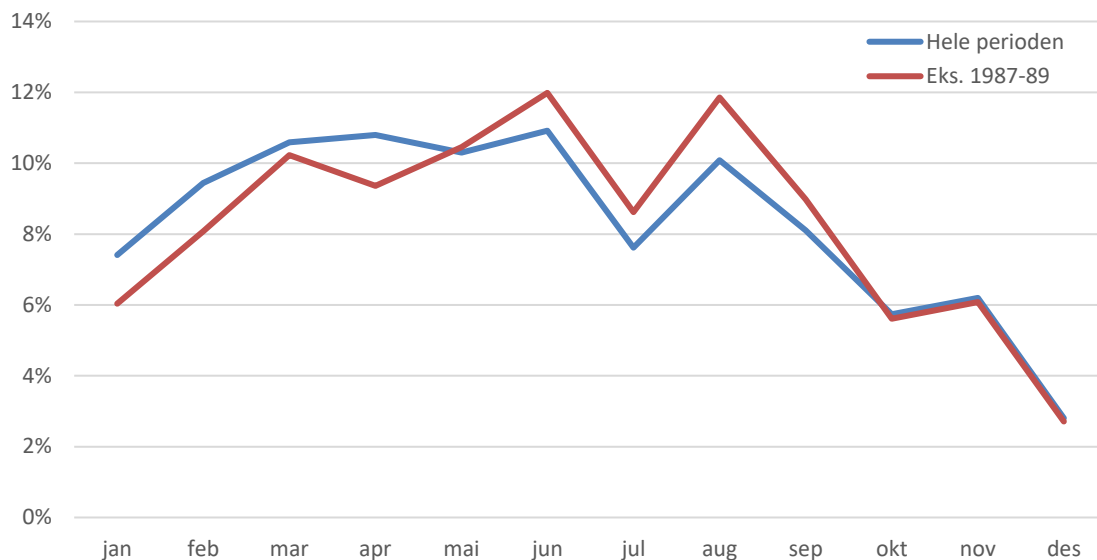

Figur 8 Fangst av sei nord for 62° N av henholdsvis torsketrålere, fartøy med industri-/nordsjøtrållatillatelse og seitrållatillatelse i årene 1985–1999. Dataetiketter angir nordsjø-/seitrållatillatelsens andel av totalkvantumet (Kilde: Fiskeridirektoratet, Reguleringsrådsmøtereferater)

Som vi ser er det for årene som følger opp mot denne fordelingsnøkkelen et mye mindre kvantum enn i de fire påfølgende årene. I 1991 startet også forskriften om fisket etter sei nord for 62° N ut med at bare seinot og torsketrål hadde egne gruppekvoter (på henholdsvis 40 500 tonn og 23 500 tonn). Etter en endring i løpet av året øker kvoten for torsketrålerne (til 28 500 tonn) og fartøy med Nordsjøtrållatillatelse gis en gruppekvote på 5 000 tonn – altså 15 % av trållatillatelsens kvote. Som vi ser over av søylen for 1991 så tar nordsjøtrållatillatelse 9 000 tonn av totalen og til sammen 24 % dette året. I de foregående årene før 1991 tar nordsjøtrållatillatelse mellom 11 og 21 % av seien, med et snitt på 15 %. Som vi ser så øker denne andelen betraktelig når vi ser på årene etter 1991, der andelen til seitrål for perioden 1991–1999 er på 19,5 %.

Ser vi seifangsten tatt av nordsjøtrållatillatelse i Figur 8 (fra Reguleringsrådsmøtereferatene) opp mot de i Figur 5 (hentet fra trållatillatelsestatistikken) for perioden 1985–1992 så er avviket betydelig i enkelte år (1987 særlig) men nær null i andre år (1992).

Et annet forhold ved fangstmønsteret er fiskets sesongprofil; i hvilket tidsrom tas seien av disse trållatillatelse. Trållatillatelsestatistikken inneholder oversikt over hvilke måneder seien til industritrållatillatelse er fanget i, og ved hjelp av disse oversiktene er figuren under satt opp. Trållatillatelsestatistikken inneholder imidlertid fangsten fra alle industritrållatillatelse. Derfor har vi differensiert mellom to perioder: En for hele perioden 1983–1992, og en der vi holder utenfor årene 1987–1989 ettersom fangsten på Mørkysten utgjorde kun 2/3-deler eller mindre av all fangst av torskarted fisk for industritrållatillatelse. Til sammen var industritrållatillatelsens fangst på 93 500 tonn sei i hele 10-årsperioden (eller 64 000 tonn dersom vi ser bort fra perioden 1987–89).

Figur 9 Sesongmønster for industritrålernes fangst av sei i perioden 1983–1992, og samme periode med unntak av 1987–1989 (Kilde: Fiskeridirektoratet, trålstatistikk)

Figur 9 viser et relativt jevnt fangstmønster med trål etter sei på Mørekyten i perioden 1983–1992, med de største fangstene i månedene februar til september, med topper i juni og august, og noe lavere fangster i oktober til januar, med en absolutt bunn i desember. Som nevnt er Mørekyten dominerende når det gjelder industritrålflåtenes fangst av sei i denne perioden, og selv når man ekskluderer perioden 1987–1989, der seitrålfangsten på Mørekyten utgjør kun 2/3-deler eller mindre av alle industritrålernes seifangst. Det som likevel etableres er at trålernes fangstmønster av sei i dette området er relativt jevnt sammenlignet med andre norske sesongfiskerier.

3.1.3 Antall fartøy, kvotefaktorer og sammenslåing

Oversikten ovenfor har vist til at dagens antall seitråletillatelser (4) er redusert til bare en fjerdedel av det antall som ble tilkjent konsesjon i 1996. Enhetskvoteordningen som ble innført for denne fartøygruppen i 2001, dernest inngikk seitrålerne i strukturkvoteordningen fra 2005, og fra 2008 ble det anledning til å strukturere på tvers av torske- og seitrålgroppene¹⁷. I et slikt bilde er det interessant å se på hvordan utviklingen har vært i antall fartøy, i hvor stor sammenslåing har funnet sted, og hvor har fisketillatelsene tatt veien etter at samstruktur mellom torske- og seitrål ble tillatt. I Tabell 4 går det frem antall seitrålere og deltakende fartøy, og i hvor stor grad kvotefaktorer opprinnelig tilhørende seitrål er å finne på torske- og seitrålerne. Tabellen kan i noen grad ses opp mot utviklingen i Figur 4.

¹⁷ Bakgrunnen er at enkeltrederier benytter samme skrog til både torske- og seitrålkonsesjon. Departementet skiller mellom tre grupper seitrålere: Spesialiserte seitrålerne, fartøy med torske- og seitrålkonsesjon, og de som kanskje vil trekke seg ut av seitråling på grunn av lønnsomhet. Allerede da heter det at: «... det er ikkje naudsynt å oppretthalde ei sjølvstendig struktur- og reguleringsgruppe for seitrålarane». Se [Kgl. Res. 29. aug. 2008](#).

Tabell 4 Antall seitråltillatelser, deltagende fartøy i perioden 2006–2018, samt antall torsketrålere med kvotefaktorer fra seitrål, og deres andel av seitråls kvotefaktorer av sei i nord og sei i sør i perioden

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Konsesjoner	10	10	9	9	7	6	5	5	4	4	4	4	4
Deltagende fartøy	10	9	9	8	7	6	5	5	4	4	4	4	3
Antall torsketrålere med seitrål-kvotefaktorer					2	4	4	4	4	5	5	5	5
Andel faktorer sei i nord på torsketrål (%)					19	25	25	25	38	38	38	38	38
Andel faktorer sei sør på torsketrål (%)					19	25	34	34	46	54	54	54	54

Antall konsesjoner og fartøy i drift er falt betydelig i perioden 2006 til 2018, primært som følge av bruk av strukturkvoteordningen. Det totale antall kvotefaktorer for sei er på 26,2611, som er om lag likt fordelt mellom sei nord (12,5275) og sør (13,7335) for 62° N. I 2010 er første året fartøy med torsketråltillatelse er registrert med strukturkvoter fra seitrålgruppen. Etter dette har torsketrålerne tilegnet seg et betydelig antall strukturkvotefaktorer fra seitrål, og disponerer nå 38 og 54 % av faktorene for sei i henholdsvis nord og sør¹⁸.

Et relevant moment for seitrålgruppen er eierskapsbegrensningene. Frem til 29.8.2008 var det ikke tillatt for en eier å disponere mer enn 20 % av gruppekvoteene. Største eier disponerte da 15,7 % av kvotefaktorene for seitrål i nord. Ettersom den minste grunnkvoten da var kvotefaktor 0,85 var det ikke mulig for den aktuelle eieren å tilegne seg større kvoter uten å bryte eierskapsbegrensningen. Begrensningen ble da økt til 30 %. Siden 2012 har største eier i seitrålgruppen vært om lag på denne grensen. Dersom utløpte strukturkvoter nå eller fra 2028 fordeles på grunnkvoter eller på eksisterende fartøy med fisketillatelsen vil største nåværende eier i seitrålgruppen komme i konflikt med eierskapsbegrensningen. Dette forutsatt at dagens eierstruktur i selskapene opprettholdes.

I en eventuell sammenslått gruppe er det nærliggende å samordne kvotefaktorene på sei fra seitrål og torsketrål. I dag er disse skilt i to fisketillatelser, K06 og K15 for grunnkvoter og D36 for strukturkvoter sei N fra torsketrål og D38 for sei N og sei S fra seitrål. Som et forenklingstiltak vil det være nærliggende å samordne disse til en fisketillatelse. Det bør da hensyntas at det er betydelig forskjell i kvoteenheten for sei N mellom de to gruppene. For 2018 var kvotene overregulert med 10 % for begge. Fartøykvoten var 521 tonn i 2018 i torsketrål og 730 tonn i seitrål for kvotefaktor 1. Man bør da også vurdere hvilke eierskapsbegrensninger som skal gjøres gjeldende.

3.1.4 Oppsummering – seitrålgruppens historie

Ovenfor har vi redegjort i relativt stor detalj for tilblivelsen av dagens seitrålgruppe og utviklingen over tid, fra midten av 1970-tallet og frem til i dag, med utgangspunkt i omtale i fiskerimyndighetenes dokumenter, lovverk og statistikk. Enkeltelementer kan ha blitt uteglemt eller neglisjert, som følge av at dette strekker seg nærmere 50 år tilbake i tid, at all dokumentasjon ikke er like lett tilgjengelig, blant annet gjennom at statistikk fra så langt tilbake ikke holder dagens standard verken med tanke på

¹⁸ Det er noe forskjell mellom Fiskeridirektoratets fordeling av kvotefaktorer mellom trålgruppene per 31.12.18 og tabellen over. Fiskeridirektoratet har 0,2225 og 1 strukturkvotefaktor mer på henholdsvis sei nord og sør for seitrålere. Vi har ikke lagt store ressurser i å finne ut hvor denne forskjellen er oppstått.

etterrettelighet, detaljrikdom eller tilgjengelighet. Likevel står vi igjen med en tidslinje på linje med den som fremkommer i oversikten under, der de viktigste endringene summeres opp tabellarisk.

1976	Kvoter innføres i torskefisket nord om 62°N fra mai og fartøy med den gamle ubegrensede tråltillatelsen som ønsker å delta, må registrere seg før 20. april. Fisket i nord hadde vært dårlig i en årrekke og mange hadde prioritert et hjemmefiske på Mørkekysten. Om lag 30 mindre seitrålere blant helårsvredne fartøy over 40 fot i de sørnorske torskefiskerier.
1977	Fiskeridirektøren gis anledning til å redusere fartøykvotene for torsk for trålere som deltar i andre kvoteregulerte fiskerier, eller som bare deltar etter torsk i nord i kortere perioder av året.
1978	Ny midlertidig trålforskrift med ny industritråltillatelse, med begrenset adgang til å drive torsketrålning (§ 8). Anledning til å trekke inn eller redefinere tråltillatelser dersom de er ubenyttede i gjeldende fiskeri siste to årene, eller begrenset benyttet.
1979	Endring av trålforskriften. Industritråltillatelsen endres, og det spesifiseres at slike fartøy ikke kan påregne kvote av torsk.
1978-81	Fiskeridirektøren sender brev til innehavere av ubegrenset tråltillatelse om bruken av den. En rekke ubegrensede tråltillatelser trekkes inn eller redefineres til industritråltillatelse. Minst 6 fra Møre og Romsdal trekkes inn, og minst 13 fra samme fylke kunne omgjøres til industritråltillatelse.
1976-82	Antall helårsvredne småtrålere i Møre og Romsdal reduseres fra 30 til 22.
1983	Trålforskriften endres med tillegg av vassidtråltillatelse. Samtidig tas denne arten ut av industritråls portefølje.
1986	Ny trålforskrift der industritrål hjemles i § 5.
1988	Industritråltillatelsen endres til en Nordsjøtråltillatelse.
1990	Med svært lave torskekvoter dukker det opp et spørsmål i reguleringsrådet om hvordan fartøy med industri- eller nordsjøtråltillatelse skal få dekket sin uunngåelige bifangst av torsk.
1992	Industritråltrederne anla søksmål mot Staten om erstatningsansvar som følge av uriktig informasjon fra Fiskeridirektoratet. De taper i Høyesterett i 1995.
1993	Departementet ber Fiskeridirektoratet om å utrede en utskilling av skalleseitrålere som en egen konsesjonsgruppe under trålerloven for bl.a. å kunne regulere avsetning av torsk og hyse til disse som bifangst.
1996	Seitrålgruppen etablert. 16 fartøy får konsesjon i samsvar med satte kriterier – alle fra Møre og Romsdal.
1998	Seitrålerne får differensierte fartøykvoter av sei basert på kvotefaktorer avhengig av fartøyets lengde (og bruttotonnasje).
1999	Liten endring av individuell kvotefaktor for de minste seitrålfartøyene.
2000	Avsetning av torsk til seitrål reduseres fra 1 500 til 750 tonn, samtidig som hyseavsetningen økes fra 500 til 750 tonn.
2001	Enhetskvoteordning for seitrålerne.
2005	Enhetskvoteordning avløses av strukturkvoter, og fra 2006 omgjøres alle enhetskvoter til strukturkvoter.
2008	Anledning til å strukturere på tvers av fartøygruppene seitrål og torsketrål. Den geografiske begrensningen for seitrålerne (sør for 65°N) oppheves, og kvotetak og eierskapsbegrensning heves.
2019	Forslag i kvotemeldingen om å slå sammen torsketrål og seitrål til en gruppe.

3.2 Fangst- og landingsmønster for sei- og torsketrålgruppen

Mens gruppen av torsketrålere i dag (ultimo april 2020) består av 28 fartøy, så finner vi tre fartøy i seitrålgruppen. Antall konsesjoner er imidlertid respektive 36 og 4 for de to gruppene, ettersom det i dag fins grunn- og strukturkvoter i begge gruppene som ikke er tilknyttet spesifikke fartøy. Begge gruppene er i norsk målestokk relativt høyt strukturerte, og antall fartøy i gruppene er redusert med henholdsvis 40 og 60 % siden 2006 – for torsketrål og seitrål respektivt. Strukturgraden for gruppene er relativt lik for sei i nord, med henholdsvis 63 % for kvotefaktorene som stammer fra torsketrål og 72 % for seitrål. For sei i sør er det bare seitrålfaktorer som kan struktureres og strukturgraden er 72 % (se Tabell 6, s. 29).

Mens torsketrålerne er relativt jevnt fordelt mellom de daværende fylkene Finnmark, Troms, Nordland og Møre og Romsdal (samt en i Hordaland), er seitrålerne utelukkende registrert i kommuner i Møre og Romsdal. De aller fleste av torsketrålerne (32 av 36) har reketrålkonsesjon i tillegg, og fire har også vassildtrålkonsesjon. I noen mindre grad finner vi også andre tilleggskonsesjoner-/tillatelser på torsketrålerne: Sju har Grønlandsreketrål, sju har snøkrabbetillatelse, to har rødåtetillatelse og ett har loddetråltillatelse.

Kun to av seitrålerne («Synes» og «Nordstar») har strukturkvoter per medio april 2020, både for sei i sør og i nord, og begge har i tillegg strukturkvoter på sei i nord som opprinnelig stod på torsketrål. De har begge reketråltillatelse og en har også vassildtråltillatelse. Det ustrukturerte seitrålfartøyet («Haltentrål») har i tillegg tillatelse til å fiske snøkrabbe, samt rødåtetråltillatelse. Også den seitrål-konsesjonen som det ikke er tilknyttet fartøy til, har strukturkvote for både sei i nord og i sør.

I tabellen under har vi satt opp hvor stort kvantum og andel de to trålergruppene har av de kvote-regulerte artene torsk, hyse og sei nord for 62° N, samt sei i Nordsjøen og Skagerak, blåkveite og uer.

Tabell 5 Forskriftskvoter av torsk, hyse og sei (nord og sør) i 2019 for norske fartøy, torsketrålere og seitrålere, samt andeler (Kilde: Vekestatistikk for landa kvantum, veke 52, Fiskeridirektoratet – datert 21. januar 2020)

Art	Totalkvote (t)	Torsketrål		Seitrål	
		Kvantum (t)	Andel	Kvantum (t)	Andel
Norsk arktisk torsk	333 956	98 234	29,4 %	750	0,2 %
Norsk arktisk hyse	86 689	33 306	38,4 %	750	0,9 %
Norsk arktisk sei	134 000	39 515	29,5 %	9 126	6,8 %
Sei i Nordsjøen og Skagerak	47 999	21 527	44,8 %	5 603	11,7 %

Tabell 5 viser tydelig de store forskjellene mellom disse kvotegruppene når det gjelder allokert andel av totalkvotene for de ulike fiskeartene. Forskjellen kommer godt til uttrykk for torsk og hyse, versus seien. For sei gjør de relativt romslige andelene sitt til at seitrålfartøyene i gjennomsnitt kommer ut med dobbelt så stor fartøykvote som torsketrålerne for sei i nord, mot tre ganger så stor fartøykvote for sei i sør. Det må nevnes at det i oversikten i Tabell 5 ikke er tatt høyde for strukturkvoter for sei som står på torsketrålere eller seitrålere, men som har sitt opphav i den andre gruppen.

Allokeringen av totalkvoten følger for torskens del trålstigen, der trål får 1/3-del av totalkvoten dersom den er større enn eller lik 330 000 tonn. Som nevnt har seitrålerne hatt en avsetning av torsk av trålkvantumet på 750 tonn, som etter 2017 er blitt likt fordelt på de fire gjenværende seitrålerne uavhengig av størrelsen på grunn- og strukturkvoter. For norsk arktisk hyse allokeres trål en andel på 38 % av totalkvoten uavhengig av størrelse, hvorav seitrålerne får en andel på 750 tonn til dekning av bifangst som fordeles på samme vis som for torsk.

For den nordlige seiarten allokeres 37 % til trålgruppen, hvorav 20 % går til seitrålere, resten til torsketrålerne. Av seitrålerens gruppekvote må det dekkes inn industritrålerens bifangst av sei i deres fiske etter øyepål, vassild og sild sør for 64° N, et kvanta som de siste årene har vært stipulert til 500 tonn. Seitrålerens andel av totalkvoten for sei i nord blir da 7,4 % – før inndekningen av industritrålerens bifangst av sei.

For seikvoten i Nordsjøen og Skagerak avsettes først 8 000 tonn til konvensjonelle og 5 500 tonn til not, før 5 000 tonn gis til Nordsjøtrålerne. Av det resterende kvantum gis nye 8 % til Nordsjøtrålerne, 19 % til seitrålerne og 73 % til torske-trålerne. Se Tabell 6 (på s. 29) for en oversikt av andelene til seitrål – en andel som har ligget mellom 8,5 og 13,3 % i perioden 2008–2020.

Med torsk og hyse som bifangst til seifisket i nord så ser vi at det gir rom for en bifangstandel for hele seitrålflåten på 82 kilo torsk og hyse for hvert tonn sei som tas nord for 62° N. Det gjelder utelukkende for 2019 (og for et tenkt gjennomsnittsfartøy. Den reelle andelen av torsk og hyse i seifangsten vil avhenge av seitrålernes samlede kvote (-faktor) for sei i nord, og selvfølgelig størrelsen på den norske seikvoten. Avsetningen per fartøy av seitrålernes torsk- og hyseavsetning vil være den samme all den tid det er like mange fartøy i gruppen (som skal dele på kvantumet på 750 tonn av hver art).

For å illustrere det med et utdatert regneeksempel fra medio februar 2020: I fartøyregisteret fant vi kun to fartøy med seitrålkonsesjon. Begge hadde i 2020 en fartøykvote på 200 tonn torsk og 206 tonn hyse i nord (som følge av at kvoten på 750 tonn av artene i 2019 ble underutnyttet og restkvotene ble tillagt 2020-kvoten). Begge hadde en grunnkvote med faktor på 1, men der det ene var ustrukturert og hadde en seikvote i nord på 908 tonn, så var det andre fartøyet strukturert med strukturkvotefaktorer på totalt 2,85 (hvorav 1,4 fra torske-trål) slik at fartøyet seikvote i nord i 2020 var på 3 013 tonn. For begge gjelder det at kvoten inneværende år er overregulert med 10 %. For det ustrukturerte fartøyet ville da torsk- og hysekvotene gi anledning til å ta 22 % torsk og 23 % hyse sammen med seien, mens andelen torsk og hyse som kan tas sammen med seien i nord for det strukturerte fartøyet bare ville utgjøre respektive 6,6 og 6,8 %.

Fra Tabell 6 framgår kvotefaktorene som tilhørte torske-trål- og seitrålgruppene ved utløpet av 2018, innenfor artene norskarktisk torsk, hyse og sei samt sei i Nordsjøen og Skagerak (sei S), fordelt på grunnkvoter og strukturkvoter – og opphavet til sistnevnte (fra torske-trål eller seitrål).

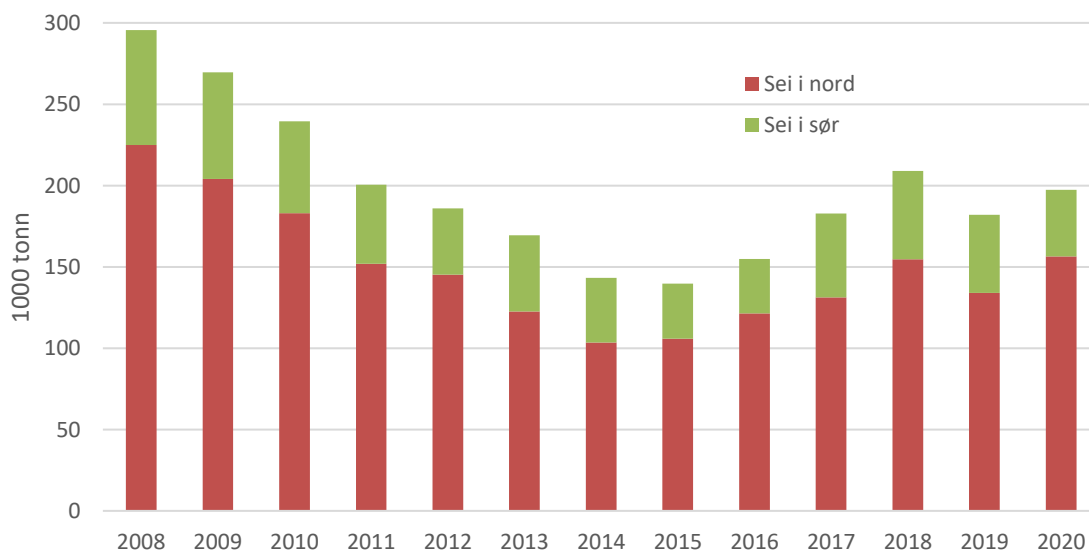
Tabell 6 Kvotefaktorer i seitrål og torske-trålgruppen av torsk, hyse og sei (i nord og sør) per 31. desember 2018 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

TORSKETRÅL		SEITRÅL	
Grunnkvote torsk	33,2570		
Strukturkvote torsk	54,6695		Avsetning på 750 tonn torsk
Sum	87,9265		
Grunnkvote hyse	33,2570		
Strukturkvote hyse	54,6696		Avsetning på 750 tonn hyse
Sum	87,9266		
Grunnkvote sei i Nord	38,1300	Grunnkvote sei i Nord	3,5000
Strukturkvote sei N (torske-trål)	61,9521	Strukturkvote sei N (torske-trål)	4,4900
Strukturkvote sei N (seitrål)	2,8892	Strukturkvote sei N (seitrål)	4,5375
Sum	102,9713	Sum	12,5275
Grunnkvote sei i Sør	40,4	Grunnkvote sei i Sør	3,8500
Strukturkvote sei S (torske-trål)	0	Strukturkvote sei S (torske-trål)	6,4685
Strukturkvote sei S (seitrål)	0	Strukturkvote sei S (seitrål)	3,4150
Sum	40,4	Sum	13,7335

Som det går frem av tabellen er det stor forskjell i sits av kvotefaktorer i de to gruppene, men som nevnt blir størrelsen på de individuelle kvotene på sei utjevnet som følge av forskjellen i antall fartøy mellom gruppene. Skjønt, de individuelle fartøykvotene i form av kvotefaktorer er uavhengige av en teoretisk beregnet gjennomsnittsbetraktning. I tillegg må det nevnes at en torsketrålfaktor for sei i nord eller sør ikke er det samme som en seitrålfaktor. Går vi til inneværende års reguleringer så vil et torsketrålfartøy med faktor 1,0 for sei i nord tildeles en 480 tonns seikvote, mens samme faktor for en seitråler vil gi en seikvote i nord på 908 tonn. Begge regulert med garanterte fartøykvoter og 10 % overregulering. Tilsvarende for sei i sør vil en faktor på 1,0 gi en torsketråler en kvote på 700 tonn og en kvote på 500 tonn til en seitråler. For seien i sør er graden av overregulering høyere enn i nord. I 2019 var torsketrålerenes maksimalkvoter overregulert med 74 %, men økte til over 250 % mot slutten av året. For seitrål var overreguleringen 66 % fra årets start i 2019 og økte til mer enn 100 %.

3.2.1 Fangstmønster

I ulike figurer og tabeller under gjennomgås seitrålernes fangstmønster i tiårsperioden 2008–2018. Med sei nord for 62° N og sei i Nordsjøen og Skagerak som de viktigste kvoteregulerte artene for denne fartøygruppen har vi innledningsvis inkludert Figur 10 som viser hvordan utviklingen i totalkvotene har vært i perioden for disse to artene. I noen tilfeller utnytter fartøy flere fisketillatelser i løpet av et år, primært som følge av ordningen med utskiftningstillatelser ved nybygging av fartøy. Dette gjør det noe komplisert for oss med utgangspunkt i offentlig tilgjengelige data å selektere ut bare fangster i samsvar med seitråltillatelse. Vi gjør derfor oppmerksom på at fangstoversikten gjelder fartøy som ved utgangen av året var registrert med en seitråltillatelse. De kan med andre ord hatt andre tillatelser også i løpet av året. Dette medfører at det ved noen tilfeller registreres fangst av pelagiske arter som sild og høyere fangst av torsk enn avsetning/gruppekvote skulle tilsa. Resultatene gir likevel et rimelig godt bilde av gruppens fangstmønster.

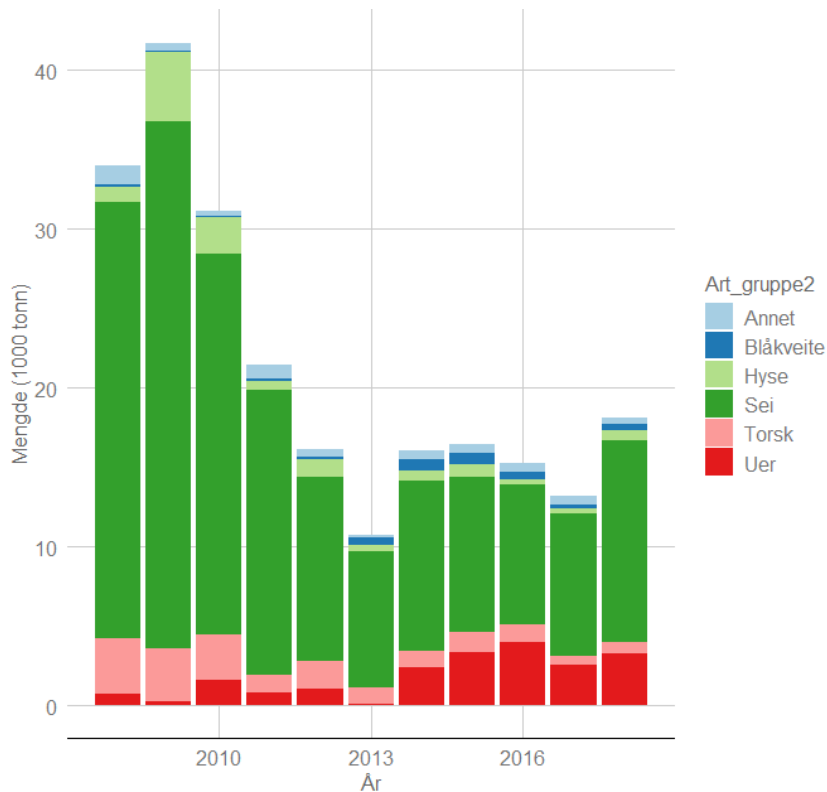

Figur 10 Utvikling i norsk totalkvote av sei nord for 62° N og sei i Nordsjøen og Skagerak, 2008–2020

Som vi ser, var totalkvotene for disse to artene i perioden på sitt høyeste i 2008. Da var også den høyeste totalkvoten på sei i nord etter gruppen ble etablert (i 1996) mens sei i sør hadde sin topp i årene 2003 til 2005 med inntil 23 000 tonn høyere kvote enn i 2008. De samla seikvotene ser vi falt

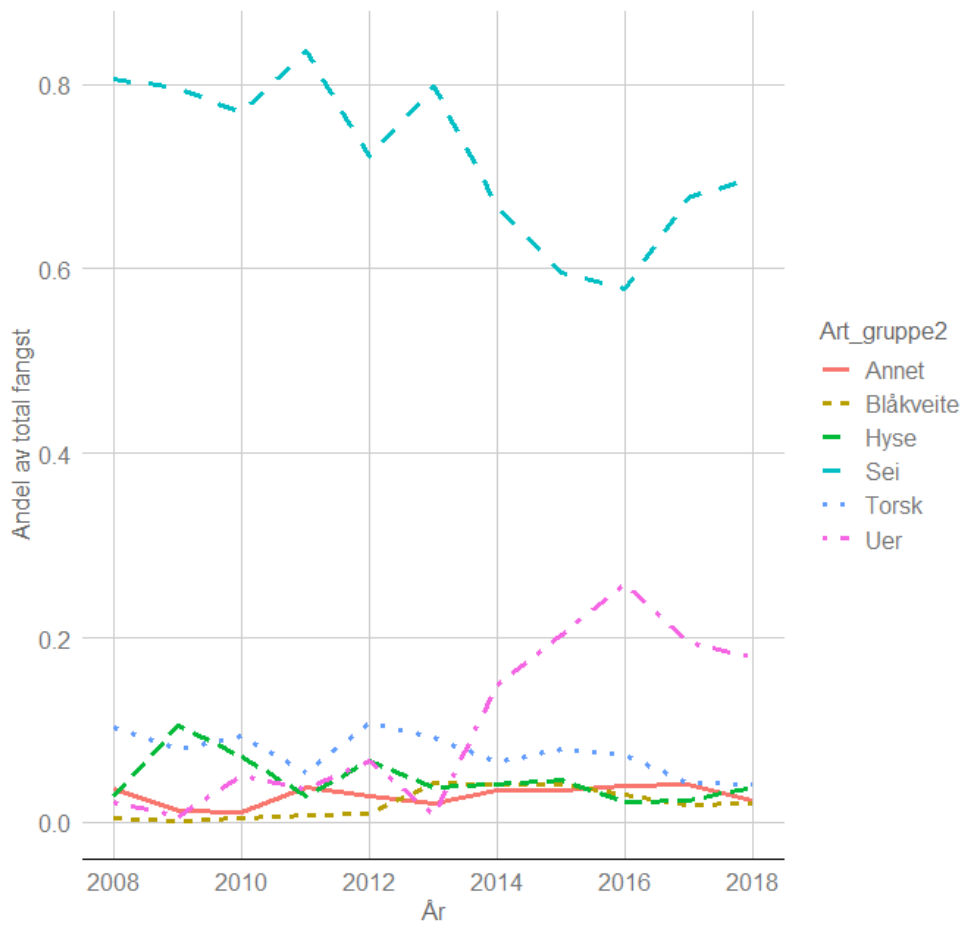
med om lag 50 % fra 2008 til 2015, men har etterpå tatt seg opp og ligger på om lag 200 000 tonn i årene 2018–2020.

I Figur 11 vises utviklingen i seitrålernes fiske av sei, uer, torsk, blåkkeite og andre arter i perioden 2008–2018, og som vi ser utgjør sei en svært stor andel av fangsten. I enkelte år (2009–2010) utgjør hyse rundt 5–10 % av fangsten, i andre år (etter 2013) er uer en viktig komponent.

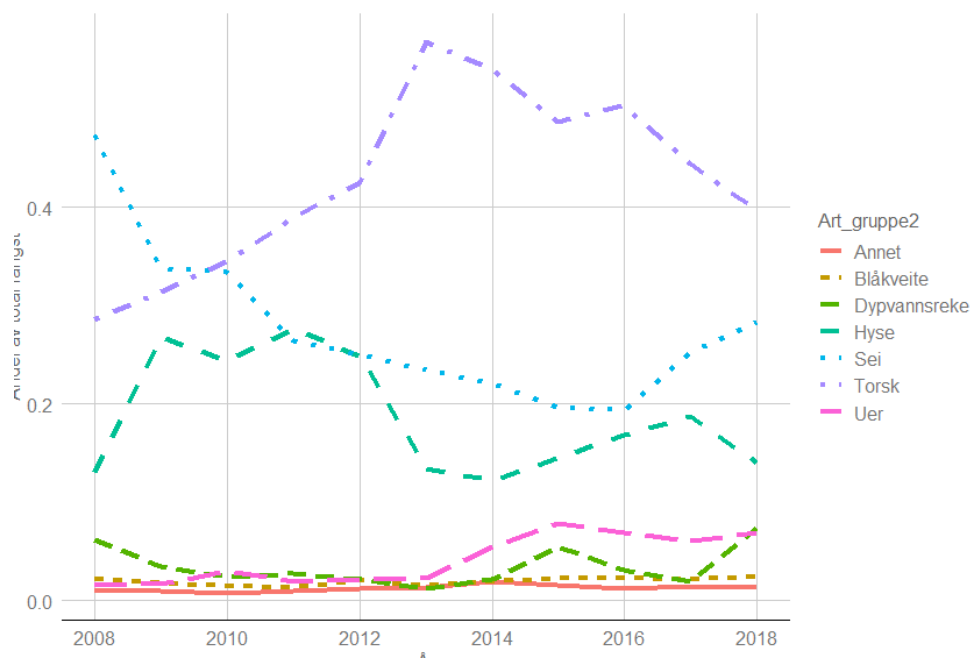

Figur 11 «Seitrålernes» landinger per art i perioden 2008–2018 (Kilde: Egne beregninger basert på Fiskeridirektoratets sluttseddeldata og fisketillatelser)

Andelene i totalfangst går bedre frem av Figur 12. Der ser vi hvordan sei har falt fra drøye 80 % av årsfangsten i starten av perioden, til under 60 % i 2016, før den øker opp mot 70 % i 2017 og 2018. Viktigheten av uer kommer også til syne etter 2013 – da den øker til over 20 % i 2016. Mens hyseandelen har falt over tid har utviklingen for torsk vært relativt jevnt over perioden med cirka 10 %. Holdt sammen med Figur 13 så kommer forskjellen mellom torsk- og seitrålerne godt fram mellom disse to figurene. Det viser tydelig at torsketrålernes kvoteportefølje er mye mer differensiert.

Figur 12 Andel av total årsfangst for ulike artsgrupper hos «seitrålerne» 2008–2018

Figur 13 Andel av total årsfangst for ulike artsgrupper for torsketrålerne 2008–2018

Seitrålerne driver i hovedsak fiske etter sei, men der også torsk, hyse, uer og blåkkeite er viktige arter. I figuren under har vi illustrert fangstene rapportert gjennom ERS (Fiskeridirektoratets elektroniske fangst og aktivitetsinnmeldingssystem) fordelt på mållart som er registrert for hvert trålhal. Som vi ser av figuren for 2011 (diagrammet øverst til venstre) så er det sei som er mållarten for de aller fleste trålhalene (x-aksen), en art det tas drøye 15 000 tonn av (y-aksen). Samtidig viser denne søylen at det i hovedsak tas sei i disse halene, med innslag av litt torsk og annet. I hovedsak drives det direktefiske etter sei. De siste tre årene har mållartene sei, snabeluer og torsk stått for nesten alt fiske, tidligere har også blåkkeite og hyse vært av betydning.

Figur 14 Fangst per hovedart i fisket for «seitrålerne» (ERS-rapportert, tonn)

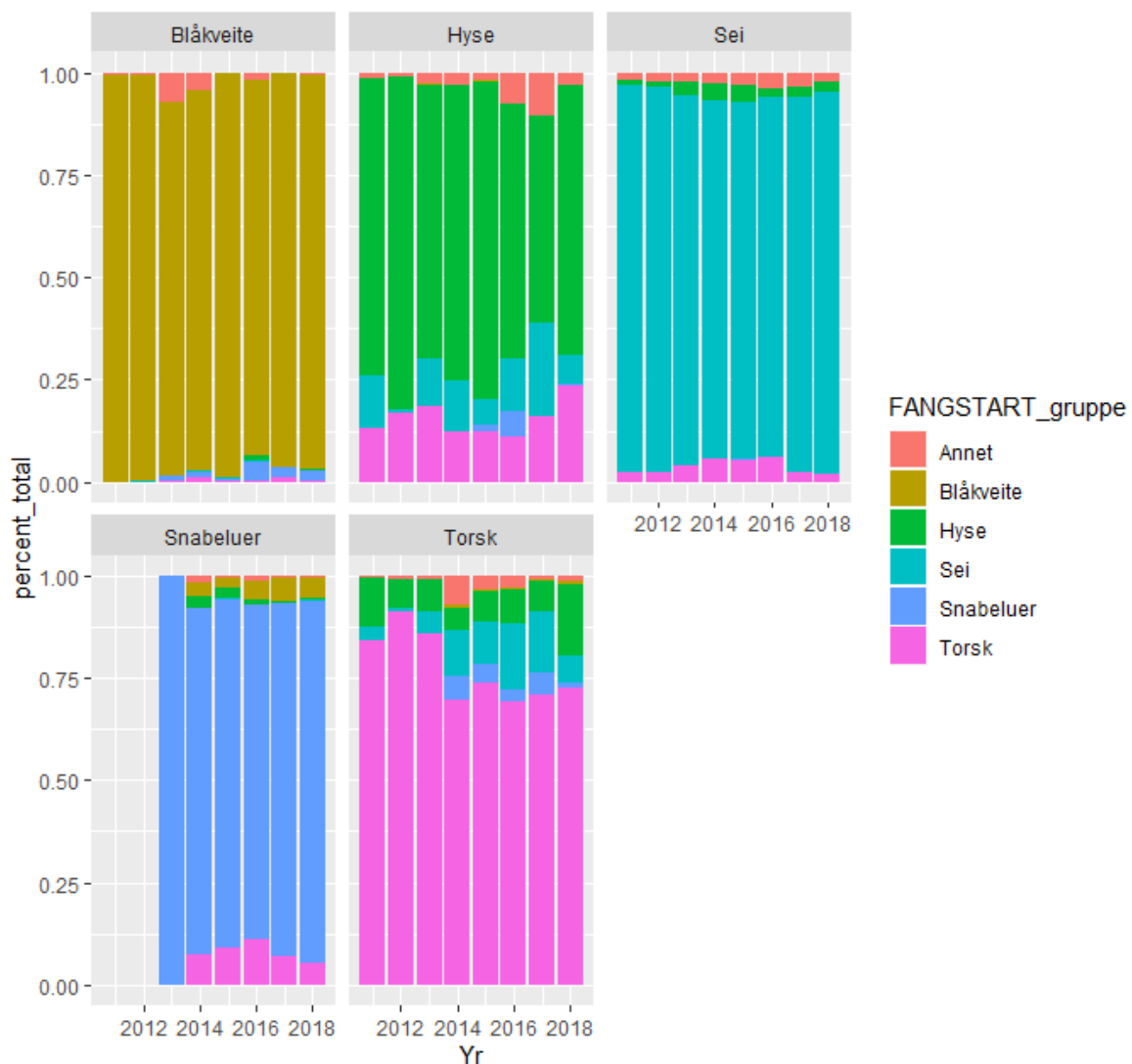
Fangstene i hvert av målfiskeriene er relativt «rene», det vil si at det fiskes i all hovedsak bare på mållarten. Ifølge næringsaktørene er den lave innblandingen, spesielt av torsk, resultatet av at torskekvoten som settes av er liten og krever at det gjøres tilpasninger i fiskeriene for å unngå torsk. Omfanget av tilpasninger varierer mellom år avhengig av utbredelsen til torsken, men disse medfører økt forbruk av drivstoff. Størst andel av bifangst (torsk) finner vi kanskje i trålhalene etter sei i perioden 2014-16, siden har denne vært liten. I fisket etter blåkkeite, sei og snabeluer har mållarten utgjort over 90 % av fangstene de siste årene. For mållart hyse og torsk er fangstandelen av hovedarten noe mindre, henholdsvis 66 og 73 % i 2018. Fangstsammensetningen i 2018 er vist i Tabell 7 og utviklingen i fangstsammensetning over tid er vist i Figur 15.

Torsketrålerne har en svært lik fangstsammensetning i de ulike målfiskeriene, men har noe høyere innslag av torsk i både sei- og hysefisket, naturlig nok kanskje, siden torskekvotene er mye større.

Tabell 7 Andel av fiskeart i ulike hovedfiskeri for «seitrålerne» i 2018

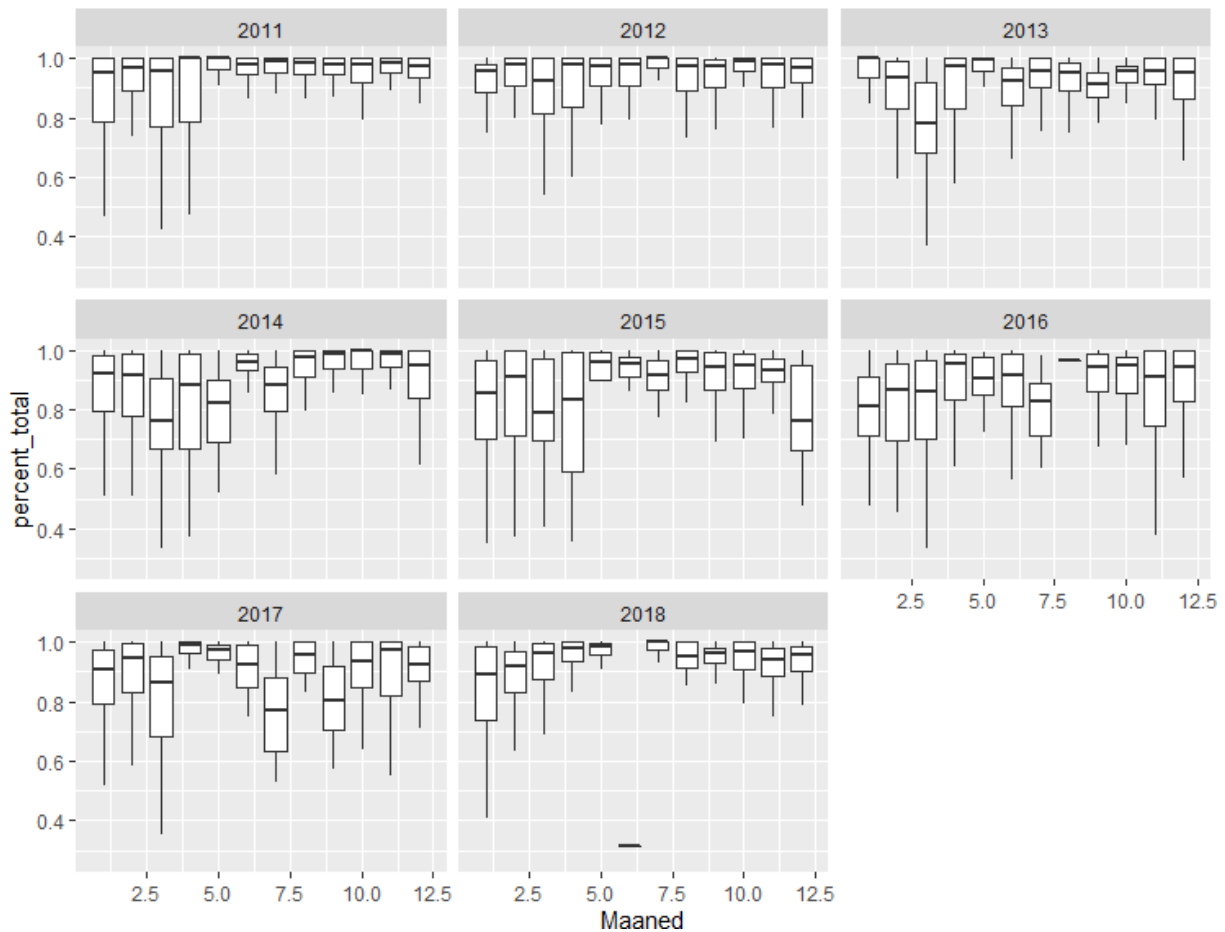
Fangststart	Mållart				
	Sei	Torsk	Hyse	Blåkveite	Snabeluer
Sei	0,93	0,07	0,07		
Torsk	0,02	0,73	0,23		0,05
Hyse	0,02	0,18	0,66		
Blåkveite		0,01		0,96	0,05
Snabeluer		0,01		0,03	0,89
Annet	0,02	0,01	0,03	0,01	

I Figur 15 illustreres disse andelenes for de ulike «hoved»-fiskeriene for seitrålerne i årene 2011–2018. For blåkveitehal ser vi (øverst til venstre) at innslaget av «andre arter» var lite men merkbart i årene 2013 og 2014, men at dette er redusert de senere årene, men at innslaget av snabeluer og tidvis sei er større. Hovedbildet er at det er svært rene fiskeri som gjøres av fartøyene i gruppen, men at torsk- og hysehalene inneholder større andeler av andre arter enn mållarten. I seifisket synes det som om bifangstandelen i årene 2014–2016 var noe høyere enn ellers i perioden.

Figur 15 Fangstsammensetning i ulike hovedfiskeri for «seitrålerne» 2011–2018

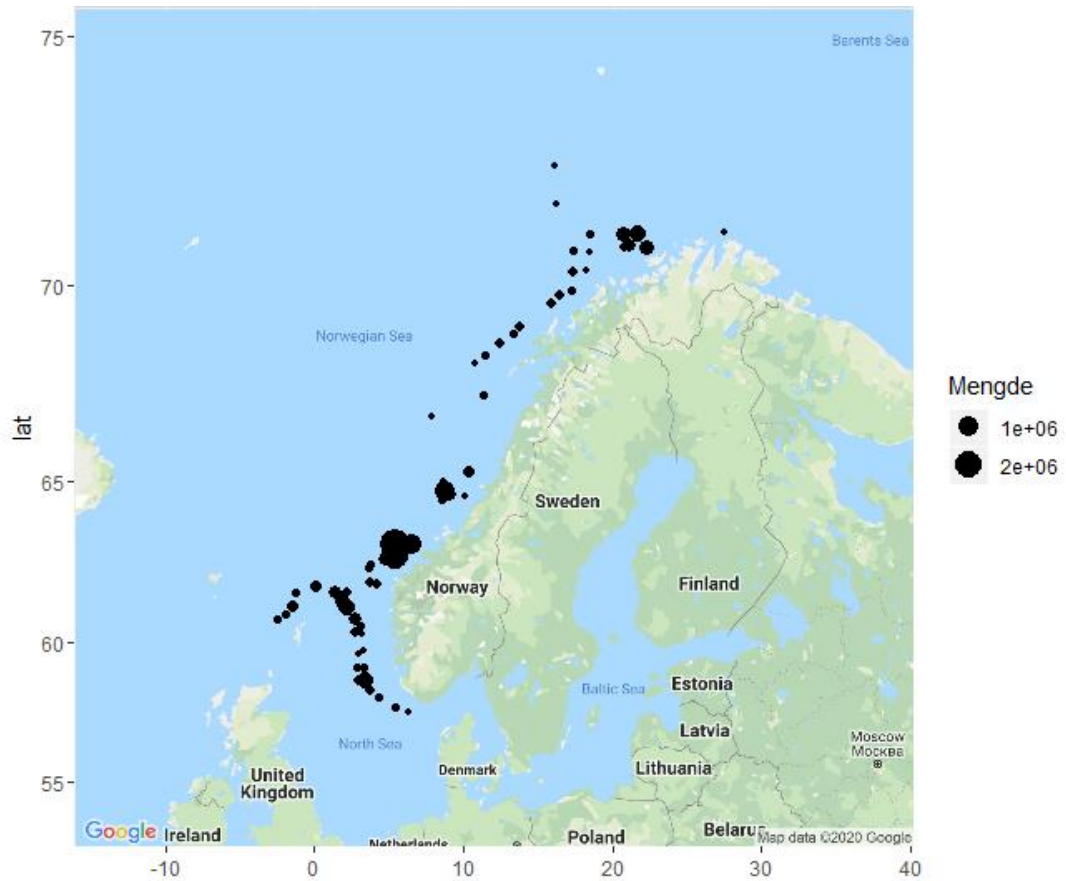
I Figur 16 fokuserer vi på seifiske og undersøker om det er forskjell over året på innblandingen av andre arter. De månedlige andelene av sei i trålhal der sei er målarten gjengitt for hvert av årene i perioden 2011–2018, i såkalte «box-plot». Størrelsen på boksen, og halene angir variasjonen i fangstandelen av sei, mens streket midt i boksen gir gjennomsnittsverdien.

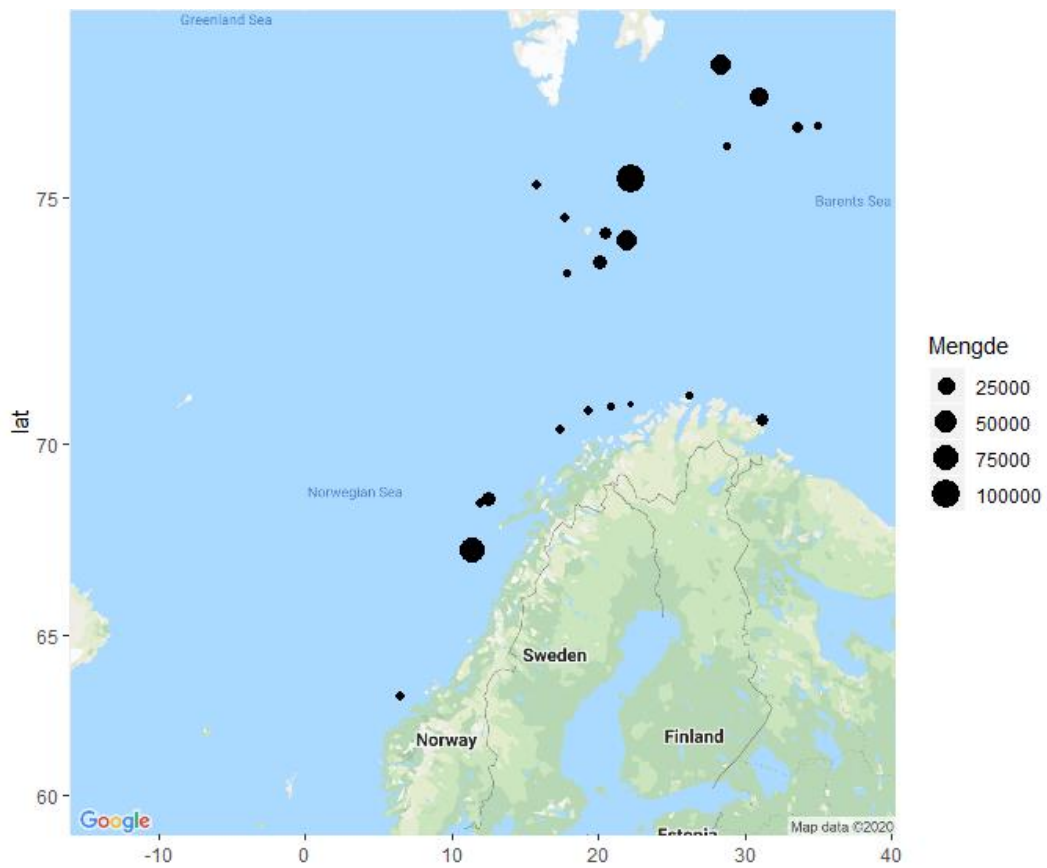
Figur 16 Andel sei i fangster per måned og år når hovedart er sei for «seitrålerne»

Vi skal ikke dvele for lenge ved all informasjonen som framkommer av plottene i Figur 16, men noen egenskaper kan nevnes. For det første synes det som om variasjonen i «treffsikkerhet» i seihalene er større i løpet av vintermånedene (desember–april), hvilket gjenspeiles i at høyden på boksene er noe større. Årene 2016 og 2017 fremstår som unntak fra dette. Da er det større variasjon over nesten hele året. Det kan også synes som om andelen av bifangst i seihalene øker fra perioden 2011–2013, til 2014–2017, for så å avta noe i 2018. Ifølge næringsaktører er det variasjoner i innblandingen avhengig av ulike arters vandringen som kan variere mellom år. Plottene sier ingenting om mengden som er tatt de ulike månedene (det framgår imidlertid av Figur 19, på side 38).

I Figur 17 vises utviklingen i fangstområde for seitrålernes fiske etter sei og torsk over årene 2011–2018. Først bare 2018 for å gi et mer finmasket bilde og så grovere for hele perioden. Mørkekysten er i alle år et viktig område for seitrålernes tråling etter sei, mens det for torsk er områdene i nord – og helt opp til fiskevernsona for Spitsbergen – som dominerer.

Figur 17 Fangstmengde per lokasjon ved hovedart sei for «seitrålerne» i 2018

Figur 18 Fangstmengde per lokasjon ved hovedart torsk for «seitrålerne» i 2018

3.2.2 Fangstområder

Seitralerne fisker i hovedsak i norsk økonomisk sone, men også noe sei i EU-sonen og torsk i Svalbardsonen. I tillegg fiskes det uer i internasjonalt farvann i Irmingerhavet. Torsketrålerne har et noe mer variert fangstområde som vist i Tabell 9. En stor andel fiskes i norsk økonomisk sone og Svalbardsonen. I motsetning til seitralerne fisker torsketrålerne en betydelig andel med blåkveite og uer i Grønlands sone. I tillegg deltar torsketrålerne på Flemish Cap (i tabellen NAFO nordvestlige Atlanterhav).

Tabell 8 Fangst for «seitralerne» fordelt på sone i 2017 og 2018 (tonn rundvekt)

Sone		Torsk	Hyse	Sei	Annen torsk-fisk	Uer	Blå-kveite	Stein-biter	Reke	Annet
2017	Norges økonomiske sone	512	313	6 735	314	1 527	230	4	0	6
2017	EU-sonen	14	8	2 194	37	76	29	0		2
2017	Fiskevernsonen rundt Svalbard	27							74	
2017	NEAFC - Irmingerhavet/Reykjanesryggen					971				
2017	NEAFC - Barentshavet ("Smuthullet")								112	
2018	Norges økonomiske sone	498	480	12 136	335	2 189	328	5		12
2018	EU-sonen	7	36	509	15	10	38			
2018	Fiskevernsonen rundt Svalbard	240	168	2		4	1	7	44	0
2018	NEAFC - Irmingerhavet/Reykjanesryggen					1 064				

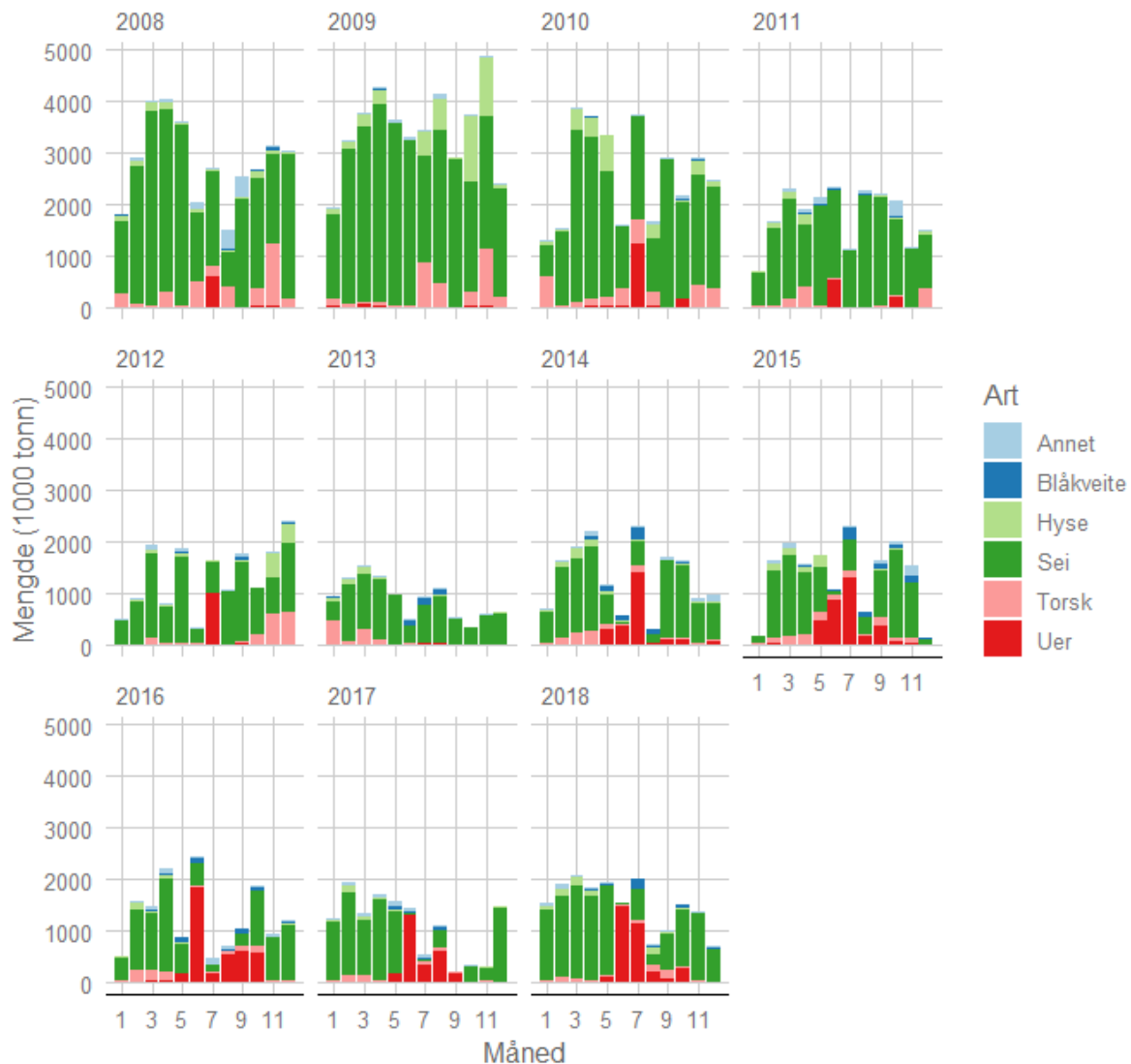
Tabell 9 Fangst for «torsketrålerne» fordelt på sone i 2017 og 2018 (tonn rundvekt)

Sone		Torsk	Hyse	Sei	Annen torsk-fisk	Uer	Blå-kveite	Stein-biter	Reke	Annet
2017	Norges økonomiske sone	80 543	38 377	45 766	1 103	15 302	2 040	602	2	137
2017	EU-sonen	156	193	25 554	1 083	152	1 623	0		5
2017	Fiskevernsonen rundt Svalbard	43 727	13 982	178	8	1 037	458	957	1 408	27
2017	Færøyenes økonomiske sone	1	1	183	3			0		0
2017	Grønlands økonomiske sone	98	0	2	15	774	1 931	1		0
2017	NAFO - Nordvestlige Atlanterhav	1 240				12		0		1
2017	NEAFC - Barentshavet ("Smuthullet")	223	90	70	0	5	1	4	2 072	0
2017	Russlands økonomiske sone	486	629	1	0	1	1	95	2 035	42
2018	Norges økonomiske sone	76 851	30 418	65 691	845	18 115	2 412	816	400	133
2018	EU-sonen	72	154	12 624	489	114	1 349	0		5
2018	Fiskevernsonen rundt Svalbard	33 319	8 419	1 503	8	591	945	1 028	7 355	16
2018	Grønlands økonomiske sone	16	0	1	15	563	1 876	3		1
2018	NEAFC - Barentshavet ("Smuthullet")	439	0			0	54	9	9 548	156
2018	Russlands økonomiske sone	1 242	529			3	5	54	3 627	14

3.2.3 Landingsmønster

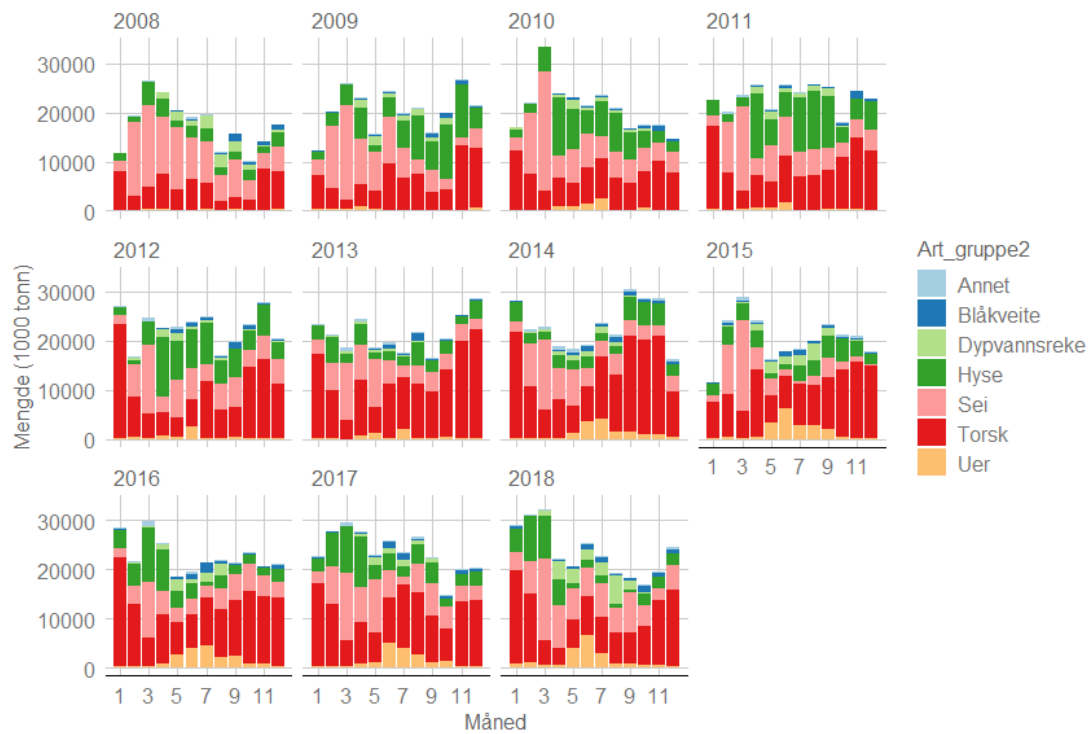
I Figur 19 illustreres de månedlige landingene til seitralflåten i årene 2008–2018 fordelt på de ulike fiskeslagene. Som figuren viser er landa kvantum redusert i tråd med reduserte tilgjengelige kvoter (som blant annet vist i Figur 10, på s. 30). Ett trekk ved figurene er en relativt liten sesongvariasjon sammenliknet med andre norske sesongfiskerier. Januar synes å være en lite påaktet måned for

seitrålerne selv om det retter seg noe opp de to siste årene. Igjen synes hovedfiskeriet etter sei å foregå i større grad i første halvår, selv om det er variasjoner mellom år. Uer og blåkkeite tas hovedsakelig i sommermånedene og tidlig høst, og det synes som om fangsten av torsk finner sted på slutten av året, selv om 2014–2016 avviker fra dette mønsteret, og høsten har kommet inn som viktige fangstmåneder for torsk de to siste årene.

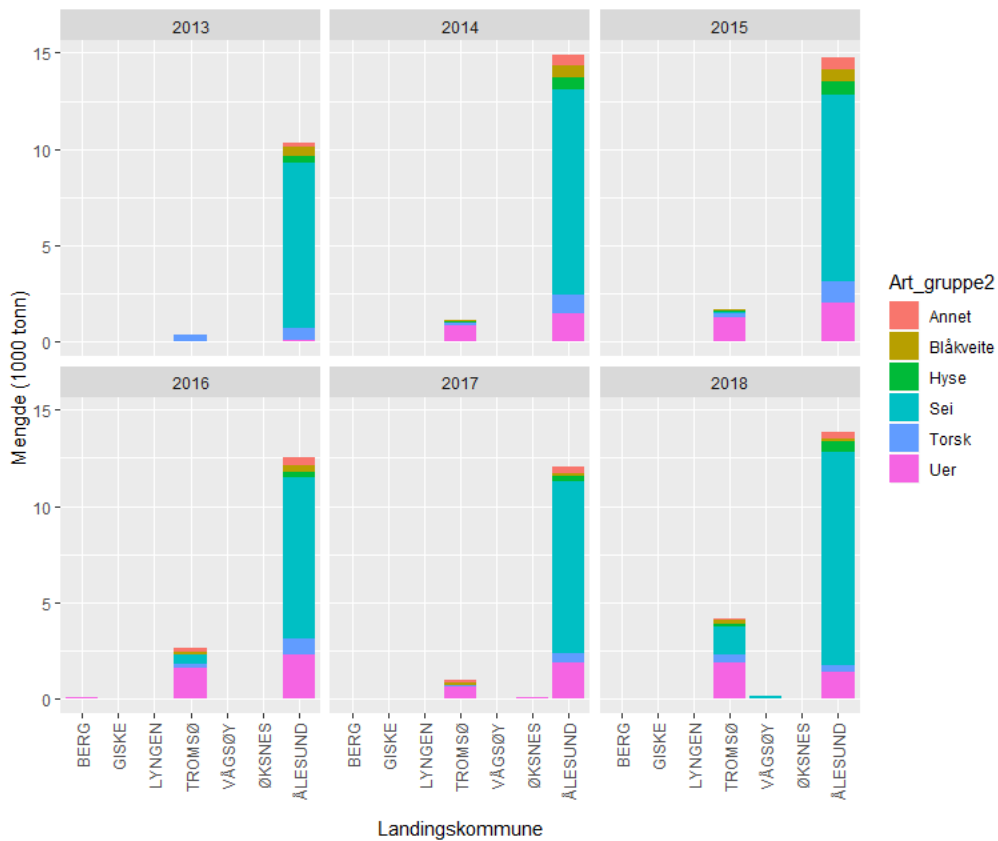
Figur 19 Landinger per måned og artsgruppe for «seitrålerne» 2008–2018

I Figur 20 illustreres torsketrålernes landinger av fisk. Det første man kan bemerke er størrelsen på fangstene som er vesentlig høyere enn seitrålerne (se målestokk på x-aksene). Når det gjelder seien så synes det som om torsketrålerne har forlatt et utpreget fiske etter den på vinteren, til i større grad å strekke den over året. Uer tas i likhet med seitrålerne i hovedsak i løpet av sommeren, sammen med reke (de årene det er et utstrakt fiske av det). Torsk er viktigst i måneden november til januar for det meste og hyse går fra å tas jamt i løpet av hele året, til å tas mest i løpet av sommeren til slutten av året, til å ha fått en topp i begynnelsen av året i siste del av perioden vi ser på.

Figur 20 Landinger per måned og artsgruppe for torskestrålerne 2008–2018

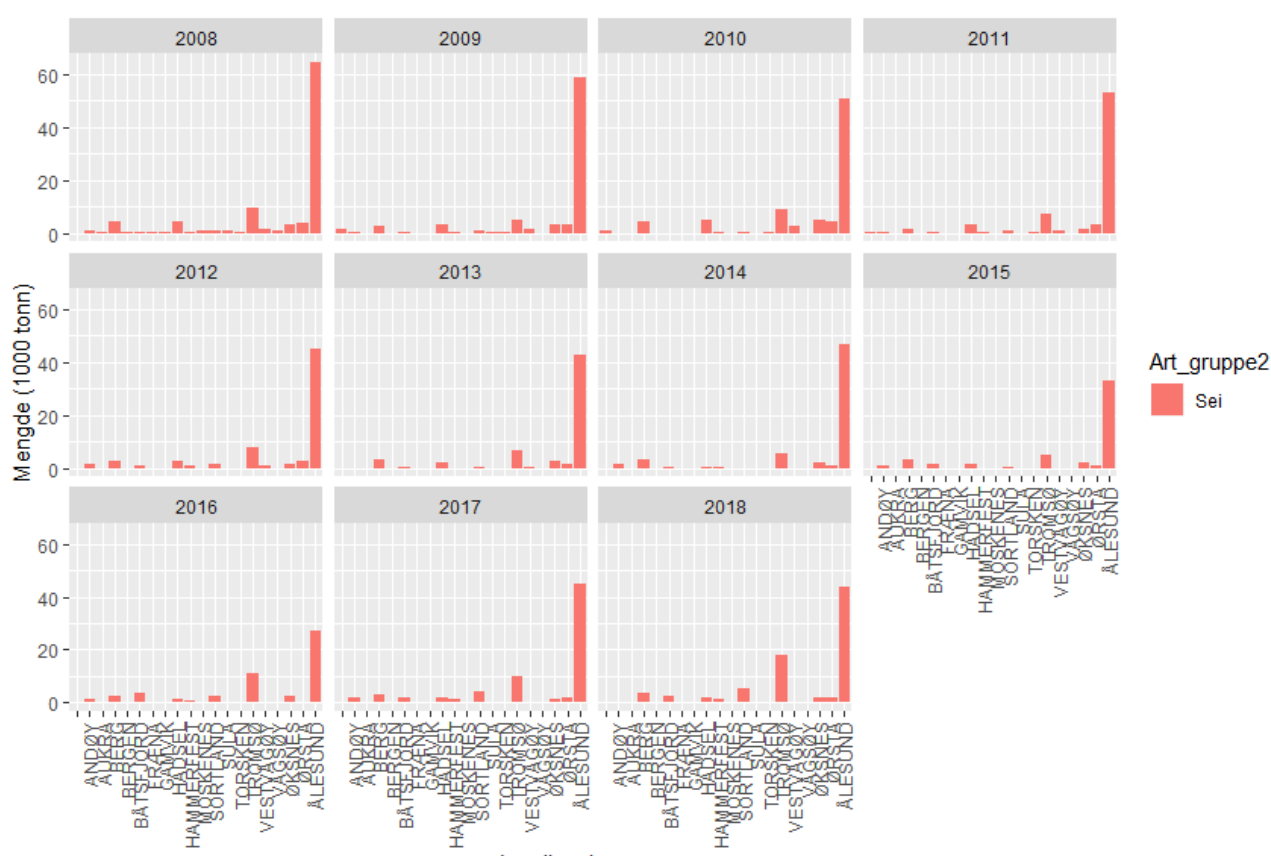
I Figur 21 og Figur 22 illustreres landingsmønsteret til sei- og torskestrålerne med henblik på hvilke kommuner fangstene ilandføres til i løpet av perioden 2013–2018. For sistnevnte er det utelukkende sei.

Figur 21 Landinger per kommune og artsgruppe for seistrålerne 2013–2018

Av Figur 21 ser vi at det aller meste av seitrålerne fangster i perioden leveres i Ålesund, men at noe mer landes i Tromsø (i andel) mot slutten av perioden. I 2018 ble om lag 74 % landet i Ålesund, 25 % i Tromsø og 1 % i Vågsøy. Noen forsvinnende små kvanta leveres i andre kommuner som Berg, Giske, Lyngen og Øksnes.

For torsketrålerne seilandinger sin del (se Figur 22 under) så ser vi en større spredning i landingsmønsteret enn for seitrålerne. Det er heller ikke så rart siden de er mange flere og har tilhørighet i langt flere fylker enn seitrålerne. Likevel ser vi at Ålesund har nesten samme dominans som for seitrålerne. Det er heller ikke så rart all den tid torsketrålerne legger noen seiturer til feltene i sør, og fordi de også har relativt store andeler av seien i sør (se Tabell 6). Ett forhold som framgår av Figur 22 er reduksjonen i antall landingskommuner for torsketrålerne seifangster, som har falt fra om lag 20 i 2008 til 10 i 2018.

Figur 22 Landinger av sei per kommune for torsketrålerne 2008–2018 (kommuner med over 250 tonn)

Landingen av sei fordelt på mottak er illustrert i Tabell 10. I all hovedsak landes seien til fryselager og distribueres videre derfra. Andelen som leveres direkte til en foredlingsbedrift var i 2018 om lag 10,6 %. For seitrålerne var andelen levert til foredlingsbedrifter direkte, om lag dobbelt så høy – 20,1 %, og vi ser at det er tre mottak som ikke er fryselager som får direkte landinger fra seitrålerne. Videre ser vi av tabellen at nesten 70 % av seitrålerne seifangst landes på to fryselagre, mens tilsvarende andel for de to største mottakene av sei fra torsketrålerne er på 30 %. Mens seitrålerne har sju mottak der seien landes, har torsketrålerne 34.

Tabell 10 Landinger (tonn) av sei 2018 fra «torsketrål» og «seitråler» fordelt på mottak (mottak merket * er fryseler)

Torsketrål			Seitrål		Torsketrål			Seitrål	
Mottak	Mengde	Andel	Mengde	Andel	Mottak	Mengde	Andel	Mengde	Andel
1992*	5 203	7 %			M306	2 402	3 %	798	6 %
2031*	7 216	9 %	3 027	24 %	M311	0	0 %		
2091*	10 447	13 %	5 646	45 %	M359	298	0 %		
2126*	5 322	7 %			M383	901	1 %		
2130*	8 125	10 %			M423	17	0 %		
2147*	1 848	2 %			M469	0	0 %		
F158	4	0 %			N149	753	1 %		
F161	2	0 %			N2246*	4 513	6 %		
F162	14	0 %			N413	10	0 %		
F201	160	0 %			N9120*	1 651	2 %		
F412	1	0 %			N9162*	1 669	2 %		
F810	92	0 %			N9413	0	0 %		
F837	10	0 %			SF9102	204	0 %	137	1 %
F9175*	2 435	3 %			T316	20	0 %		
F9435*	1 368	2 %			T9199*	4 210	5 %	7	0 %
M295	2 093	3 %	1 604	13 %	T9211*	13 805	17 %	1 428	11 %
M300	1 491	2 %			T9315*	3 532	4 %		

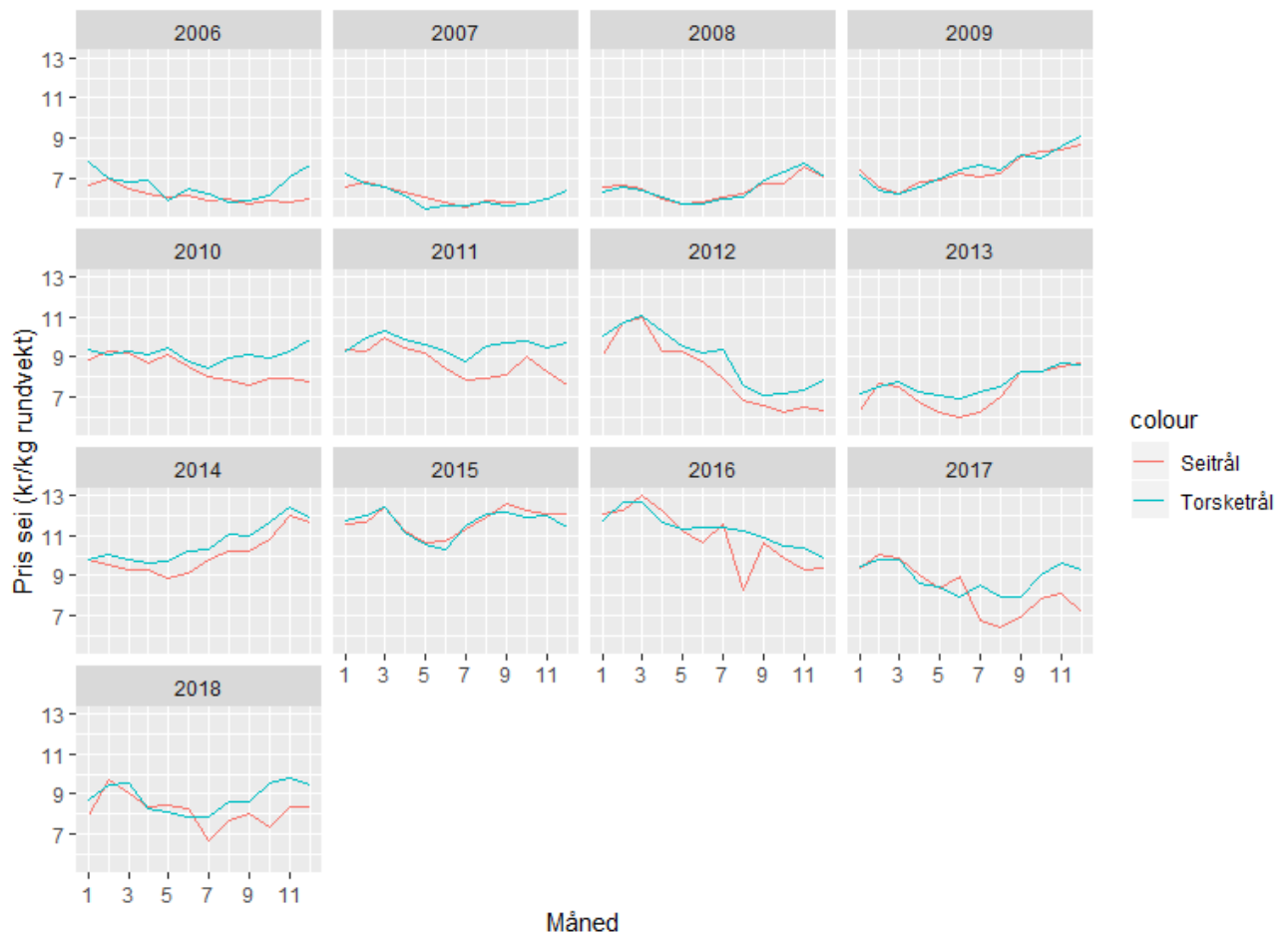
Tar vi for oss hvilke bedrifter som er registrert som kjøpere av seien fra fartøygruppene finner vi betydelige likheter, men også noen forskjeller. I Tabell 11 har vi trukket ut de største kjøperne av sei fra hver av fartøygruppene i 2018. Vi har også angitt hvilke av kjøperne som vi har kjennskap til driver foredling basert på registreringen i Brønnøysundregistrene. For torsketrålerne er det naturlig nok et betydelig større antall kjøpere og salget er mer spredt på kjøperne. For seitrålerne er salget betydelig konsentrert til to kjøpere. Av bedriftene vi har kategorisert kjøpes henholdsvis 46,5 og 72 % av seien fra torske- og seitrålerne av foredlingsbedrifter. Det er usikkert hvor mye av råstoffet som faktisk foredles i Norge. Spesielt blant torsketrålerne ser vi at en del av råstoffet kjøpes av bedrifter som også eier fartøy og andre tradere. I hvilken grad dette råstoffet videreformidles til norske foredlingsbedrifter er usikkert. Foredlingsbedrifter kan også tenkes å videreselge råstoff. Med den store differansen andel kjøpt av foredlingsbedrifter er det rimelig å anta at mer av råstoffet fra seitrålerne foredles i Norge.

Tabell 11 Kjøpere av sei fra «torske»- og «seitrålerne» i 2018, andel i prosent

Torsketrål			Seitrål		
Kjøper	Andel	Foredling	Kjøper	Andel	Foredling
Brødrene Sperre	19,5	X	Nils Sperre AS	58,6	X
Prestfjord AS	9,7		Nordic Wildfish Sales AS	16,6	
Scan Mar AS	7,5	X	Brødrene Sperre	6,8	X
Fjordlaks AS	6,1	X	Fjordlaks AS	3,4	X
Lerøy Seafood AS	6,0	X	West-Norway AS	2,7	
Feldts fisk og skalldyr AS	5,1		Scan Mar AS	2,2	X
Nordic Wildfish Sales AS	4,6		Norwegian Seafood Company AS	1,7	
Ståle Nilsen Seafood AS	3,9		Feldts fisk og skalldyr AS	1,2	
Norwegian Seafood Company AS	3,8		Westcoast AS	0,9	
Veidholmen Fisk AS	3,4	X	Ingolf Engeset AS	0,9	X
Lorentzen Export AS	2,8		Ocean Products AS	0,7	
Halstensen Granit AS	2,3		Norvaco AS	0,7	
Andre (63 bedrifter)	25,1		Andre (17 bedrifter)	3,6	

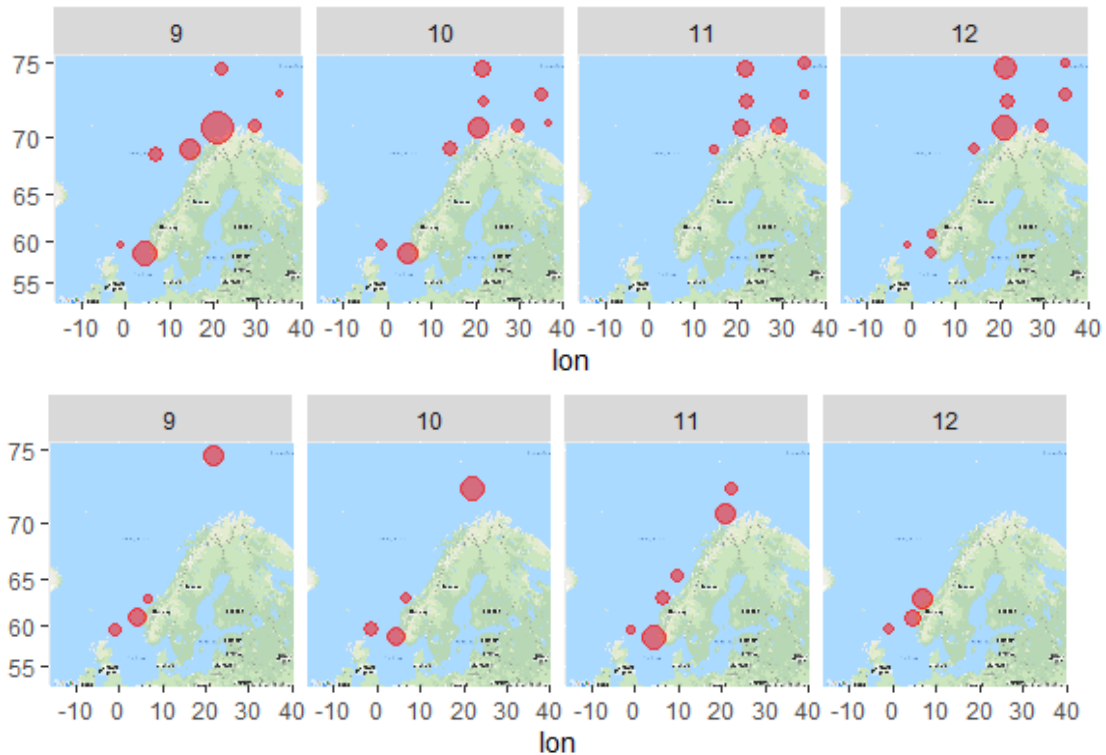
3.2.4 Økonomisk relevante variabler

Salgspriser er en svært viktig økonomisk variabel for fiskefartøy. For seitrålerne er naturligvis prisen for sei av stor betydning. Utviklingen i prisoppnåelse for sei er illustrert i Figur 23. For årene 2006 til og med 2009 er det svært liten prisforskjell mellom sei og torskestrålerne. Prisene er om lag 6–7 kr/kg rundvekt. I 2009 øker prisene til et høyere nivå på om lag 9–10 kr/kg. I 2010 oppnår seitrålerne noe lavere priser på sei enn torskestrålerne, spesielt i andre halvår. Videre oppnår seitrål generelt noe lavere pris frem til 2015, da prisene er relativt like. Fra 2016 er det igjen en markant prisforskjell i torskestrålernes favør i andre halvår, med 1–2 kr/kg. Ifølge seitrålerne oppstår denne forskjellen som følge av at seitrålerne må velge andre fangstfelt der seien er mindre for å unngå bifangst av torsk.

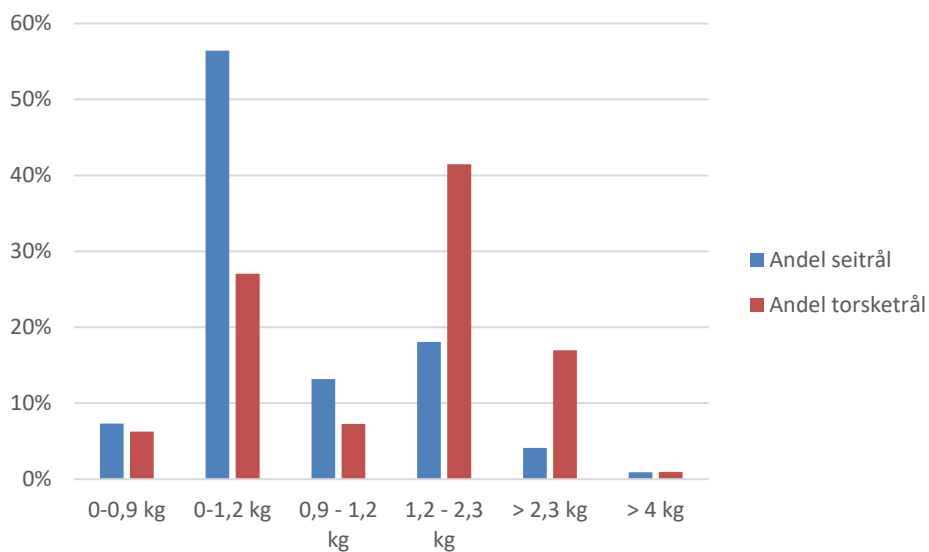
Figur 23 Pris for sei 2008–2018 sei- og torskestrålerne (produkttilstandene rund, sløyd uten hode, bukskåret/japankutt)

Ifølge seitrålerne oppstår denne forskjellen som følge av at seitrålerne må velge andre fangstfelt der seien er mindre for å unngå bifangst av torsk. Fangstområdene for de to gruppene i fjerde kvartal 2018 er vist i Figur 24. Torskestrålerne har større innslag av fangst i nordlige områder i denne perioden. Ettersom det er betydelige variasjoner mellom år i innblanding av torsk i seifisket, kan dette slå uheldig ut for en seitråler som går tom for torskekvote mot slutten av året. Denne må da velge andre fiskefelt, med mindre fisk og påfølgende priseffekt.

Figur 24 Fangst av sei per område for torske trålerne (øverst) og seitrålerne (nederst) i fjerde kvartal 2018

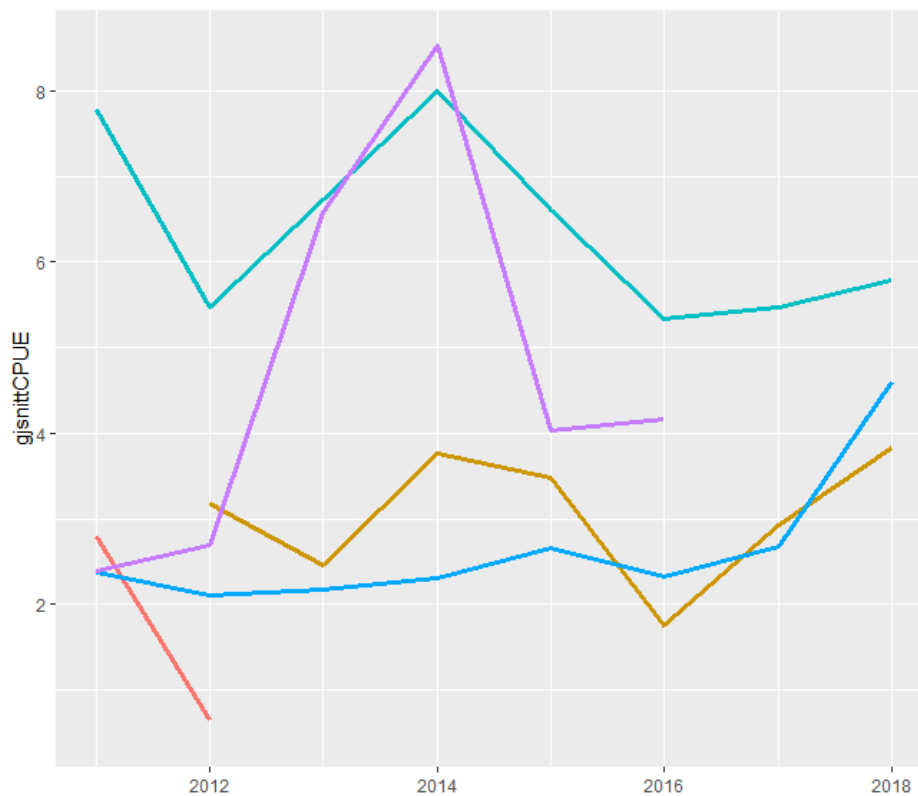
Dette finner vi også igjen i den rapporterte størrelsessammensetningen for seilandinger, eksemplifisert med fjerde kvartal 2018, som vist i Figur 25. Her er det trukket ut bare sløyd uten hode og kvalitet A. Torske trålerne har noe større diversitet i produkttilstand, blant annet en del filet, men sløyd med hode er svært utbredt. Det er marginale forskjeller i den rapporterte kvalitet, gruppene har henholdsvis 97 og 98 % A-kvalitet. Vi ser imidlertid at torske trålerne lander en høyere andel større fisk. Forskjellen utgjøres i hovedsak av at seitrålerne har om lag 56 % av seien under 1,2 kg, mens torske trålerne har om lag 18 %. Forskjellen finner vi igjen i sei mellom 1,2 og 2,3 kg og over 2,3 kg der torske trålerne har vesentlig større andel.

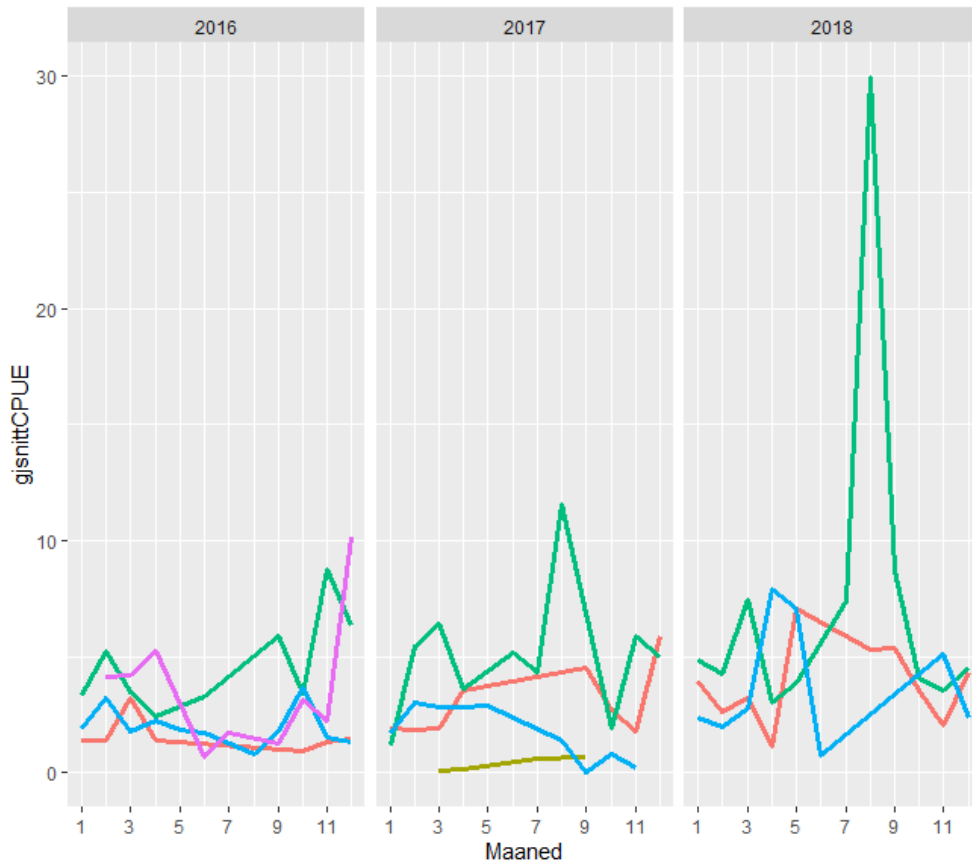
Figur 25 Størrelsessammensetning i landinger i fjerde kvartal 2018, sei og bare sløyd uten hode og kvalitet A

Fangsteffektiviteten er også en svært viktig økonomisk parameter. Med basis i ERS-data har vi beregnet fangst per tråltid for seitrålerne. Årlige gjennomsnitt for fangst per tråltid i hovedfiske etter sei for individuelle seitrålere er vist i Figur 26. Det er til dels betydelige forskjeller mellom både år og fartøy. Ett av fartøyene som har drevet fiske i hele perioden 2011–2018 har fangsteffektivitet som har variert mellom om lag 5,5 og 8 tonn fangst per tråltid, mens et annet fartøy, også representert i hele perioden, lå på om lag 2–2,75 tonn i 2011–2017 før det økte kraftig til om lag 4,75 i 2018. Fangsteffektivitet per måned er vist i Figur 27. Det ser ikke ut for at det er klare systematiske forskjeller i fangsteffektiviteten innad i året.

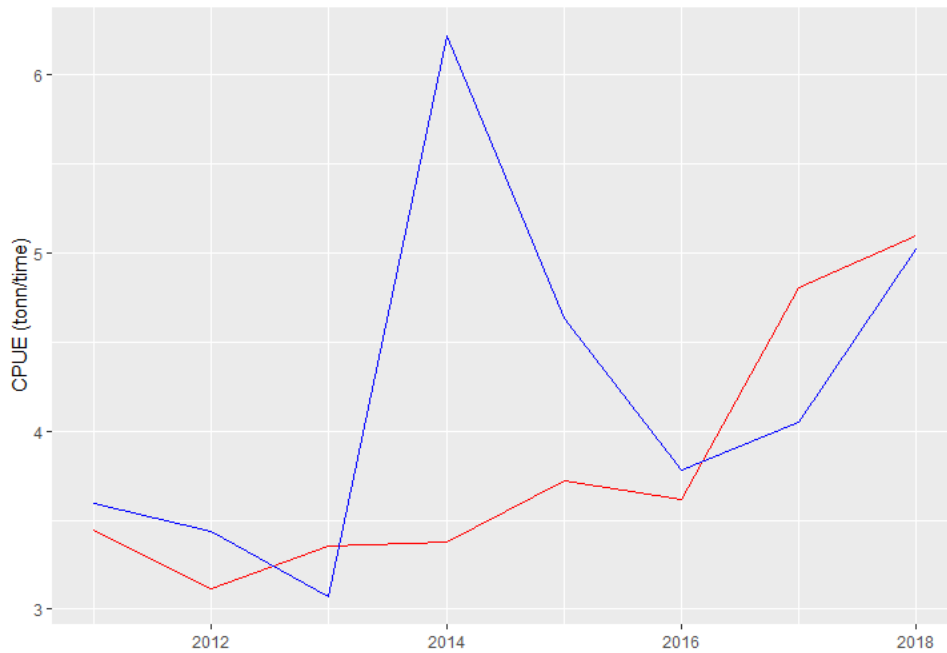
Gjennomsnittlig årlig fangsteffektivitet for seitrålfåten under ett er vist i Figur 28.

Figur 26 Fangst (tonn) per tråltid ved hovedart sei for seitrålerne (individuelle fartøy)

Figur 27 Fangst (tonn) per tråltime ved hovedart sei for seitrålerne (individuelle fartøy)

Figur 28 Gjennomsnittlig fangst per tråltime for sei- og torske trålerne 2011-2018 (seitrål i blått)

3.3 Litt om seitrålens betydning for industrien

Vi har over vist til seitrålernes kvotesits og ulike sider ved deres landingsmønster sett opp mot torskestrål. Fra næringsaktørene har vi blitt gjort oppmerksom på at denne flåtegruppen i større grad leverer opp mot lokal fiskeindustri enn det tilfellet er med torskestrålerne. For å belyse denne problemstillingen har vi undersøkt tilgjengelig statistikk og vært i kontakt med det mest sentrale salgslaget for sei (SUROFI), samt to klippfisktilvirkere på Sunnmøre.

I tillegg til at alle seitrålerne er hjemmehørende i Møre- og Romsdal, så er fiskefeltene utenfor (område 07; Mørrekysten), sentrale for trålfisket etter sei nord for 62° N. Med Ålesund som et sentralt logistikk-knutepunkt og en stor tilhørende klippfiskindustri, hvor sei er et sentralt råstoff, er det naturlig at mye av seien landes her, også den som tas i Nordsjøen eller i EU-sonen. I Tabell 8 og Tabell 9 (på s. 37) ser vi at sei- og torskestrålere i 2018 henter respektive 12 100 og 65 700 tonn sei i norsk økonomisk sone. For seitrålerne var 48 % av denne fangsten tatt på Mørrekysten. For torskestrålerne var andelen bare 7 % – selv om totalvolumene ikke viser så stor forskjell (4 900 versus 5 800 tonn). Begge disse fartøy-gruppene leverer sine seifangster i all hovedsak i frossen tilstand.

På spørsmål til SUROFI vedrørende omsetningen av sei fra seitrålegruppen har vi fått forståelse for at denne fartøygruppen er en viktig leverandør for klippfiskindustrien som i stor grad er lokalisert i salgslagets virkeområde. I sin tilbakemelding til oss understrekes det at seitrålegruppen har hatt betydning for klippfiskindustrien, og enkeltbedrifter i denne, som følge av flere årsaker. For det første fordi seien i større grad enn torsk og hyse foredles i Norge før eksport/omsetning. Mens 36 % av eksportverdien fra torsk i 2019 (på til sammen kr 10 mrd.) stammet fra fryst og fersk hel torsk, var tilsvarende andel for sei 31 % (av en total eksportverdi av sei på kr 2,5 mrd.). Eksporten av klippfisk av torsk var samme år på 2,88 milliarder NOK (29 % av total eksportverdi for torsk) mens den for seiens andel var på 1,5 milliard NOK (61 % av total eksportverdi fra sei). I rund vekt ser regnestykket noe annerledes ut ettersom verdiandelen øker med bearbeiding. Til gjengjeld er den vanskeligere å beregne, og si noe bastant om, ettersom omveien om omregningsfaktorer for ulike produkter gjør det vanskelig å være eksakt.

Med seiens relativt sørlige utbredelse – sammen med seiressursen i Nordsjøen og Skagerak – blir SUROFI geografiske område ett naturlig salgslag å levere sei i. Ser vi på omsetningsstatistikken for 2018 så finner vi at SUROFI omsatte 69 300 tonn sei hvilket utgjorde 44 % av totalt volum. I Norges Råfisklags distrikt ble det omsatt 120 000 tonn sei (fra norske fartøy) i 2018, som utgjorde cirka 20 % av all fisk omsatt i lagets distrikt. Torsken på sin side utgjorde 56 % av omsetningen (fra norske fiskere) i Råfisklagets distrikt, mot 24 % i SUROFI i 2018. Med andre ord utgjøre seikvantumet som omsettes av SUROFI en større andel av totalomsetningen, og blir som sådan av relativt større viktighet enn i nord. Også sei omsatt i nord, enten som fryst eller den som går til salting, kan gå til klippfiskanvendelse.

Et annet forhold som fremhever forskjellen på de to fartøygruppene, er seitrålernes sterke avhengighet av seiressursen (som utgjør størstedelen av deres driftsgrunnlag) mens torskestrålerne i langt større grad finner sitt mest lønnsomme utkomme fra fisket etter torsk og hyse – og hvis kvantum de har mye mer av i sin kvoteportefølje. Denne avhengigheten av sei gjør at det for seitrålerne har vært nødvendig å utnytte seien til det maksimale, mens samme art, for torskestrålerne har blitt valgt bort dersom det har vært mer lønnsomt å innrette fangsten etter torsk, hyse eller reke. Med en bred kvoteportefølje og et driftsopplegg som torskestrålernes, blir det gjerne opp til seitrålerne å kunne snu seg rundt for å ta opp refordelindeger av sei seint på året i de tilfeller der konvensjonell kyst ikke har utnyttet sine tildelte kvoter (i nord). De siste årene har ikke dette vært et vedvarende trekk i seifisket og i tabellen

under fremgår det hvordan restansen av sei har vært for seitrålerne – der minustegn tilsvarer et overfiske av gruppeknoten – av henholdsvis sei i nord og sør, sammen med situasjonen for konvensjonell kyst.

Tabell 12 Seitrålernes kvoterestanser (i tonn) og kvoteutnyttelse (i prosent) i årene 2013–2019, sei nord for 62° N og sei i Nordsjøen og Skagerak (Kilde: Fiskeridirektoratets vekestatistikk per uke 52/53)

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sei N	Kvoterestanse	- 607	982	1 363	- 514	273	- 488	- 693
	Kvoteutnyttelse	107 %	86 %	81 %	106 %	97 %	104 %	107 %
Sei S	Kvoterestanse	2 748	- 671	- 55	- 326	- 3 887	4 356	905
	Kvoteutnyttelse	49 %	117 %	102 %	111 %	158 %	42 %	86 %

Bildet som tegnes av Tabell 12 viser at det ikke er entydig i hvor stor grad seitrålerne utnytter sine kvoter av sei i nord og sør. Det hører imidlertid med til bildet at kvotefleksibilitetsinstrumentet, som kommer etter 2016, ikke gjør det like viktig å ta sine restanser før årets slutt, ettersom det innenfor en gitt grense kan overføres til påfølgende år. Bruken av refordeling hviler i stor grad på hvor andre fartøygrupper har tatt sine gruppekvoter, og for seien i sør har både not og konvensjonell gruppe relativt store restanser alle år i hele perioden. I nord er bildet noe mer blandet der notgruppens gruppekvantum er beregnet overfisket alle år, mens bildet for konvensjonelle er mer blandet, men der konvensjonelle fartøys gruppekvoter aggregert sett overfiskes i 2014, 2015 og 2019. Disse gir alle rom for refordelinger innad og mellom fartøygrupper. Som vi ser har seitrålerne tatt mer enn sin tildelte kvote i sør i perioden 2014 til 2017. I nord er bildet mer blandet selv om de overfisker sine gruppekvoter i fire av de sju årene fra 2013 til 2019.

Vi har vært i kontakt med to klippfiskprodusenter for å belyse seitrålernes betydning. Her har vi intervjuet produsenter i Ålesundsområdet som har kjøpt et visst kvantum sei fra seitrålerne, slik at utvalget, og muligens synspunktene som fremkommer, ikke nødvendigvis er representativt for hele bransjen.

Den ene av produsentene benyttet i hovedsak fryst råstoff kjøpt på auksjon, men også tidvis notsei når den var tilgjengelig. Etter bedriftslederens syn var seiomsetningen til klippfiskindustrien i stor grad preget av auksjon av råstoffet, men at det tidligere i ett tilfelle hadde vært snakk om kontrakter med en «fast kjøper» til ett av seitrålfartøyene. Sei fra seitrålerne utgjorde en anseelig del av deres råstoffkjøp av denne arten. Han understreket at kvaliteten på fryst råstoff overgikk notseien i høy grad, og at selv om begge (av den minste størrelsen sei) ble benyttet til det afrikanske markedet så henvendte de seg til ulike segmenter av markedet. En fordel med fryst sei var også at det ga høyere utbytte. De siste 6–7 årene hadde bedriften produsert ryggsei av trålsei, og med det bygget et marked som betalte bedre for ryggsei av bedre kvalitet. Ellers ble den mellomstore seien produsert til i hovedsak det karibiske markedet og til Nord-Brazil, mens den største seien gikk til klippfiskmarkedene i de sørlige delene av Brazil. Kvaliteten på sei fra seitrål og torsketrål var stort sett den samme, men som med torsk kunne det være noe forskjell mellom ulike fartøy.

Den store fordelingen i handelen med seitrålfartøy var at de, i motsetning til torsketrål og not, leverte stort sett hele året. Leveransene fra trål og seinot var i større grad konsentrerte, der førstnevnte i større grad var orientert mot torskefisket i nord og gjorde unna seien i sør på en eller to turer, og gjerne samtidig for nesten hele flåten. Fra seitrålerne kunne man i større grad få råstoff over hele året, og

særlig for det afrikanske markedet og de karibiske øyene var dette viktig ettersom sei ble konsumert hele året. I tillegg var det et spørsmål om logistikk og minst mulig lagerhold. Uten leveransene fra seitrålerne ville det bli et større behov for lagerhold i de tider av året der man ikke fikk sei fra torsketrål- og/eller seinotfartøy, som ville innebære ekstra kostnader hvor enn lagerholdet ble foretatt.

Den andre foredlingsbedriften vi snakket med trakk frem tilsvarende argumenter. Den største fordelen med landingene fra seitrål var at deres fiske etter sei var mer regelmessig og i større deler av året enn tilfellet for torsketrålerne. Seitrålerne hadde seifisket som levebrød, mens torsketrålerne hadde andre mer verdifulle arter å gå etter, og tok sine kvoter i sør når det var god lønnsomhet i fisket, og lot gjerne restkvotene stå igjen ufisket. Et regelmessig fiske innebærer at man kan produsere mer regelmessig og få tilført råstoff når det trengs, med lavere lagringsbehov. Det ga også god likviditetseffekt ved å unngå lagerhold. Med volatile marked, der både pris og etterspørsel varierer i løpet av året kan straffen ved feilkjøp være stor. Også denne bedriften kjøpte frossen sei på auksjon, både fra SUROFI og fra Råfisklaget ved behov, men store deler av råstoffet fra seitrålerne gikk på kontrakt.

Tidligere hadde bedriften også benyttet fersk sei, gjerne fra konvensjonell havfiskeflåte som fisket med garn for Mørkekysten, men i seinere tid hadde disse i større grad valgt å fryse inn også garnseien. Kvalitetsmessig var det ikke forskjell mellom sei fra torsketrål versus seitrål, de fisket jo med samme type redskap og fartøy, men mellom enkeltfartøy kunne det være kvalitetsforskjeller. Verst i så måte var notseien som kunne ødelegge stort for markedsarbeidet, og han anså det som en fordel dersom mindre av kvoteallokeringen gikk til denne reguleringsgruppen. Seien i sør var generelt sett av mindre størrelse enn den nordlige arten, som nok skyldtes mer enn forskjell i minstemål, men Nordsjøseien passet godt inn i det afrikanske markedet der den minste seien var den mest etterspurte. Avslutningsvis viste han til at en sammenslåing av torsk- og seitrålgruppene måtte gjøres på en rettfærdig måte. Han pekte på maktforholdet mellom de to gruppene både i størrelse og finansiell kapasitet, men mente seitrålerne – som var spesialister på sei og de beste i dette fisket – også ville ha en god framtid i norsk fiskeflåte dersom bytteforholdet i en sammenslåing av gruppene ble gjort på en god måte.

4 Effekt av kvotebytteavtaler

Norge har over relativt lang tid praktisert å bytte norske kvoter mot andre lands kvoter i et sett med avtaler. Spesielt gjøres det bytteavtaler med Russland, EU, Grønland, Færøyene og Island. I dette delkapitlet forsøker vi å estimere den økonomiske virkningen av disse avtalene for seitrålggruppen. Dette gjøres ved å oppsummere byttene i tonn for 2018, estimat på hvordan dette slår ut for seitrålggruppen i mengde og estimering av førstehåndsverdi og dekningsbidraget de ulike alternativene gir. Av ressurs hensyn har vi ikke kunnet gå detaljert inn i materien, slik at resultatene må anses som grove overslag og ikke uttømmende.

4.1 Kvotebytteavtalene

4.1.1 Norge – Russland

Her føres det forhandlinger om blant annet totalkvoter og fordelingen av disse for de delte bestandene i Barentshavet, nordøst-arktisk (NA) torsk, NA hyse, blåkveite, snabeluer og lodde. Det kan være forhandlingsaspekter ved fastsettingen av totalkvoter og fordelingen som har fordelingsvirkninger mellom flåtegruppene, herunder seitrål, men dette behandles ikke videre her. I tillegg til fordelingen av artene fra fellesbestandene i Barentshavet gjøres det kvotebytter mellom disse og andre arter. Primært bytter Norge til seg torsk og hyse mot avgivelse av uer og sei til Russland. Avtalen for 2018 er oppsummert i Tabell 13. Vi antar noe forenklet at seitrålerne uten denne avtalen ville fått økt sin kvote av uer og sei, mens de øvrige artene ikke påvirker seitrålernes fangstmuligheter. Seitrålggruppen disponerer i dag en gruppekvote som stammer fra en avsetning av torsk og hyse. I dagens kvoteregime påvirkes ikke disse av overføringer av kvote til eller fra andre land. Ergo har ikke avgivelse eller tilførsel av kvoter for disse artene noen verdimeisig betydning for seitrålggruppen.

Steinbit og flyndre har vi ikke gått nærmere inn i da vi antar denne er av liten økonomisk interesse. Andre arter som er nevnt i tabellen er ikke kvoteregulerte og får dermed ikke effekt for seitrålerne. Seitrålggruppen driver ikke fiske etter reke eller fangst av sel, slik at disse byttene ikke er relevante.

Tabell 13 Bytte av kvoter (i tonn) mellom Norge og Russland for 2018 (Kilde: Vedlegg til protokoll fra den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon 2017)

Fiskeslag	Til Norge	Til Russland	Antatt effekt for seitrål
Nordøst-arktisk torsk	6 000		
Nordøst-arktisk hyse	4 500		
Snabeluer		2 000	Redusert med seitråls andel av norsk kvote, 10 %
Sei		12 000	Redusert med seitråls andel av norsk kvote, 7 %
Steinbit	2 500	5 000	
Andre (bifangst)	500	2 500	
Reke	4 000		
Flyndre	200		
Grøndlandssel (antall)	7 000		

Snabeluer i norske farvann

Den norske kvoten for snabeluer ble fordelt i all hovedsak til torske- og seitrålerne. Det ble i 2018 satt maksimalkvoter for fartøyene på 600 tonn, 36 fartøy deltok i fisket, og ifølge Fiskeridirektoratet var kvoteutnyttelsen svært variabel. For enkelthets skyld antar vi at 36 trålere og 4 seitrålere deler likt på

kvoten. Dette betyr at seitrålerne disponerer 10 % av kvoten, og vi antar at overføringen til Russland reduserer seitrålernes kvote tilsvarende.

Sei

Vi antar at overføringen til Russland gjelder sei nord for 62° N. Seitrålggruppen disponerer om lag 7 % av norsk seikvote, med tilsvarende reduksjon i seitrålernes kvote av overføringen til Russland.

4.1.2 Norge – EU

Norge har siden 1978 avtalt kvoter og fiske i partenes farvann med EU. Norge får også kvoter fra EU i grønlandsk farvann. Også her går vi ikke inn på fordelingseffekter av fordelingen av TAC mellom partene. Et viktig element i avtalen er bytte av kvoter. Nivået har hovedsakelig videreført tidligere fiskemønster hos partene. De senere årene har EU ikke kunnet kompensere for høye torskekvoter. Avtalen for 2018 er oppsummert i Tabell 14.

Avtalemomentene vi antar har vesentlig betydning for seitrålggruppen er byttet av sei og blåkveite i Nordsjøen, sei og blåkveite nord for 62° N og uer i Grønlands sone eller Irmingerhavet. Tilførselen av blåkveite kunne fått relevans, men denne har de siste årene vært fordelt til torskeetrålerne og konvensjonell havfiskeflåte. Ifølge ressursfordelingsvedtaket i 2001 i Norges fiskarlag skulle blåkveiten ved Grønland fordeles på «trål» og «konvensjonelle redskaper». Dette ble gjort i flere år, men er de seneste årene blitt endret til «torskeetrål» og «konvensjonelle havfiskefartøy».

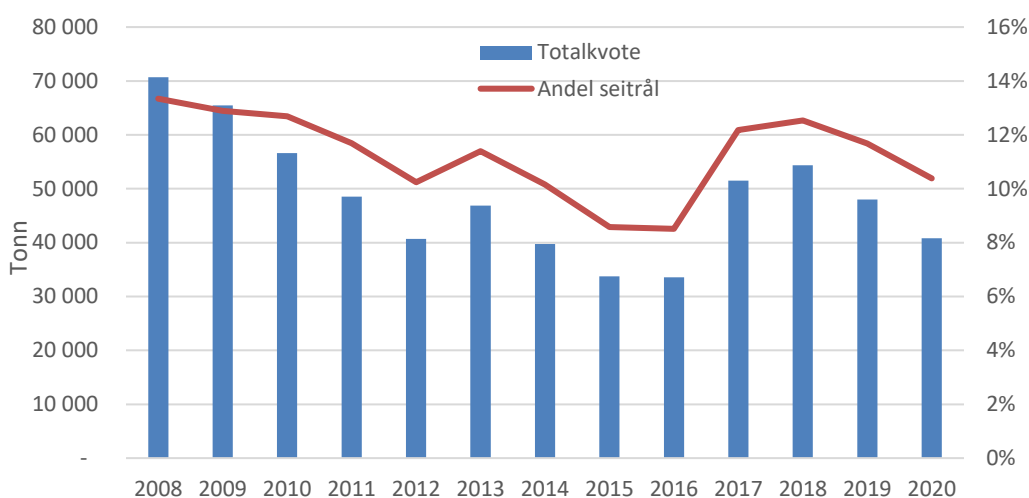
Tabell 14 Kvotebytte mellom EU og Norge 2018, i tonn

Område	Art	Til Norge	Til EU	Antatt effekt for seitrål
I Nordsjøen og vest for Storbritannia	Øyepål	15 000		
	Sei	640		Øker med seitråls andel av sei i Nordsjøen, 12,2 %
	Blålange	150		
	Lange	7 500	1 350	
	Brosme	2 923	170	
	Brisling	10 000		
	Blåkveite	1 100		Øker seitråls kvote med seitråls andel, 2,7 %
	Kombinert kvote	250		
	Reker		211	
	Hestmakrell	2 550		
	Andre arter	5 750	10 000	
	Tunge	10		
	Breiflabb		1 700	
	Sjøkreps		800	
Kolmule	110 000			
Nord for 62° N	NA torsk		23 008	
	NA hyse		1 200	
	Sei		2 550	Redusert med seitråls andel, 7 %
	Blåkveite (bifangst)		50	Reduserer med seitråls andel, 2,7 %
	Annet (bifangst)		350	
Grønlands sone	Reker	1 500		
	Blåkveite	1 150		Forbeholdt torskeetrål og konvensjonell
	Uer	628		Øker seitråls kvote med 10 %, alle trålere kan delta
	Skolest og isgalt	80		
	Lodde	16 016		

Sei i Nordsjøen

Som det er beskrevet innledningsvis i kapittel 3.2 på s. 27, så følger allokeringen av sei i sør en nøkkel som ikke er i overensstemmelse med en gitt andel til seitrål. Som følge av de faste avsetningene til notgruppen og nordsjøtrål i bunnen, vil andelen til seitrål øke med totalkvoten og gå opp mot deres andel av trål – 19 %. I Figur 29 under har vi satt inn totalkvoten for sei i sør i perioden 2008–2020, og andelen som går til seitrål. Vi antar at en tilførsel eller fratrekk av norsk kvote fordeles tilsvarende på reguleringsgruppene. Seitrålerne vil slik antas å kunne utnytte 12,2 % av seikvote i Nordsjøen.

Vi antar en førstehandsverdi på 8,7 kr/kg rundvekt. Verdien av kvoten avhenger imidlertid av de variable kostnadene ved fiske. Vi antar at dekningsbidraget er på 46 % av førstehandsverdien.

Figur 29 Totalkvote for sei i Nordsjøen og Skagerak, 2008–2020, samt andel til seitrål (Kilde: Vekestatistikk, Fiskeridirektoratet)

Blåkveite i EU-sonen

Fisket av blåkveite i EU-sonen er regulert med totalkvote og deltagelse for alle fartøy. Fiskeridirektoratet stopper fisket når totalkvoten er beregnet oppfisket, og det er derfor svært vanskelig å estimere verdien for seitrålgruppen. I 2018 fisket Haltentrål om lag 3,9 % av en total fangst på om lag 915 tonn. For enkelthets skyld har vi her antatt at effekten for seitrålgruppen er tilsvarende fordelingen av blåkveite i norske farvann, der gruppen tildeles om lag 2,7 % av den norske kvoten. Dette er beskrevet nedenfor.

Blåkveite nord for 62° N

Den norske blåkveitekvoten ble fordelt med 8 019 tonn til kystfartøy og 5 346 tonn til havfiskeflåten. Sistnevnte ble fordelt med en fartøykvote på 83 tonn. Havfiskeflåtens andel er 40 %, dette inkluderer trål og konvensjonelle havfiskefartøy. Vi antar at 36 torsketrålere, 4 seitrålere og 24 konvensjonelle havfiskefartøy delte på havfiskeflåtens kvote. Det betyr at seitrålgruppen disponerer 2,7 % av kvoten, og følgelig belastes tilsvarende andel av overføringen til EU. Vi antar en førstehandsverdi på 41,8 kr/kg.

Uer i Grønlands sone

EU overfører kvote på uer i Grønlands sone til Norge. Etter avtale med Grønland og NEAFC kan denne komponenten tas også i internasjonalt farvann (Irmingerhavet). Denne skal fiskes med pelagisk trål. I forskriften som regulerte den norske utnyttelsen i 2018 er det spesifisert at sei- eller torsketrålere kan utnytte denne. Slik har det vært fra og med 2016. I 2015 var «trålfartøy» og konvensjonelle havfiske-

fartøy inkludert i gruppen som kunne fiske. Det synes imidlertid som om bare seitrålere har gjort dette de senere årene. I vurderingen av verdi for 2018 har vi antatt at verdien fordeles likt mellom alle sei- og torsketrållattelsene, altså tilskrives seitrålerne 4/40 av dette.

Blåkveite i Grønlands sone

Seitrålerne har ikke de senere årene fått delta i dette fisket, da det har vært forbeholdt torsketrålere og konvensjonell havfiskeflåte. I 2016 inneholdt imidlertid forskriften betegnelsen «trålfartøy» uten nærmere spesifisering. Dette var også resultatet av ressursfordelingsvedtaket i Norges fiskarlag i 2001, slik at denne endringen fremstår i strid med dette og uten at vi enkelt har kunnet finne begrunnelser for endringen. Denne kvotekomponenten beskrives nærmere i en egen påfølgende seksjon.

4.1.3 Norge – Grønland

Norge og Grønland inngikk en rammeavtale i 1992 som i dag er basis for årlige avtaler om kvotebytte, kontroll- og forskningssamarbeid. Avtalen for 2018 er oppsummert i Tabell 15 og innebærer i hovedsak at grønlandske fiskere kan fiske torsk, hyse, sei og bifangst av uer og blåkveite i norsk jurisdiksjonsområde. Norske fiskere får til gjengjeld fiske reke, blåkveite, uer og bifangst i grønlandsk farvann.

Tabell 15 Bytte av kvoter (i tonn) mellom Norge og Grønland for 2018

Fiskeslag	Til Norge	Til Grønland	Antatt effekt for seitrål
Nordøst-arktisk torsk		4 000	
Nordøst-arktisk hyse		900	
Nordøst-arktisk sei		500	Redusert med seitråls andel, 7 %
Bifangst (uer og blåkveite)		300	Redusert med 6,4 %
Blåkveite	1 300		Seitrål deltar ikke
Uer	1 000		Seitrål deltar ikke
Brosme	340		
Skolest	100		
Andre (bifangst)	150		
Torsk	1 200		

Sei nord for 62° N

Som tidligere beskrevet antar vi at seitrålerne disponerer 7 % av denne kvoten, og at effekten blir tilsvarende reduksjon i seitrålernes fangstgrunnlag.

Bifangst (uer og blåkveite)

Grønland tilføres uer og blåkveite i et ikke spesifisert forhold for å dekke bifangst i de øvrige fiskeriene. For enkelthets skyld antar vi at denne fordeles likt mellom de to artene. Når seitrål disponerer henholdsvis 10 og 2,7 % av den norske kvoten reduseres seitrål med 6,4 % av overføringen.

Blåkveite, uer og torsk ved Grønland

Denne overføringen tilføres torsketrålere og konvensjonell havfiskeflåte i den norske kvotefordelingen og kommer dermed ikke seitrål til gode. Dette omtales også senere i eget delkapittel.

4.1.4 Norge – Færøyene

Norge og Færøyene inngikk en rammeavtale om gjensidige fiskerettigheter i 1979. I hovedsak har kvotebytteelementene i avtalene som inngås vært å gi Færøyene torsk, hyse og sei i Barentshavet og Norge bunnfisk og makrell. Avtalen for 2018 er oppsummert i Tabell 16.

Tabell 16 Kvotebytte mellom Færøyene og Norge i 2018

Område	Art	Til Norge	Til Færøyene	Antatt effekt for seitrål
Færøysk sone	Lange/blålange	2 200		
	Brosme	1 801		
	Sei	150		Øker med seitråls andel, 12,2 %
	Andre (bifangst)	800		
	Makrell	5 979		
Nord for 62° N	Torsk		4 610	
	Hyse		1 075	
	Sei		500	Redusert med seitråls andel 7 %
	Andre		200	Reduserer seitrål med 2,7 %

Sei i Færøysk sone

Vi har her antatt at seien Norge tilføres inngår i den norske kvoten og fordeles slik at seitrålnes kvote økes med 12,2 % av denne.

Sei nord for 62° N

Vi har her som tidligere antatt at seitrålerne bidrar til dette byttet med sin andel av norsk kvote, 7 %.

Andre arter nord for 62° N

Færøyene tilgodeses med et lite kvantum andre arter for å dekke inn bifangst i de øvrige byttene. Det er vanskelig å fastslå hvordan dette slår ut for norske fartøygrupper, herunder seitrål. Ettersom dette er en relativt liten post har vi for enkelhets skyld antatt at en betydelig del av dette blir fisket som blåkveite, og at seitråls kvote reduseres med 2,7 % av dette.

4.1.5 Norge – Island

Norge og Russland inngikk en avtale med Island for å stoppe uregulert fiske i Smutthullet i 1999. En protokoll til denne avtalen bestemmer bytte av kvoter mellom Norge og Island. Avtalen for 2018 er oppsummert i Tabell 17. Det er noe vanskelig å fastslå hvilken effekt både avgivelsene og mottaket av kvoter har for seitrålerne. Andre arter er til dekning av bifangst i torskefiskeriet. I hovedsak går dette til bifangst av hyse og sei og er begrenset til maksimalt 30 %. I 2018 fanget islandske fartøy 112 tonn sei og 102 tonn andre arter. Vi har ikke antatt at noen av disse medfører reduksjon i seitrålnes fangstgrunnlag.

Den norske kvotetildelingen av bunnfisk fra Island gir fangst av brosme og lange. Dette utnyttes av andre fartøy enn seitrålerne i en rulleringsordning.

Tabell 17 Kvoteytting mellom Island og Norge i 2018 (tonn)

Område	Art	Til Norge	Til Island	Antatt effekt for seitrål
Nord for 62	Torsk		7 055	
	Annet (bifangst)		2 116,5	
	Bunnfisk	500		
	Annet (bifangst)	25 %		
	Lodde	31 024		

4.2 Førstehandsverdi for seitrålgruppen

Verdien av tilleggssfiske og avgivelse av fangstmuligheter er vanskelig å fastslå. Dersom fartøyene har ledig kapasitet og fiske ikke går ut over andre fangstmuligheter vil et godt estimat være dekningsbidraget fra tilleggssfisket. Dersom fartøyene går glipp av eller erstatter dette fisket med annen aktivitet vil dette trekke ned verdien, og medføre økt kompleksitet i beregningene. Beregning av dekningsbidrag er på sin side også komplisert ettersom vi ikke har god informasjon om kostnadsstrukturen til fartøyene og mellom ulike fiskerier.

På denne bakgrunn har vi valgt å illustrere dette gjennom anslag på førstehandsverdien. Denne er også usikker ettersom priser og faktisk fangst varierer. Det er rimelig å anta at de variable kostnadene er relativt like i de ulike fiskeriene, slik at fiskeri etter arter med høy pris vil bidra i større grad til den faktiske verdien enn til førstehandsverdien. Dette betyr at man bør være oppmerksom på arts-sammensetningen også når førstehandsverdier sammenlignes.

Tabell 18 viser forutsetninger for beregningene og de resulterende verdiene av de ulike kvoteyttene med relevans for seitrålerne. De aller fleste byttene er av relativt liten verdi. Seitrålerne blir gjennom byttene tilført en anslått førstehandsverdi på om lag 2,7 millioner NOK. Dette kommer i all hovedsak av tilførsel av uer i grønlandsk sone og sei og blåkveite fra EU i Nordsjøen. De negative effektene er i all hovedsak knyttet til avgivelse av sei nord for 62° N til EU og spesielt Russland, også bifangst til Island og uer til Russland antas å gi reduserte fiskemuligheter for seitrålerne. Til sammen anslås verdien av kvotene seitrålgruppen teoretisk sett avga til 12,4 millioner NOK. Nettoeffekten blir en avgivelse av om lag 9,6 millioner NOK.

Tabell 18 Oppsummering av verdien av de ulike kvotebyttene med antatt direkte relevans for seitrålerne, i 1000 NOK

			Til Norge	Fra Norge	Seitrål effekt	Første-håndspris	Verdi (1000 kr)
EU	I Nordsjøen og vest for Storbritannia	Sei	640	0	12,2 %	8,7	679
		Blåkveite	1100	0	2,7 %	41,8	1 226
	Nord for 62°	NA Sei	0	2550	7,0 %	8,7	-1 553
		Blåkveite	0	50	2,7 %	41,8	-56
	Grønlands sone	Uer	628	0	10,0 %	10,7	668
Sum EU							966
Grønland	Norsk sone	NA sei	0	500	7,0 %	8,7	-305
		Bifangst	0	300	6,4 %	26,2	-500
	Sum Grønland						
Færøyene	Færøysk sone	Sei	150	0	12,2 %	8,7	159
		NA Sei	0	500	7,0 %	8,7	-305
	Nord for 62°	Andre	0	200	2,7 %	41,7	-222
		Sum Færøyene					
Russland	Nord for 62°	Uer	0	2000	10,0 %	10,7	-2 130
		NA Sei	0	12000	7,0 %	8,7	-7 308
	Sum Russland						
Totalt							-9 644

4.3 Kvotefordeling andre lands soner og internasjonalt farvann

Den norske fordelingen av fiskemuligheter fra kvotebytteavtalene og internasjonale farvann kan også ha fordelingsimplikasjoner for seitrålerne som har relevans for en eventuell sammenslåing av torske-trål og seitrålgruppene. De følgende delkapitlene oppsummerer viktige slike fiskerier og regulerings-historikken. Igjen er dette av ressurs hensyn ikke en uttømmende og detaljert fremstilling. Hvordan fangstmulighetene fra slike områder skal fordeles er et politisk spørsmål. I en eventuell sammenslåing av grupper vil dette kreve avklaringer.

4.3.1 Internasjonalt farvann i NAFO området (Flemish Cap)

Torske-trålerne skiller seg fra seitrålerne blant annet ved at de de senere årene er gitt anledning til å fiske torsk ved Flemish Cap. Årsmøtet i NAFO 2009 åpnet etter elleve års moratorium for torskefiske i underområde 3M. Den norske kvoten har variert mellom 509 og 1619 tonn torsk. Fiskeridirektoratet har antatt at på grunn av avstanden til fangstområdet at fisket i hovedsak vil være interessant for fartøy som også fisker ved Grønland.

Fra 2010 til og med 2015 var det åpent for alle norske fartøy å delta i fisket etter påmelding til Fiskeridirektoratet. Ifølge saksfremlegget i reguleringsmøtet høsten 2015 økte interessen for dette fisket, og for å unngå problematikken rundt olympisk fiske burde deltagelsen reguleres. Fra og med 2016 ble denne avgrenset til bare å gjelde konvensjonelle havfiskefartøy og torske-trålere. Annethvert år kan disse delta med antall fartøy begrenset til to eller tre. Hvilke fartøy som kunne delta har vært administrert gjennom en rulleringsordning i regi av Fiskebåtredernes Forbund. I denne ordningen har ikke seitrålerne eller andre fartøy vært inkludert. Bakgrunnen for dette er ikke kjent, og det gis ingen

begrunnelse i sakspapirene til reguleringsmøtet. Norges Fiskarlag beskrev at de ville komme nærmere tilbake til hvordan reguleringen burde gjøres.

Den norske deltagelsen og fangst i rundvekt i fisket er illustrert i Tabell 19. Ingen seitrålere deltok i perioden mens alle fartøy kunne delta. Dette kan ha sammenheng med at dette fisket ble avviklet som et olympisk fiske som kunne stoppes svært tidlig, samt at fangstforholdene sies å være best for linedrift tidlig på året og bedre senere for trål.

I en sammenslått sei- og torske-trålgruppe vil det være nødvendig å avklare om de opprinnelige seitrålerne skal få anledning til å delta i dette fisket eller rulleringsordningen, eller om dette skal reguleres på andre måter. Om vi antar en dekningsbidragsandel på 46 % og en førstehåndspris på torsk på 20 kr/kg rund vekt tilsvarer en fangst på 1600 tonn en førstehåndsverdi på om lag 32 millioner NOK. De faste kostnadene knyttet til lengre overfart er nok noe høyere enn i andre fiskeri, slik at verdien av å delta i dette fiskeriet er noe lavere. Om vi antar at 36 torske-trålere skulle dele på dette annethvert år tilsvarer dette en førstehåndsverdi på om lag 0,44 millioner NOK per år per fartøy.

Tabell 19 Deltagelse og fangst unntatt reke (tonn rundvekt) i fisket ved Flemish Cap

År	Fartøy	Tonn	Fartøy	Tonn	Fartøy	Tonn	Fartøy	Tonn
2010	ATLANTIC STAR	538,2						
2011	ATLANTIC STAR	546,2	LANGVIN	573,2				
2012			LANGVIN	839,5				
2013	ATLANTIC	1 341,3						
2014	ATLANTIC	1 004,3	FRØYANES	356,1				
2015	ATLANTIC	315,4	GEIR	280,4	LORAN	374,4	GEIR II	320,7
2016	FRØYANES SR.	425,5			LORAN	459,1	GEIR II	446,0
2017	BÅTSFJORD	624,8	OLE ARVID NERGÅRD	628,4				
2018	KELTIC	358,7	NESBAKK	333,9	FISKENES	354,1		
2019	RYPEFJORD	843,8	LANGØY	839,7				

4.3.2 Grønlands økonomiske sone og uer i Irmingerhavet

I avtalene med EU og Grønland bytter Norge til seg fiskemuligheter i Grønlands sone og Irmingerhavet. Dette har de siste årene i hovedsak omfattet torsk, kveite, blåkveite og uer. Torsk og blåkveite har de siste årene vært delt mellom torske-trålere og fartøy fra gruppen konvensjonelle havfiskefartøy, men deltagelsen ble avgrenset i 2015 fra en større gruppe fartøy. Uerkvoten har de senere år vært delt i en bunnlevende og en pelagisk komponent. Bunnlevende stammet i 2018 fra kvoteavtalen med Grønland og har vært tildelt torske-trålere og konvensjonelle havfiskefartøy, primært for å dekke bifangst i andre fiskeri. Deltagelsen ble også her avgrenset fra en større gruppe i 2015. Tidligere ble Norge tildelt kvote på både bunnlevende og pelagisk uer fra Grønland, men fra 2015 har dette bare vært bunnlevende. Norge tildeles kvote på pelagisk uer fra kvotebyttet med EU og NEAFC. Denne har vært tildelt seitrålere i tillegg til torske-trålerne. Også her ble deltagelsen avgrenset fra en større gruppe i 2015.

Blåkveite og uer Grønland

Blåkveitekvotene har de senere årene vært forbeholdt line- og trålfartøy og deltagelsen har vært begrenset etter ønske fra Fiskebåtredernes forbund. Fra 2007 har forbundet etablert en rulleringsordning for blåkveitefisket som omfatter torske-trålerne. I forskriften som regulerer fisket etter bunnfisk ved Grønland ble det spesifisert «trålfartøy» til og med 2015. Etter dette ble dette endret til «fartøy

med torsketråltilatelse». I sakspapirene fra reguleringsmøtet gis det ingen spesifikk begrunnelse for en slik endring. Kvoteforhandlingene var ikke gjennomført før møtet, slik at reguleringsopplegget foreslås utformet i samråd med Norges Fiskarlag. Fra 2016 har Fiskebåt etablert rulleringsordning også for autolinefartøyene, ettersom interessen for deltagelse økte og kvotene er godt utnyttet.

Etter tilrådning fra Fiskebåtrederens forbund har deltagelsen i blåkveitefisket ved Vest-Grønland vært begrenset til tre fartøy. To trålere har deltatt gjennom forbundets rulleringsordning for Øst-Grønland i fisket etter blåkveite, bunnlevende uer og med bifangst av torsk. Tre linefartøy deltok i rulleringsordningen i torskefiske i 2019.

Fangsten av blåkveite i 2019 med trål var for henholdsvis Vest og Øst-Grønland på 1497 og 432 tonn. Det har siden 2015 blitt avsatt 100 tonn torsk til bifangst i dette fisket. I 2019 ble en del av linekvoten overført til trål, slik at fangsten ble 188 tonn.

Norge ble frem til 2015 tildelt kvote på både pelagisk og bunnlevende uer i kvotebytteavtalen med Grønland. Fra og med 2015 ble kvoten fra Grønland bare tildelt som bunnlevende uer. Den pelagiske komponenten ble tatt ut av avtalen på grunn av svak bestandssituasjon. Fordelingen i perioden 2013–2018 er vist i Tabell 20. Også i dette fisket ble deltagelsen avgrenset i 2015 fra å gjelde «trålfartøy» og konvensjonelle fartøy til bare å gjelde torsketrål. Hvordan man skulle forstå førstnevnte er noe usikkert, men det er nærliggende å anta at alle fartøy med en tråltilatelse kunne delta, det vil si både torske-, sei-, pelagisk-, nordsjø-, vassild-, og kolmuletrål kunne delta. Sakspapirene til reguleringsmøtet gir heller ikke her noen spesifikk begrunnelse for avgrensningen til bare torsketrål for den bunnlevende uerkomponenten. Ettersom kvoteavtalen ikke var klar sies det at reguleringsopplegget skal utformes i samråd med Norges Fiskarlag.

Med både bortfallet av den pelagiske kvoten fra Grønland og avgrensningen av deltagelse på den bunnlevende kvoten ble seitrålernes fangstmuligheter betydelig begrenset i dette området.

Tabell 20 Oversikt kvoter og regler for deltagelse i uerfisket ved Grønland

År	Fra Grønland	Fra EU	Fra NEAFC	Deltagelse
2018	1000 t bunnlevende	628 t pelagisk		Videreført
2017	800 t bunnlevende	740 t pelagisk		Videreført
2016	800 t bunnlevende	800 t pelagisk	327 t pelagisk	Videreført
2015	800 t bunnlevende	800 t pelagisk	770 t pelagisk	Bunnlevende: Torsketrål gis gruppe- og maksimalkvoter Pelagisk: Torske- og seitrål gis gruppe- og maksimalkvote Konvensjonelle havfiskefartøy gis kvote til bifangst
2014	600 t bunnlevende 750 t pelagisk	800 t pelagisk	366 t pelagisk	Trålfartøy og konvensjonelle (bifangst)

I Tabell 21 er førstehåndsverdien fra torsketrålernes utnyttelse av fangstmulighetene ved Grønland estimert. Til sammen utgjør dette om lag 91,3 millioner NOK, eller om lag 2,5 millioner NOK per torsketråler om de delte likt på verdien.

Tabell 21 Anslått førstehåndsverdi for torske-trålerne fra fisket ved Grønland

	Mengde (tonn)	Pris	Førstehåndsverdi
Torsk	100	20	2 010
Blåkveite	1 913	43	82 237
Uer	827	8,5	7 029
			91 277

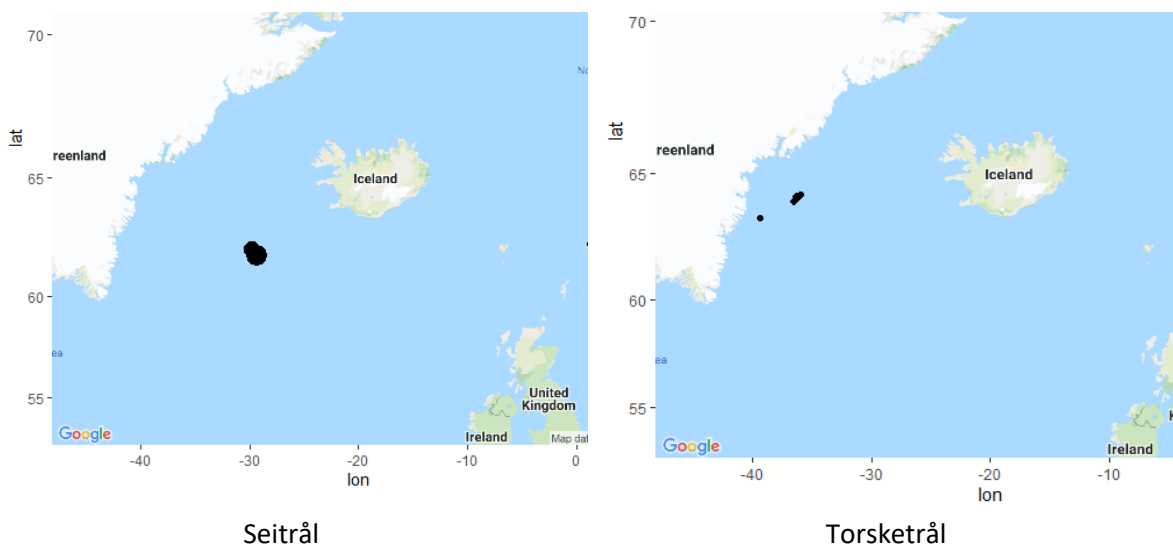
Snabeluer Irmingerhavet

Fisket etter snabeluer i internasjonalt farvann av ICES I og II økte kraftig fra 2004 til 2006 – fra 1 500 til 29 000 tonn. NEAFC startet å regulere fisket i 2007.

Gjennom avtalen i den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen (NEAFC) blir Norge tilført kvoter på uer i organisasjonens farvann, ICES område XII og XIV. Fisket i 2006–2011 har vært avviklet som fritt fiske innen totalkvoten. Ingen norske fartøy deltok i 2009. Det ble arbeidet for å etablere en forvaltningsplan for NEAFC og NAFO internasjonalt farvann, men dette lyktes ikke i 2010. ICES har kommet frem til at det er en gruntlevende og en dyptlevende bestand som bør forvaltes ulikt. ICES anbefalte en TAC på 20 000 tonn for den dyptlevende og ikke fiske på den gruntlevende. Det ble i 2010 åpnet for et fiske på 1 691 tonn med pelagisk trål.

I 2019 fikk Norge tildelt en kvote fra NEAFC på 231 tonn. Som for uer tilført gjennom kvotebytteavtalen med EU i grønlandsk farvann spesifiserer forskrift J-149-2019 at denne kan tildeles fartøy med sei- eller torske-trållatelse, men fangststatistikken tyder på at bare seitrålere utnytter denne. Mange av torske-trålerne er ikke utstyrt for pelagisk tråling, et fiske som er både kostnads- og kunnskapskrevende.

For å illustrere skillet mellom torske- og seitrålerne fiske av uer rundt Grønland viser Figur 30 fangsten fordelt på lokasjon for 2018.

Figur 30 Fangst av snabeluer per lokasjon rundt Grønland for sei- og torske-trålere i 2018

5 Modeller for kvotefaktortildeling

En eventuell sammenslåing av gruppene muliggjør visse forenklinger i kvotesystemet. Tildeling av kvote til dekning av bifangst av torsk for seitrålerne kan gjøres ved å tildele seitrålerne kvotefaktor torsk. Sammenslåing krever også avklaring av hvordan konverterte eller utløpte strukturkvoter i gruppene skal håndteres. De følgende delkapitlene beskriver mulige modeller for håndtering av disse og kvotefaktorimplikasjoner for fartøy og grupper. Alle framskrivinger tar utgangspunkt i hvordan fisketillatelse og kvotefaktorer var per utgangen av 2018. Etter dette kan det være endringer i fordelingen av disse, slik at resultatene ikke nødvendigvis vil være gjeldende nå. Det kommer godt frem ved å sammenholde fartøynavn i analysene under, med de vi i dag finner i fartøyregisteret.

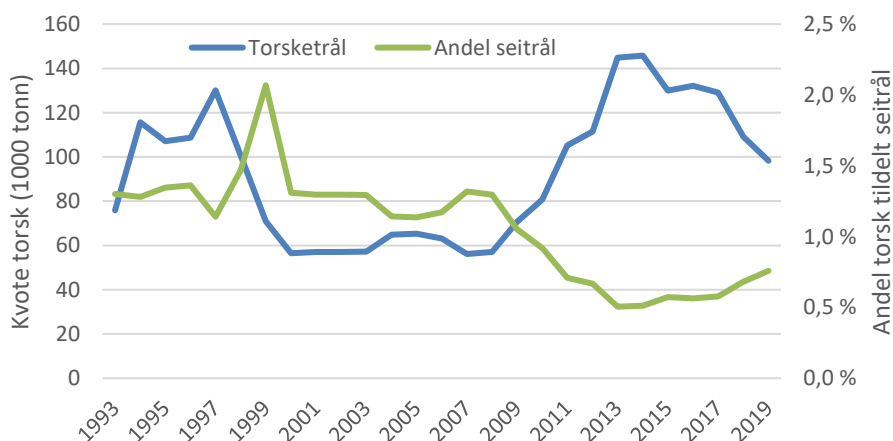
5.1 Tildeling kvotefaktor torsk til seitrål

Figur 31 oppsummerer tildelinger av kvote for torsk for både seitrålerne og torsketrålerne. Avsetningen til seitrål var 1 500 tonn fra 1994 til 1999, deretter på 750 tonn i hele perioden. Torskekvoten varierer sterkt i perioden. Til sammen har avsetningen og tildelingen resultert i en andel til seitrålerne som i hovedsak har variert mellom 1,3 og 0,6 %. Et veid gjennomsnitt for hele perioden er på 0,99 %.

I 2018 var det tildelt 7,82 kvotefaktorer for sei i nord til seitrålere, altså ikke inkludert faktorer som er tildelt torsketrålere. Antall kvotefaktorer torsk for torsketrålerne er 87,9 i hele perioden.

Dette kan inngå i en modell for hvor mange kvotefaktorer torsk seitrålere skal tildeles ved sammenslåing av gruppene. En avsetning av torsk til seitrålerne på 0,99 % av trålkvoten tilsvarer en kvotefaktor på 0,88. Dersom dette igjen skal fordeles proporsjonalt per kvotefaktor sei i nord (7,82) tilsvarer dette en kvotefaktor torsk på 0,112 per faktor sei. Basert på dette ville en seitråler med eksempelvis 2,8 faktorer sei i nord tildeles 0,314 faktorer torsk nord.

Man kan også tenke seg en fordeling basert på grunnkvote sei i nord. Her er det to tillatelser med faktor 1 og to med faktor 0,75, til sammen 3,5. Da ville en grunnkvote med faktor 1 gi 0,25 faktor torsk og en grunnkvotefaktor 0,75 gi faktor torsk på 0,19. Faktor torsk kan også fordeles likt på hver av seitrålerne. Da vil alle tildeles en faktor torsk på 0,22.

Figur 31 Kvote torsk tildelt til torsketrålerne og andel avsatt til seitrålerne (Kilde: Årlige referater fra Reguleringsrådet og reguleringsmøtet)

For de fire nåværende seitrålerne er beholdningen av kvotefaktorer seitrål sei nord og den resulterende tildelingen av kvotefaktorer torsk nord vist i Tabell 22.

Tabell 22 Kvotefaktorer torsk nord til fartøyene i seitrålgruppen ved sammenslåing av torske- og seitråltillatelsen

	Sei Nord		Faktor torsk ved ulike fordelingsgrunnlag			
	Grunnkvote	Strukturkvote	Sum faktor sei	Grunnkvote sei	Likt	
Seitrålere	Roaldnes	0,75	2,25	0,34	0,19	0,22
	Nordstar	1	1,815	0,32	0,25	0,22
	Nordørn	0,75	0,25	0,11	0,19	0,22
	Haltentrål	1	0	0,11	0,25	0,22

5.2 Fordeling av strukturgevinst – gruppene holdes separat

5.2.1 Kvotefaktorer sei – fordeling på grunnkvoter

En rekke av kvotefaktorene som stammer fra seitrålene foreligger i dag som tidsavgrensede strukturkvoter på både sei- og torsketrålere. Hvordan disse skal håndteres i fremtiden er usikkert, og vi vil her illustrere effekter av ulike modeller for tilbakefall. Først beskrives en modell der forslaget i stortingsmeldingen om kvotesystemet, deretter en modell der strukturkvotene fordeles etter utløp.

Det gjøres oppmerksom på at beregningene er gjort med utgangspunkt i hvor kvotefaktorer er registrert per utgangen av 2018. Det kan være endringer i dette siden da, og i tillegg kan det gjennom året være variasjoner i hvilket fartøy kvotefaktorer og fisketillatelser er registrert på. Vi har heller ikke full oversikt over utløpstidspunktet for alle strukturkvotefaktorer, slik at det er en viss usikkerhet i beregningene. Resultatene må tolkes som en illustrasjon av et mulig fremtidig forløp med et gitt teoretisk utgangspunkt.

Konvertering

Vi legger til grunn forslaget i stortingsmeldingen om kvotesystemet (Meld. St. 32 (2018-2019)) om hvordan strukturkvotene skal håndteres. Her er det foreslått at dagens disponenter av strukturkvoter kan konvertere disse til strukturkvoter med 15 års lengre varighet mot å oppgi en andel av kvoten. Vi antar her at alle benytter seg av dette, selv om dette ikke er gitt. Vi antar videre at 80 % av faktorene som må oppgis i denne konverteringen fordeles likt mellom fartøyene som innehar seitrålkonsesjon. Her kunne man også fordelt etter grunnkvotefaktoren disse fartøyene innehar. Vi antar videre at all konvertering og fordeling gjøres ved utgangen av 2020 og at en rentesats på 10 % benyttes i konverteringsberegningen.

Resultatene er vist i Tabell 23. Kolonnen for 2020 illustrerer nåsituasjonen og kolonnen for 2021 angir kvotefaktorene som hvert fartøy vil disponere etter konvertering og fordeling som beskrevet i forrige avsnitt. Torsketrålerne som i dag disponerer kvotefaktorer fra seitrål nord vil alle få redusert antall faktorer de disponerer som følge av konvertering. Eksempelvis disponerer «Hermes» i dag 0,43 seitrål strukturkvotefaktorer sei i nord. Disse har utløpsår 2029. Dersom disse konverteres til 15 år lengre varighet vil om lag 0,28 gjenstå. Differansen fordeles i denne modellen likt på de fire seitrålerne. Til sammen avgir torsketrålerne 1,35 kvotefaktorer som etter avkorting på 20 % isolert sett betyr en økning på 0,27 for hver av de fire seitrålerne. Nettoeffekten for hver av seitrålerne varierer ettersom

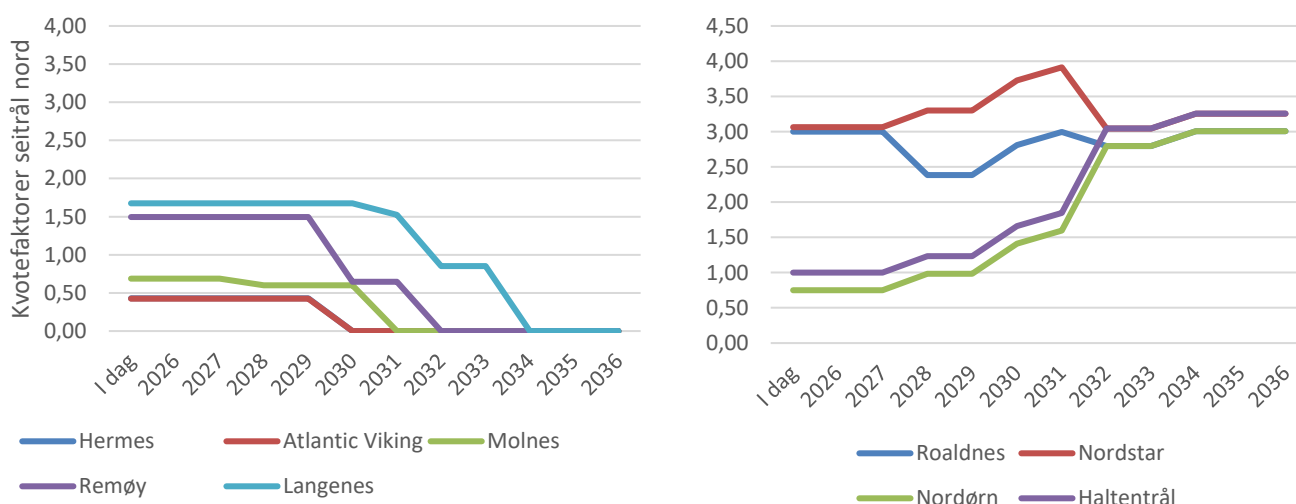
de i varierende grad selv disponerer tidsavgrensede strukturkvoter. Fartøyene med betydelig mengde strukturkvote vil oppleve en moderat reduksjon, mens fartøyene som har lite strukturkvote vil få en betydelig økning. Resultatene for seitrål sør er kvalitativt tilsvarende.

Tabell 23 Kvotefaktorer sei nord og sei sør fra seitrålgruppen før og etter antatt konvertering av strukturkvoter

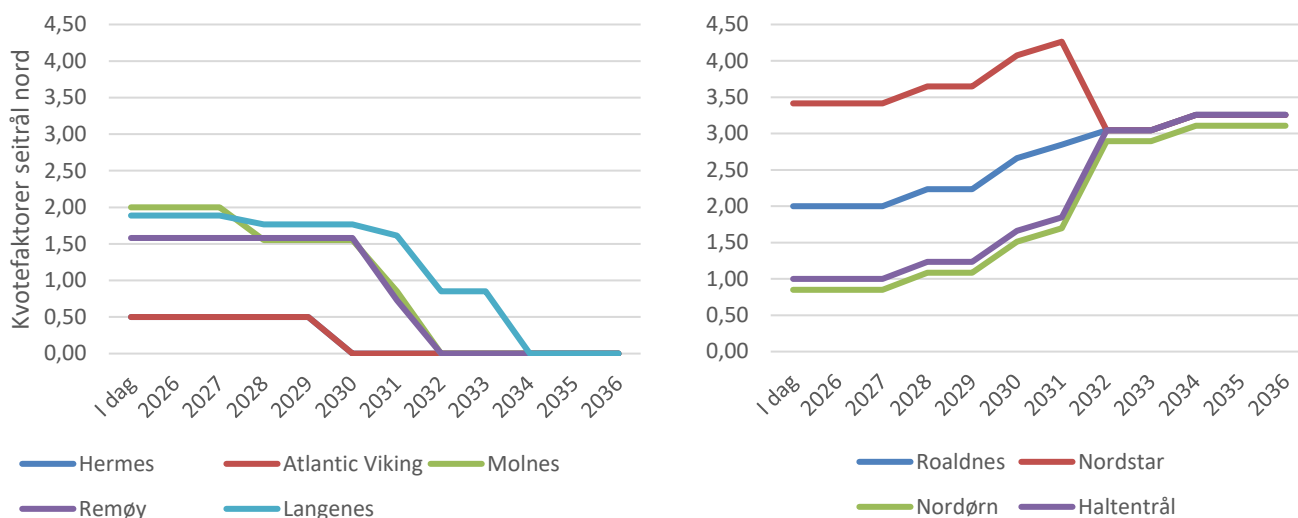
		Sei	Nord	Sei	Sør
		2020	2021	2020	2021
Torsketrålere	Hermes	0,43	0,29	0,50	0,34
	Atlantic Viking	0,43	0,29	0,50	0,34
	Molnes	0,69	0,48	2,00	1,39
	Remøy	1,50	1,05	1,58	1,14
	Langenes	1,68	1,27	1,89	1,41
Seitrålere	Roaldnes	3,00	2,81	2,00	2,29
	Nordstar	2,82	3,04	3,42	3,33
	Nordørn	1,00	1,27	0,85	1,40
	Haltentrål	1,00	1,52	1,00	1,55

Utløp av strukturkvoter

Man kan også se for seg en modell der strukturkvotene ikke konverteres, men heller fordeles ved utløp av varigheten. Igjen antar vi at utløpte strukturkvoter fordeles likt mellom innehaverne av grunnkvote sei nord fra seitrål, og dermed at ikke torsketrålere tilgodeses. Vi antar videre at fartøyene i gruppen ikke endres og at ikke begrensningene om konsentrasjon av kvotefaktorer ikke gjelder. Her antar vi også at hele strukturgevinsten fordeles mellom fartøyene, og at statens kvotebeholdning ikke opprettes. Resultatene ved denne modellen er illustrert i Figur 32 for seitrål nord og i Figur 33 for seitrål sør.

Figur 32 Utvikling i antall kvotefaktorer seitrål nord ved utløp av strukturkvoter og lik fordeling på grunnkvoter

Figur 33 Utvikling i antall kvotefaktorer seitrål sør ved utløp av strukturkvoter og lik fordeling på grunnkvoter

5.3 Fordeling av strukturgevinst – sammenslåtte grupper

I forrige delkapittel forutsatte vi at fisketillatelsene for torsk og sei holdes separat også etter sammenslåing av gruppene og at strukturgevinsten fordeles bare på fartøy med grunnkvote. Det kan også tenkes en sterkere sammenslåing av gruppene gjennom at fisketillatelsene for sei slås sammen og at alle med grunnkvote deltar i fordelingen av strukturgevinst. De samme forbeholdene om utgangspunkt for beregningene og usikkerhet i tilbakefallstidspunkt gjelder også her. Det gjøres bare beregninger for utløp av strukturkvoter av sei, ikke konvertering.

5.3.1 Kvotefaktorer torsk nord

I det første alternativet vil ikke de nåværende seitrålerne få del i fordelingen av strukturgevinst fra konverteringen av strukturkvoter i første omgang. Beholdningen av kvotefaktorer torsk vil da være lik den som er beskrevet i kapittel 5.1.

Dersom gruppene sammenslås og fisketillatelsene samordnes kan det være rimelig å fordele utløpende strukturkvoter torsk også på seitrålerne nye grunnkvotefaktorer torsk. Det er her forutsatt at hele strukturgevinsten fordeles på fartøygruppen, og at staten ikke tilegner seg noen kvotefaktorer (til kvotebank). Seitrålerne forutsettes her tildelt lik grunnkvote torsk som beskrevet i kapittel 5.1. Resultatene for et lite utvalg av torsketrålerne og seitrålerne er vist i Figur 34.

Seitrålerne vil i dette tilfellet gradvis tilegne seg faktorer torsk etter hvert som strukturkvoter utløper. Spesielt stor effekt vil man få i 2032, når store deler av strukturkvotene utløper. Etter dette vil seitrålerne nå ha en kvotefaktor på 0,57. For de enkelte torsketrålerne vil effekten være relativt liten av at seitrålerne får ta del i strukturgevinstfordelingen. Etter utløp av alle strukturkvoter vil torsketrålerne ha en kvotefaktor torsk på 2,6 mot 2,64 dersom seitrålerne ikke fikk del i strukturgevinsten.

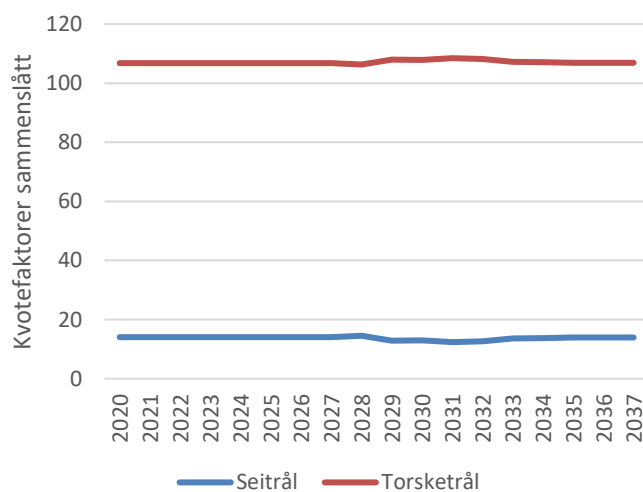

Figur 34 Utvikling i antall kvotefaktorer torsk ved utløp av strukturkvoter og fordeling på grunnkvoter (alle seitrålerne følger her samme forløp)

5.3.2 Kvotefaktorer sei

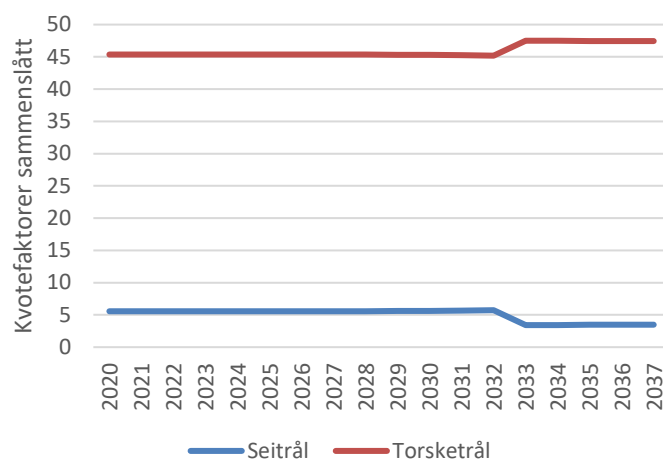
En faktor sei fra seitrål gir ikke samme antall tonn kvote som en faktor sei fra torskeetrål. Dersom fisketillatelsene skal slå sammen bør det derfor korrigeres for dette. I sakspapirene fra reguleringsmøtet i 2019 er det spesifisert at en faktor sei i nord for sei- og torskeetrål ga en fartøyskvote på henholdsvis 730 og 512 tonn, begge med 10 % overregulering. For sei i sør var reguleringen gjort med maksimalkvoter. Vi tar her utgangspunkt i forskriftskvotene og antall kvotefaktorer i gruppene for å beregne en korrigeringsfaktor for sammenslåing. Sei og torskeetrål hadde gruppekvoter på 26,2 og 6,8 tusen tonn. Dette gir tilsvarende henholdsvis 496 og 648 tonn per kvotefaktor.

For sei i nord vil det være relativt liten forskjell mellom gruppene ettersom strukturgraden er relativt lik og tidsforløpet på utløpet av strukturkvotene er lite forskjellig. Seitrålerne kommer i vår modell noe dårligere ut på grunn av den noe høyere strukturgraden, ved inngangen til perioden disponerer disse 14,03 kvotefaktorer (omgjort til torskeetrålfaktorer) og ved utgangen 13,9.

Figur 35 Modellert forløp kvotefaktorer sei i nord ved utløp av strukturkvoter og fordeling etter grunnkvote

Når det gjelder sei i sør er bildet noe annerledes, ettersom torskestrålerne ikke har anledning til å strukturere slike kvoter fra annet enn seitrål. Dette medfører at seitrålerne har langt høyere strukturgrad for sei i sør. En sammenslåing av denne fisketillatelsen og fordeling av utløpte strukturkvoter på grunnkvoter vil derfor slå uheldig ut for seitrålerne. Seitrålere disponerer i dag om lag 5,56 kvotefaktorer (omgjort til torskestrålfaktorer) sei i sør. I vår modell vil dette etter utløp av strukturkvotene bli redusert til 3,46 faktorer.

Figur 36 Forløp kvotefaktorer sei i sør ved utløp av strukturkvoter og fordeling etter grunnkvoter

5.3.3 Oppsummering fordeling utløpte strukturkvoter

Resultatene fra de beskrevne modellene for fordeling av utløpte strukturkvoter ved en eventuell sammenslåing av gruppene og alternativer for samordning av fisketillatelsene er oppsummert i Tabell 24. Første linje angis utgangspunktet umiddelbart etter sammenslåing i form av kvotefaktorer hos de fire seitrålerne. Seitrålfaktorene er for enkelthets skyld omregnet til torskestrålekvivalenter. Neste linje angir beholdningen av kvotefaktorer dersom man holder fisketillatelsene for seitrål separat og fordeles utløpte strukturkvoter på grunnkvoter, altså faktorer som stammer fra seitrål fordeles bare på seitrålere. Tredje linje representerer alternativet der kvotefaktorene for sei sammenslås og fordeles på grunnkvoter.

I vår modell vil seitrålerne øke sin beholdning av alle kvotefaktorer, både torsk, sei i nord og sør dersom seitråltillatelsene beholdes separat. I modellen der alle tillatelsene sammenslås øker seitrålerne beholdningen av torskfaktorer, mens faktorene sei i sør blir betydelig redusert.

Tabell 24 Oppsummering modellresultater fordeling av utløpte strukturkvoter

	Faktor torsk	Faktor sei nord torskestrålekvivalenter	Faktor sei sør torskestrålekvivalenter
Ved sammenslåing	0,88	14,03	5,56
Etter 2036 – separate fisketillatelser	2,28	17,865	9,862
Etter 2036 – full sammenslåing av fisketillatelser	2,28	13,9	3,46

6 Epilog

Arbeidet med denne rapporten er utført i perioden desember 2019 –april 2020. Ved ferdigstillingen i begynnelsen av mai 2020 gjør Næringskomiteen sin innstilling til behandlingen av kvotemeldingen (30. april 2020) og Stortinget behandler denne ei uke seinere (7. mai). I innstillingen fra Næringskomiteen [Innst. 243 S (2019–2020)] står følgende å lese når det gjelder sammenslåingen av fartøygruppene torsketrål og seitrål (samt pelagisk trål og ringnot):

«Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, peker på at når en går over til faktisk hjemmelslengde for kystgruppene, betyr det at strukturgevinsten tilfaller den gruppen fartøyet tilhører på det tidspunkt tidsbegrensningen inntreffer. Dette gjelder også for fartøyer innenfor torsketrål-/seitrålgruppen. For pelagisk trål-/ringnotgruppen fordeles strukturgevinsten ved tidsbegrensningens utløp etter opprinnelig fartøygruppe. Fordeling av strukturgevinst skjer relativt etter grunnkvote.

Flertallet støtter sammenslåingen av pelagisk trål- og ringnotgruppen og torsketrål-/seitrålgruppen. Gruppenes ressursgrunnlag er i utgangspunktet det samme, og antall fartøy i gruppene pelagisk trål og seitrål er av en slik størrelse at sammenslåing er en naturlig forenkling.»

Mindretallet støtter ikke sammenslåingen mellom ringnot og pelagisk trål, og mener det bør konsekvensutredes, men tar ikke stilling til sammenslåingen av seitrål og torsketrål i sin kommentar. Flertallsinnstillingen går gjennom i Stortingets behandling uten merknader.

I næringskomiteens innstilling begrunnes særordningen for pelagisk trål i den sammenslåtte gruppen med ringnot med at pelagisk trål har en vesentlig høyere strukturgrad, dårligere lønnsomhet historisk sett. For både seitrål og torsketrål, samt ringnot og pelagisk trål, begrunnes sammenslåingen med at de fisker på samme ressursgrunnlag og at antallet seitrålere og pelagiske trålere gjør det naturlig å slå sammen gruppene. Ved utløpet av 2018 viser beregninger av Fiskeridirektoratet at strukturgraden i ringnot (for NVG-sild) var på om lag 21 %, mens den i pelagisk trål var på om lag 74 %. Ved utløpet av 2019 stod 9 av 24 pelagisk tråltillatelser på ringnotfartøy og per 12. mai 2020 viste oversikten fra Fiskeridirektoratet en strukturgrad på 75 % på de 15 pelagisk trålfartøyene, mens ringnots strukturgrad var på 24 %.

For torsketrål og seitrål var strukturgraden (for sei i nord) på henholdsvis 63 % og 72 %. Ovenfor er det redegjort for utnyttelsen av strukturkvoter mellom gruppene, der fem torsketrålere har strukturkvoter fra seitrålgruppen, og to seitrålere har strukturkvoter fra torsketrål. Fiskeridirektoratets oversikt viser per 12. mai 2020 en strukturgrad for sei i nord på henholdsvis 64 % og 67 % for torsketrål og seitrål.

Stortingets behandling av kvotemeldingen innebærer at den bebudede muligheten til 15 års forlenget levetid på strukturkvotene og opprettelsen av en statlig kvotebank forkastes. I tillegg er det bestemt at når strukturkvotene utløper, så skal den såkalte strukturgevinsten fordeles på de gjenværende grunnkvotene i den fartøygruppen fartøyet da tilhører – og relativt etter grunnkvote.

Det gjenstår fortsatt avklaringer av den praktiske sammenslåingen av gruppene. Skal seitrålerne tildeles en faktor torsk? Skal fisketillatelsene for sei samordnes? Dersom seitrålerne ved sammenslåingen tildeles grunnkvoter på torsk og hyse, vil de også få ta del i strukturkvoter som tilbakefaller til den nye gruppens grunnkvoter, men bare relativt etter størrelsen på (en liten) grunnkvote.

Den endelige skjebnen til de gjenværende seitrålkonsesjonene i en sammenslått gruppe med torske-trålerne, kan neppe sies å være endelig fastsatt, som følge av en flertallsinnstilling til en «sikkerhetsmekanisme» (om den kan kalles det) som kom til i siste liten i Stortingsbehandlingen. Der heter det (i Forslag nr. 29 fra Nilsen, Tom-Christer på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti) at: *«Stortinget ber regjeringen – før iverksettelse – foreta konsekvensutredning av eventuelle elementer i beslutningene ved behandlingen av Innst. 243 S (2019-2020) som ikke er konsekvensutredet gjennom meldingen.»* Hvorvidt dette er tilstrekkelig konsekvensutredet gjennom arbeidet med kvotemeldingen gjenstår å se.

7 Referanser

- Fiskeridepartementet (2000) «Høringsnotat om enhetskvoteordning for seitrålerne». Fiskeridepartementet, Oslo. 11 s. 16. okt
- Fiskeridepartementet (2003) «Faktaark 2003 - 2004. Ressurs og havavdelingen». Fiskeridepartementet, Oslo
- Fiskeridepartementet (2001) «Faktaark 2001 - 2002. Ressurs og utredningsavdelingen». Fiskeridepartementet, Oslo
- Fiskeridepartementet (1999) «Faktaark 1999. Ressurs og utredningsavdelingen». Fiskeridepartementet Oslo
- Meld. St. 32 (2018-2019) «Et kvotesystem for økt verdiskaping. En fremtidsrettet fiskerinæring» Nærings- og fiskeridepartementet. 21. juni 2019.
- NOU (2016: 26) «Et fremtidsrettet kvotesystem» (Eidesen-utvalget). Norges Offentlige Utredninger. Avgitt 14. desember 2019.
- St. meld. nr. 21 (2006-2007) «Strukturpolitikk for fiskeflåten» Fiskeri- og kystdepartementet, Oslo.
- St. meld. nr. 93 (1982-1983) «Om retningslinjer for fiskeripolitikken». Fiskeridepartementet, Oslo.
- St. meld. nr. 18 (1977-1978) «Langtidsplanen for fiskeriene». Fiskeridepartementet, Oslo.

Statistiske publikasjoner og andre kilder

- Fiskets GANG – ulike årganger og nummer. Publikasjon fra Fiskeridirektoratet som utkom i perioden 1910–2000, vedrørende fiskets gang i inn og utland, nytt fra utlandet og merkeregisteret, lov- og forskriftsendringer, samt artikler om fiskerirelevante nyheter.
- Trålstatistikk – i serien «Årsberetning vedkommende Norges fiskerier», nr. 1. Her benyttet publikasjon for årene 1979-81, 1981-83, 1984-85, 1986-89 og 1990-92. Utgitt av Fiskeridirektoratet, Bergen
- Fiskeflåte og fiskarmanntall – statistisk publikasjon fra Fiskeridirektoratet, Bergen. 1993–2000.
- Fiskefartøy, fiskarar, konsesjonar og deltakaradgangar – statistisk publikasjon fra Fiskeridirektoratet, Bergen. 2001–>.
- Ulike forskrifter og lover – fra Lovdata.no, fiskeridirektoratet.no og andre oppslagsmåter.
- Brev og korrespondanse fra Fiskeridirektoratet og Fiskeridepartementet.

Vedlegg 1: Høyesterett – Dom (s.1045–1052)

INSTANS: Høyesterett - Dom.

DATO: 1995-06-30

PUBLISERT: Rt-1995-1044 (320-95)

STIKKORD: Fiskerirett. Erstatningsrett. Forvaltningsrett.

SAMMENDRAG: En gruppe trålere fikk ikke medhold i sitt erstatningskrav mot staten for påstått feilinformasjon om fangstbegrensninger. De hadde innrettet seg etter en uttalelse fra Fiskeridirektoratet med hensyn til begrensninger vedrørende fangst av torsk og hyse og hevdet at de derved var blitt påført tap. Ved saksomkostningsavgjørelsen ble lagt vekt på at det var tvil på grunn av uklarthet ved regelverket og manglende håndheving.

SAKSGANG: Frostating Lagmannsrett [LF-1993-403](#) - Høyesterett [HR-1995-00092](#) A, nr 243/1994

PARTER: Staten v/ Fiskeridepartementet (Regjeringsadvokaten v/ advokat Ingvald Falch - til prøve) mot 1. Bjørn Male 2. Anders Solheim 3. Svein Solheim 4. Jostein og Odd Jarle Støbbakk 5. Gudmund Fjørtoft 6. Olav Male 7. Ottar Thu (Advokat Svein Tømmerdal)

FORFATTER: Dolva, Aarbakke, Tjomsland, Hellesylt, Christiansen

Henvisninger i teksten: [lov-1915-08-13-6-§172](#) (Tvm §172), [lov-1915-08-13-6-§180](#) (Tvm §180), [lov-1951-04-20-](#), [lov-1969-06-13-26-§2-1](#) (Skadeserstatningslov §2-1), [lov-1983-06-03-40-§4](#) (Saltvannsfiskelov §4), [lov-1983-06-03-40-§5-3](#) (Saltvannsfiskelov §5-3), [lov-1983-06-03-40-§5](#) (Saltvannsfiskelov §5)

Saken gjelder spørsmål om erstatningsplikt for påstått uriktig informasjon fra fiskerimyndighetene om fangstbegrensninger.

En gruppe industritrålere anla 17 juni 1992 fastsettelsessøksmål ved Romsdal herredsrett med påstand om at staten v/ Fiskeridepartementet skulle bli kjent erstatningsansvarlig for deres økonomiske tap som følge av at de i 1990 og 1991 innrettet sitt fiske etter informasjon fra Fiskeridirektoratet som de hevdet var uriktig. Romsdal herredsrett avsa dom 30 april 1993 med denne domsslutning:

"1. Staten v/ fiskeridepartementet frifinnes.

2. Bjørn Arnstein Male, Hustad, Anders Egil Solheim, Hustad, Svein Norvoll Solheim, Hustad, Olgar Sæther, Valderøy, Jostein Kåre og Odd Jarle Sjøbbakk, Godøy, Gudmund Kåre Fjørtoft, Fjørtoft, Olav Male, Bud, Knut A. Teistklubb, Vevang, Ottar Arne Thu, Valderøy og Odd Kristoffer Fjørtoft, Fjørtoft dømmes in solidum til å erstatte Staten v/ fiskeridepartementet sakens omkostninger med kr 59000,- kroner femtinitusen - innen 14 - fjorten - dager fra dommens forkynnelse."

Herredsretten la til grunn at den informasjon som Fiskeridirektoratet hadde gitt, var korrekt, og at det dermed ikke var grunnlag for å pålegge staten erstatningsansvar.

Sju av trålerredene påanket herredsrettens dom til Frostating lagmannsrett, som 5 mai 1994 avsa dom med denne domsslutning:

"1. Staten v/ Fiskeridepartementet er erstatningsansvarlig for Bjørn Male m.fl.'s økonomiske tap for årene 1990 og 1991, som følge av uriktig informasjon fra Fiskeridirektoratet om industritrålerens rettigheter til fiske sør for 65 grader n. br.

2. I saksomkostninger for herredsrett og lagmannsrett betaler staten v/ Fiskeridepartementet til Bjørn Male m.fl. kr 206337,25 - kronertohundreogsekstusentrehundreogrettisju 25/100 - innen 2 - to - uker fra forkynnelse av denne dom."

Lagmannsretten fant at den aktuelle informasjon var uriktig. Lagmannsretten tok ikke standpunkt til spørsmålet om objektivt ansvar for staten, idet den fant at det i hvert fall forelå ansvarsbetingende uaktksomhet som gjorde at staten var erstatningsansvarlig etter reglene om arbeidsgiveransvar i skadeserstatningsloven §2-1.

Saksforholdet og partenes anførsler for de tidligere retter framgår av herredsrettens og lagmannsrettens dommer.

Staten v/ Fiskeridepartementet har påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen.

Det er til bruk for Høyesterett holdt bevisopptak ved Sunnmøre herredsrett og Bergen og Oslo byretter, hvor tre parter har avgitt partsforklaringer, og hvor det ble avhørt fem vitner. Alle har gitt forklaring tidligere. Det er framlagt enkelte nye dokumenter. Saken står i samme stilling for Høyesterett som for de tidligere retter. Staten har dog for Høyesterett frafalt en tidligere subsidiær anførsel om at det ikke foreligger årsakssammenheng for økonomisk tap.

Sakens bakgrunn er følgende:

For trålfiske gjelder både regler om konsesjon - generelle driftstillatelser - og regulerings- og kvotebestemmelser. Konsesjon gis etter lov 20 april 1951 om fiske med trål, mens regulerings- og kvotebestemmelser gis med hjemmel i lov 3 juni 1983 nr 40 om saltvannsfiske m v §4 og §5 som har avløst tidligere regelverk.

Ankemotpartene tilhører en mindre gruppe innen den trålerkategori som har såkalt industritrållatelse, etter 1988 kalt Nordsjø-tillatelse. Ankemotpartenes gruppe har spesialisert seg på å fiske etter konsumfisk utafor Mørkekysten, mellom 62 og 65 nordlig bredde. Den konsesjon som de fikk i 1979 - 1981 gjaldt blant annet for fiske etter *"sei, hyse, torsk, hvitting m v i området syd for 65 n.br,"* og det var spesifisert i konsesjonen at: *"Det kan ikke påregnes kvote av norsk arktisk torsk nord for 62 n. br."* Selv om konsesjonen etter ordlyden også omfatter torsk og hyse, har de ikke fått tildelt kvote for disse fiskeslag. Det er heller ikke i forskrifter som spesielt gjelder dem, fastsatt regler om bifangst av slik fisk. Det er på det rene at det i noen utstrekning ikke kan unngås ved slikt fiske som de hadde adgang til, å få med torsk eller hyse.

Siden 1976 har det vært gitt et omfattende regelverk om torskekvoter - og fra 1989 også for hyse - og det er uenighet mellom staten og ankemotpartene om hvilken betydning dette har.

Ved brev 10 januar 1990 henvendte Olav Male, som er en av ankemotpartene, seg til Fiskeridirektoratet. Brevet gjaldt krav om å få fiske torsk og hyse i 1990, og ga en oversikt over situasjonen for ankemotpartenes fartøyer med industritrållatelse. I Fiskeridirektoratets svarbrev 15 februar 1990 gis en historisk oversikt over konsesjonsspørsmålet for industritrålerne. Siste avsnitt lyder slik: *"Som kjent er utbredelsesområdet for norsk-arktisk torsk området nord for 62 11,2' n. br. Tillatelsen gir da ubegrenset rett til torskefiske sør for 62 11,2' n. br., mens det i det kvoteregulerte torskefisket nord for 62 11,2' n. br. kun tillates uunngåelig bifangst. Slik bifangst kan ikke i noe tilfelle overstige den tillatte bifangst som gjelder for fartøy som har torskekvote nord for 62 11,2' n. br., for tiden 10%."*

Tilsvarende standpunkt har Fiskeridirektoratet gitt uttrykk for i telefaks 21 februar 1990 til Norges Fiskarlag og i brev samme dag til Møre Trållag.

Det er enighet mellom partene om hvilken informasjon som er gitt, og at informasjonen har kommet fram til de berørte parter.

Ankemotpartene er av den oppfatning at de ikke er bundet av begrensningen "uunngåelig bifangst", men at de etter sin konsesjon har rett til å fiske så lenge de ikke kommer opp i 50 % innslag av enten torsk eller hyse. De mener derfor at Fiskeridirektoratet har feilinformert om rettstilstanden. De har videre ved i 1990 og 1991 å innrette seg etter denne uriktige informasjonen blitt påført et økonomisk tap som staten må være erstatningsansvarlig for.

Jeg nevner at da det ved kontroll av noen av ankemotpartenes fartøyer i 1991 ble funnet fangster med innslag av torsk og hyse som etter kontrollmyndighetenes syn var for stort, ble det besluttet inndragning av disse fangstene. Inndragningsvedtakene ble imidlertid etter klage omgjort av Fiskeridepartementet i november 1991, unntatt der hvor mer enn 50 % av totalfangsten bestod av torsk, noe som ble sett som et direkte fiske av denne fiskeart.

Det heter i departementets brev:

"Fiskeridepartementet vil bemerke at det ikke er fastsatt noen bifangstbestemmelse for nordsjø-trålergruppen. Departementet finner at det ikke er hjemmel for å inndra verdien av fangsten i dette tilfelle så lenge det ikke er avklart hvilken bifangstprosent som skal gjelde for denne gruppen."

Regler som uttrykkelig omfatter nordsjøtrålgruppen ble først gitt ved forskrift 10 januar 1992 om regulering av trålfiske etter torsk og hyse nord for 62 11,2' n. br. i 1992. Forskriften innfører et generelt forbud mot fiske av torsk og hyse med trål nord for nevnte breddegrad, unntatt for registrerte fartøyer - noe som utelukker nordsjøtrålerne. For de sistnevnte ble det imidlertid avsatt et visst kvantum til dekning av bifangst. Ved forskrifter 24 januar, 28 februar og 11 mars 1992 om bifangst av torsk og hyse i trålfiske etter sei i området mellom 62 11,2' n. br. og 65 n. br. er det så gitt adgang til inntil 10 % innblanding av torsk og 10 % av hyse, endret til 25 % av torsk og hyse i månedene februar, mars og april.

Staten v/ Fiskeridepartementet er enig i herredsrettens resultat og i det vesentlige i dens begrunnelse, og anfører:

Både torsk og hyse er kvoteregulerte arter, og det kreves da både konsesjon og kvote. Selv om ankemotpartenes konsesjon omfatter fiske også etter torsk og hyse, er ankemotpartene ikke tildelt kvote til å fiske disse fiskeartene.

Lagmannsretten har tatt feil når den legger til grunn at kvotereguleringen av torske- og hysefisket bare gjaldt de såkalte torsketrålerne. Kvotereguleringen er et uttømmende regelverk som innebærer et generelt forbud mot fangst ut over tildelt kvote. Dette er nødvendig for å få en kontrollert forvaltning av en begrenset ressurs, hvor beskatningen også er regulert av internasjonale avtaler.

Helt siden industritråltillatelsene ble gitt i 1979-81, har det vært uttrykkelig presisert i konsesjonene at innehaverne ikke ville bli innvilget torskekvote. Det er på den annen side på det rene at det praktisk sett ikke kan unngås å få med torsk og hyse ved fiske etter andre arter. Det har derfor vært forutsatt at uunngåelig bifangst av disse fiskeslagene må aksepteres for at konsesjonen kan utnyttes. Denne adgangen må imidlertid være begrenset til et minimum. Dersom ankemotpartene skulle gis medhold, ville de til dels stå i en gunstigere stilling enn fartøyer med torskekvote.

Selv om regelverket kunne vært mer opplysende, slik at forholdet mellom konsesjonsregler og kvotereguleringen hadde framstått klarere, må det legges til grunn at dette har vært en festnet oppfatning hos fiskerimyndighetene, og de har gjennom årene ved flere anledninger gitt uttrykk for sitt syn. At det til dels har skortet på reaksjon mot overfiske kan ikke ses som utslag av en annen oppfatning. I 1980-årene var kontrollvirksomheten mer rettet mot kvalitetskontroll, mens ressurskontrollen er prioritert i de senere år. Det standpunkt som Fiskeridepartementet tok i inndragnings-saken, innebærer ikke at departementet er enig i ankemotpartenes syn på bifangstspørsmålet. Og da reglene ble tydeliggjort i 1992 skjedde det i tråd med det som gjaldt tidligere, men slik at bifangst-innslaget ble tallfestet særskilt for denne aktuelle gruppen.

Sammenhengen i regelverket taler sterkt for det syn som staten gjør gjeldende. Reelt sett viser de foreliggende tall at ankemotpartene har kommet relativt godt gjennom de årene hvor ressursmessig knapphet har gjort det nødvendig med en streng fordeling av fangstmulighetene.

Det foreligger således etter statens syn ingen feilinformasjon.

Subsidiært hevder staten at det ikke foreligger ansvarsgrunnlag. Selv om direktoratet skulle ha tatt feil, er rettskildesituasjonen slik at feilen må anses unnskyldelig. Lagmannsretten stiller så strenge krav til aktsomhet at den i realiteten har pålagt et objektivt ansvar. Det er imidlertid etter statens syn verken grunnlag for ansvar på objektivt eller subjektivt grunnlag.

Staten v/ Fiskeridepartementet har nedlagt denne påstand:

"1. Herredsrettens dom stadfestes.

2. Staten v/ Fiskeridepartementet tilkjennes saksomkostninger for lagmannsrett og Høyesterett."

Ankemotpartene - Bjørn Male med flere - er enige i lagmannsrettens dom.

De viser til at deres konsesjoner som skriver seg fra 1979-81, omfatter rett til, som ledd i konsumfiske, også å fiske torsk og hyse. Dette framgår av konsesjonenes ordlyd. Slik har det også vært forholdt i praksis. I og med at ankemotpartene ikke har torskekvote, er det imidlertid på det rene at de ikke kan fiske etter torsk som hovedfangst. Det er karakteristisk for det fiske som drives at fangsten består av flere fiskearter uten at noen er dominerende.

Ankemotpartene hadde tidligere begrenset tråltillatelse som også ga adgang til å fiske etter torsk. I forbindelse med omleggingen til industritrålkonsesjoner i 1979 uttalte Fiskeridepartementet

at fartøyeierne ved dette ikke ble avskåret fra å drive det trålfiske som fartøyet hadde vært nytt til de siste årene. Det må legges avgjørende vekt på denne forutsetning. Overensstemmende med dette har ankemotpartenes fiske vært drevet gjennom 1980-årene. Blant annet gjennom de oppgaver som er sendt inn, har myndighetene vært klar over dette, og kontrollmyndighetene har ikke grepet inn. Det framgår blant annet av den tabell som er utarbeidet på grunnlag av innsendte fangstoppgaver at torsk og hyse i prosent av samlet fangst gjennomsnittlig har vært 16,6 % i perioden 1977-1991. I enkelte kvartaler har innslaget av torsk og hyse ligget opp mot 50 %.

Fiskeridepartementets standpunkt i inndragningssakene i 1991 må forstås slik at ankemotpartene inntil nye regler ble gitt i 1992, hadde rett til å ta bifangster på opptil 49 %. Etter departementets mening forelå inndragningsgrunnlag først når innslaget av torsk eller hyse oversteg 50 %. Dette er overensstemmende med ankemotpartenes syn om at de kunne fiske tilnærmet 49 % på hver av artene.

Det er korrekt som lagmannsretten har kommet til, at de kvoter og bifangstregler som er gitt for torsketrålerne, ikke er ment å gripe inn i ankemotpartenes rett til fiske etter deres konsesjoner. Slik har ankemotpartene forstått reglene, og slik har myndighetene håndhevet dem. Dette innebærer ikke at ankemotpartene gis særfordeler på bekostning av fellesskapet. Poenget er at de har kunnet fortsette sitt tradisjonelle fiske overensstemmende med det som er uttalt i forbindelse med omleggingen til industritrålkonsesjoner i 1979. De forhold som ankemotpartene driver under, er helt forskjellige fra torsketrålernes. Selv om det formelle regelverk for norsk arktisk torsk og kysttorsk er det samme, er forholdet at det i det vesentlige er kysttorsk der ankemotpartene fisker, mens det er skreien som er interessant for torsketrålerne.

Det har vært gjort forsøk på å få klare regler også for ankemotpartenes fiske, men det lyktes først i begynnelsen av 1992. Reglene fikk da en utforming tilpasset det fiske ankemotpartene driver, idet det til slutt ble forståelse for at bifangst av torsk og hyse kan være opptil 25 % i februar, mars og april. Dette er regler ankemotpartene kan leve med, men de har ikke betydning for forståelsen av tidligere ordning.

Etter ankemotpartenes syn fikk de uriktig informasjon fra Fiskeridirektoratet som var rette vedkommende å henvende seg til. Det tap som de er påført ved å innrette seg etter denne informasjonen, må staten være erstatningsansvarlig for på culpagrunnlag, slik lagmannsretten har lagt til grunn, men det hevdes også at ansvar kan bygges på objektivt grunnlag.

Bjørn Male med flere har nedlagt denne påstand:

"1. Lagmannsrettens dom stadfestes.

2. Ankemotpartene tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett."

Jeg er kommet til samme resultat som herredsretten og kan i det vesentlige slutte meg til dens begrunnelse.

Jeg kan ikke se at Fiskeridirektoratets uttalelse om at ankemotpartenes adgang til å fiske nord for 62 11,2' n. br., er begrenset til "uunngåelig bifangst" av torsk og hyse, var uriktig. Selv om forholdet mellom konsesjonsreglene og kvotereguleringene kunne vært klarere, må jeg - overensstemmende med det syn staten har gjort gjeldende - legge til grunn at kvotereguleringene etter formål og ordlyd uttømmende regulerer fangsten på kvoteregulerte fiskearter, med den følge at det ikke er tilstrekkelig for ankemotpartene å henvise til sine konsesjoner. Jeg er således ikke enig med lagmannsretten som fant at torskekvoteordningen ikke begrenset ankemotpartenes adgang til konsumfiske.

Ankemotpartene har vist til forutsetningene ved den omlegging av deres konsesjonsforhold som skjedde i 1979-81 da deres tidligere begrensede tråltillatelser som ga adgang til å fiske etter torsk, ble inndratt og byttet om med industritråltillatelser. De har særlig vist til at Fiskeridepartementet i foredrag til en kongelig resolusjon 30 mars 1979 hvor en rekke klager over departementets vedtak om å inndra begrensede tråltillatelser, ble avslått, uttalte at: *"Fartøyeierne blir ikke avskåret fra å drive det trålfiske som fartøyet har vært nytt til de siste årene, men de blir fratatt muligheten til å gå over til trålfiske som krever torsketråltillatelse."*

Denne uttalelsen må ses på bakgrunn av myndighetenes hensikt med omleggingen av konsesjonsforholdene for industritrålerne. Det framgår av Fiskeridepartementets foredrag til de

endringer i de midlertidige forskrifter 28 april 1978, som ble foretatt ved kongelig resolusjon 19 januar 1979, at omleggingen skjedde fordi det var en uheldig overkapasitet i fiske på norsk arktisk torsk. Det ble i den forbindelse sitert fra Fiskeridirektørens brev 14 juli 1978 hvor det heter at:

"Trålfangstene i området mellom 62 n. br. og 65 n. br. har erfaringsmessig forholdsvis lite innslag av torsk. Det skulle derfor ikke være grunn til å gi særskilte torskekvoter, men det må selvfølgelig gis tillatelse til å ta uunngåelige bifangster."

Som nevnt er en adgang til å ta uunngåelig bifangst praktisk sett nødvendig for å utnytte en konsesjon ved fiske etter andre fiskeslag.

Ved omleggingen i 1979 ble den geografiske utstrekningen av de nye industritråltillatelsene begrenset til området syd for 64 n. br. for industrifisk (kolmule, øyepål, tobis m v) og for konsumfisk til 65 n. br. Grunnen til at Fiskeridirektøren nevner 62 i den siterte uttalelsen er at sydgrensen for kvotereguleringen for torsk går ved 62 n. br. Etter mitt syn tyder det siterte på at det i 1979 ble forutsatt at kvotereguleringen skulle ha den virkning for industritråltillatelsene at konsesjonshaverne innen det område hvor kvotereguleringen gjaldt, bare kunne ta uunngåelig bifangst av kvote-regulerte fiskeslag.

Samtidig ble det i forskriftene - og i de enkelte konsesjonene - presisert at industritrålerne ikke kunne påregne å få torskekvote. Tilsvarende gjelder for trålforskriftene 12 desember 1986 §5-3, som imidlertid ble opphevet 4 mars 1988. Reglene nevner bare norsk arktisk torsk. Partene er imidlertid for Høyesterett enige om at regelverket ikke skiller mellom norsk arktisk torsk og kysttorsk.

Ankemotpartene har også vist til at deres konsesjoner gir adgang til fiske etter *"sei, hyse, torsk, hvitting m.v. i området syd for 65 n. br."* Dette er overensstemmende med ordlyden i de midlertidige trålforskriftene 28 april 1978, som endret 19 januar 1979 §2 punkt 3 og de någjeldende forskrifter 12 desember 1986 §5-1 om industritråltillatelse - etter 1988 kalt Nordsjø-tillatelse. Jeg er enig med ankemotpartene som bare driver fiske innen det kvoteregulerte område for torsk og hyse, i at dette gir dårlig uttrykk for realiteten i deres rettigheter når de på bakgrunn av kvotereguleringene bare kan fiske torsk og hyse som uunngåelig bifangst. Nordsjø-tillatelsene gjelder imidlertid også utafor kvoteregulert område.

Fangsten av torsk har vært kvoteregulert siden 1976, og jeg har som nevnt kommet til at ankemotpartenes konsesjoner ble utformet med forbehold for kvotereguleringen. For årene 1990 og 1991 framgår kvotereglene av forskrift 11 januar 1990 om regulering av trålfiske etter torsk og hyse nord for 62 i 1990 og tilsvarende forskrift 14 desember 1990 for året 1991 med endringer. Disse er utformet på samme måte som tidligere år - dog med den forskjell at det fra 1990 er bestemt at bifangst måtte dekkes innen fartøyets kvote ved fiske etter andre fiskeslag, mens den tidligere kom i tillegg til kvoten.

I motsetning til lagmannsretten fortår jeg forskriftene som en uttømmende regulering av adgangen til trålfiske etter torsk og hyse - selv om det først i forskriften for 1992 ble presisert at: *"Det er forbudt å fiske torsk og hyse ..."* uten kvote. Jeg finner at 1990- og 1991-forskriftene må forstås på samme måte ved at de i §1 om virkeområde gir uttrykk for at *"Denne forskrift gjelder fiske etter torsk og hyse ..."* i det nærmere angitte område, og så i de følgende bestemmelser angir at fartøyer som skal delta i fisket må være registrert, og at bare fartøyer med *"tråltillatelse etter §3 og §4 i forskrift av 12. desember 1986"* - det vil si fartøyer med torsketråltillatelse - kan registreres. Fartøyer med tillatelse etter 1986-forskriftens §5 - Nordsjø-tillatelse - nevnes ikke.

Det er i disse forskriftene man finner reglene som fastsetter størrelsen av tillatt bifangst av torsk og hyse ved fiske etter andre fiskeslag - i 1990-forskriftens §8 fastsatt til 10 %. Det er denne prosent-sats det refereres til som maksimum i Fiskeridirektoratets uttalelse 15 februar 1990.

En adgang til å ta fangster med nær 50 % innslag av torsk, slik ankemotpartene hevder å ha, ville stille ankemotpartene i en særstilling i forhold til innehavere av torsketillatelser, og gi dårlig sammenheng i regelverket. En slik adgang vil bety relativt mer i år med små torskekvoter. Det er for så vidt ikke tilfeldig at spørsmålet om ankemotpartenes stilling har kommet opp i 1990 og 1991, hvor ressursituasjonen for torsk og hyse var særlig alvorlig, og hvor både regelverket og kontrollen ble skjerpet.

Det som kan gjøre forståelsen av rettstilstanden noe tvilsom er det forhold at det ikke er grepet inn overfor ankemotpartenes fiske i 1980-årene, særlig sett i sammenheng med departementets uttalelse i 1979 som jeg har vært inne på. Av fangstopp-gaver som ankemotpartene gjennom årene har sendt myndighetene, framgår at andelen av torsk og hyse i perioder har ligget langt over det en adgang til uunngåelig bifangst måtte innebære. Myndighetene må således ha vært kjent med dette uten å reagere.

Jeg finner at dette etter omstendighetene ikke kan være avgjørende. Fra statens side er således anført at kontrollen i 1980-årene særlig var kvalitetskontroll, og at ressurskontrollen først ble prioritert i de senere år. Det er også på det rene at det ved enkelte anledninger er gitt uttrykk overfor ankemotpartene for at deres adgang til fangst av torsk og hyse var begrenset til uunngåelig bifangst. Dette framgår blant annet av brev 29 oktober 1986 fra Fiskeridirektøren til Romsdal Fiskarlag. I brev 25 februar 1988 fra fiskerisjefen i Møre og Romsdal til Fiskeridirektoratet opplyses at *"kontrollinstansene de siste par år har gjort forsøk på å håndheve en 10 % bifangstregel av torsk"*, men fiskerisjefen uttaler samtidig at han *"har problemer med å finne lov/forskriftshjemmel for en håndheving som nevnt"* og ber om oppklaring fra overordnede myndigheter. Det er opplyst at henvendelsen ikke ble besvart. Industritrålernes situasjon ble imidlertid på denne tiden også tatt opp under forberedelsene til forskriftene 4 mars 1988 om endring av trålforskriftene 12 desember 1986. Det ble i foredraget til den kongelige resolusjon vist til at industritrålerne ønsket en kvote for bifangst, slik at de ikke var bundet av den fastsatte bifangstregelen på 10 %. Departementet uttalte om dette at det fant at: *"... spørsmålet krever en nærmere vurdering. En tar sikte på å få en avklaring gjennom tilpasning innenfor regelverket for regulering av fiske etter torsk nord for 62 n. br."*

Det var dette som var situasjonen da Olav Male med flere rettet henvendelse til Fiskeridirektoratet ved brev 10 januar 1990, hvor de under henvisning blant annet til kystvaktens intensiverte kontroll framsatte krav om å få fiske torsk og hyse i 1990. Dette resulterte i det svar 15 februar 1990 fra Fiskeridirektoratet som ankemotpartene mener gir uriktig informasjon, og som er sitert innledningsvis. Det framgår av det jeg har sagt at jeg ikke kan gi ankemotpartene medhold i denne anførselen. Jeg tilføyer at det forhold at Fiskeridepartementet ved behandlingen av inndragningssakene i 1991 kom til at det ikke forelå hjemmel for å foreta inndragning av bifangst, ikke kan tillegges særlig vekt for vårt spørsmål.

Etter det resultat jeg er kommet til, bortfaller erstatningsspørsmålet.

Jeg er etter dette kommet til at anken må gis medhold, og at herredsrettens dom, domsslutningens punkt 1, må stadfestes.

Den ankende part har påstått seg tilkjent saksomkostninger. Saken har voldt tvil knyttet til uklarheter ved regelverket som er blitt forsterket ved manglende håndheving av bifangstbegrensningen. Jeg finner derfor at saksomkostninger ikke bør tilkjennes for noen instans, tvistemålsloven §180 annet ledd jf §172 annet ledd.

Jeg stemmer for denne dom:

1. Herredsrettens dom, domsslutningens punkt 1, stadfestes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke for noen instans.

Fiskeridepartementet har inndratt ei rad ubrukte trålløyve

Fiskeridepartementet har nyleg inndratt ei rad trålløyve, hovudsakleg for fartøy som ikkje er brukt til trålfiske dei to siste åra. Mellom dei som har fått inndraging er følgjande:

- Paul Odd Jørgensen, Årviksand, for «Årviksand» T-113-S.
- Andreas Frantzen, Sifjord i Senja, for «Senjaland» T-215-TK.
- Kjell Farstad, Kjerstad, for «Ekvator» M-100-H.
- Norvald Bugge, Kvamsøy, for «Brimøy» M-205-S.
- Håkon Arne Strøm, Honningsvåg, for «Strøm Senior» F-157-NK.
- Hedy og Walter Ottesen, Årviksand, for «Alfredson» T-149-S.
- Ragnar Mathisen, Havøysund, for «Karl Aas» F-80-M.
- Bernt Berntsen, Husøy i Senja, for «Trond Kjetil» T-198-LK.
- Jen Hansen, Husøy i Senja, for «Alf Arne» T-387-LK.
- Thorvald Torgersen, Husøy i Senja, for «Jan Yngve» T-469-LK.
- Bjarne Nerland, Kvalsvikøy, for «Dogger» M-41-HØ.
- Paul Blikkfeldt, Tromsø, for «Glannøy» T-175-T.
- Jakob Nybakk, Raudeberg, for «Nybakk» SF-78-V.
- Roald Torvanger, Bremanger, for «Hasting» SS-58-B.
- Odd Løken, Midsund, for «Nør-liner» M-92-MD.
- Ole M. Vasdal, Aukra, for «Opal» M-32-AK.
- Steinar Bastesen, Brønnøysund, for «Andfjord» N-65-BR.
- Anders & Ivar Høsteng Neerland, Vestsmøla, for «Remmen» M-180-SM.
- Magne Arvesen, Engenes, for «Markus Arvesen» T-94-I.
- Skips A/S Polarulv, Tromsø, for «Polarulv» T-100-T.
- Eigarane av «Glannøy», «Remmen», «Markus Arvesen» og «Polarulv» kan rekne med å få drive trålfiske etter lodde og polartorsk og kolmuie vest av 0-meridianen og aust av 0-meridianen i området nord for 64 grader nord.
- Desse har mista trålløyvet, men kan om dei vil få eit nærare bestemt industritrålløyve i staden:
 - Gjert Fjærtøft, Fjærtøft, for «Broegg» M-83-H.
 - Jon Vollen, Kvalviksøy, for «Barnes Jr.» M-18-HØ.
 - Jarle Wågsholm, Fosnavåg, for «Austervon» M-60-HØ.
 - Knut P. Kvalsund, Nerlandsøy, for «Nylon» M-107-HØ.
 - Gudrun Fedøy, Bulandet, for «Havblink» SF-60-A.
 - Sivert L. Midtgaard, Måløy for «Midtgaard» SF-75-V.
 - Johs. O. Størksen, Espevær, for «Eikøy» H-65-B.
 - Johs. J. Lund, Os, for «Steingutt» H-40-O.
 - Magne Alvestad, Føresvik, for «Håflu» R-29-B.
 - Halvar Emil Henriksen, Hellevik, for «Seidon» R-94-ES.
 - Gunleiv Dahl, Vedavågen, for «Nordsjøsil» R-230-K.
 - Ole Helgesen, Skudeneshavn, for «Kryssgrunn» R-717-K.
 - Gunnar Holten, Henda, for «Brage» M-3-AV.
 - Inge Rangøy, Kårvåg, for «Rangøy» M-6-AV.
 - Olav Otterlei, Ekkilsøy, for «Møre» M-29-AV.
 - Nils Utheim, Kårvåg, for «Snurp I» M-103-AV.
 - Odd Fjærtøft, Fjærtøft, for «Brumark» M-189-AV.
 - Anders Finnøy, Finnøy, for «Nokkve» M-6-SØ.
 - Knut Bruvoll, Harøy, for «Bruningen» M-12-SØ.
 - Knut Sæterøy, Finnøy, for «Holmingen» M-118-SØ.
 - Kristoffer Risbakk, for «Riston» M-194-SØ.
 - Lars Johannes Bakke, Myklebost, for «Ulla» H-45-FE.
 - Harry Leonard Vågsøy, Føresvik, for «Junior I» R-14-B.
 - John Kongestøl, Fedje, for «Brevåg» H-45-FE.
 - Harald Vede, Sævelandsvik, for «Lindy» R-116-K.
 - Kristoffer Heng, Stavanger, for «Vitamin» R-30-S.
 - Klarens Østebøvik, Muslandsvåg, for «Borgøybuen» R-110-TV.

